

Riksdagens protokoll

1984/85:165

7 juni 1985

Debatter m. m.

Fredagen den 7 juni

Utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården	4
Patientjournallag	39
Utländska banketableringar i Sverige	50
Statens pris- och kartellnämnd	55
Prisreglering på jordbruksprodukter, m. m.	59
Värdepappersmarknaden	83

Avgjorda ärenden

Fredagen den 7 juni

Socialutskottets betänkanden

1984/85:28 Utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården	3
1984/85:33 Patientjournallag m. m.	3

Konstitutionsutskottets betänkande

1984/85:38 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	49
--	----

Bostadsutskottets betänkande

1984/85:26 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	49
--	----

Näringsutskottets betänkanden

1984/85:35 Utländska banketableringar i Sverige	49
1984/85:36 Vissa anslag inom finansdepartementets område, m. m.	49

Jordbruksutskottets betänkande

1984/85:36 Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. ...	59
---	----

Näringsutskottets betänkande

1984/85:29 Förslag till lag om värdepappersmarknaden	83
--	----

1984/85:165

Fredagen den 7 juni

Kl. 09.00

1 § Justerades protokollen för den 30 maj.

2 § Talmannen anmälde att Marita Bengtssons uppdrag som ersättare för jordbruksminister Svante Lundkvist upphört och att *Nina Jarlbäck* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för Svante Lundkvist under tid denne är statsråd.

3 § Talmannen meddelade att *Börje Hörnlund* (c) och *Rune Ångström* (fp) denna dag återtagit sina platser i riksdagen, varigenom Nils Häggströms och Ulla Orrings uppdrag som ersättare upphört.

4 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1984/85:216 till konstitutionsutskottet

5 § Föredrogs men bordlades åter

Finansutskottets betänkanden 1984/85:29 och 35

Kulturutskottets betänkande 1984/85:23

Trafikutskottets betänkande 1984/85:31

6 § Föredrogs

socialutskottets betänkanden

1984/85:28 om utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården (prop. 1984/85:181) samt

1984/85:33 om patientjournallag m. m. (prop. 1984/85:189).

Anf. 1 TALMANNEN:

Socialutskottets betänkanden 28 och 33 kommer att debatteras i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså socialutskottets betänkande 28 om utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården.

Utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården

Anf. 2 GÖTE JONSSON (m):

Herr talman! Socialutskottets betänkande 28 är ett viktigt betänkande. I betänkandet, som är föranlett av proposition 181 och HS 90-utredningen, presenteras inriktningen av hälso- och sjukvården inför framtiden. Från moderat sida har vi varit ganska kritiska till mycket av vad som föreslås i propositionen och i betänkandet. Jag vill litet grand klargöra orsakerna till detta.

I propositionen och betänkandet slås fast framför allt två huvudprinciper, nämligen att hälso- och sjukvården skall inriktas på förebyggande och planerande aktiviteter i ganska stor utsträckning och vidare att primärvården väsentligt skall öka, innebärande att länssjukvården i sin tur kommer att minska också ganska väsentligt enligt propositionen.

Vi har varit kritiska helt enkelt därför att vi menar att man i propositionen alldeles för litet har markerat behovet av den medicinska kompetensen. Vi måste enligt moderat uppfattning alltid när det gäller sjukvård mycket klart slå fast den medicinska kompetensen. Det är detta som vi måste bygga vidare på. Vi är rädda för att övergripande sociala mål kanske i alldeles för stor utsträckning dominerar i förhållande till ett vaktslående om medicinsk kompetens. I och för sig behöver det inte finnas något motsatsförhållande mellan höga sociala mål och vaktslående om medicinsk kompetens. Vi vänder oss inte mot de sociala målen som sådana, utan vad vi saknar är klarare och mera markanta skrivningar beträffande den medicinska kompetensen.

När det gäller den förebyggande hälso- och sjukvården kontra den mera konkreta hälso- och sjukvården var hela lagförslaget i propositionen uppbyggt på ett sådant sätt att det i lagen helt enkelt sänkades en markering om sjukvården som varande viktig.

Med anledning av en moderatmotion har nu lagförslaget ändrats genom arbetet i utskottet. Vi är tillfreds med den ändringen, som klart slår fast just sjukvårdens viktiga roll i hälso- och sjukvårdsarbetet, men också betonar den förebyggande hälsovårdens viktiga roll i sammanhanget. Genom den ändring som vi har fått till stånd i utskottet beträffande det nya lagförslaget, som det råder enighet om, har man enligt vår uppfattning fått balans i relationerna på de här båda viktiga punkterna.

Även när det gäller länssjukvårdens roll har vi velat starkare betona betydelsen av samband mellan länssjukvården och primärsjukvården.

Vi tycker vidare att det är alldeles för litet nytänkande i propositionen. Man gör snarare trendframskrivningar och prognosframskrivningar i stället för att försöka mera ingående se över vilka former av nytänkande för en förbättrad hälso- och sjukvård som vi kan få till stånd i vårt land.

Herr talman! För att först titta på den förebyggande vården vill jag understryka att vi i och för sig inte är kritiska till att man betonar denna. Den är en viktig del i sammanhanget. Men det är på det sättet att resultatet av förebyggande vård kan räknas in först på ganska lång sikt, och man måste

klarare markera balansen mellan förebyggande vård och hälso- och sjukvård i annan form.

Vi vill också peka på att behovet av uppföljning och just själva uppföljningsverksamheten i sig föder ett ökat tryck på både primärvården och länssjukvården.

När det gäller hälsovårdsplaneringen och hälsovårdsrapporter vill vi varna för, eller rättare sagt poängtera, integritetsproblemet i dessa sammanhang. Vi tycker att man i propositionen har bortsett från just integritetsaspekten när det gäller upprättande av folkhälsorapporter och andra former av kartläggning i förebyggande syfte inom hälso- och sjukvården.

Jag vill så gå över till ett annat område, nämligen den behovsbaserade planeringen. Här tycker vi från moderat sida att man mycket starkt betonar den behovsbaserade planeringen och att det faktiskt ger intryck av ett överhetsperspektiv i förhållande till patientens valfrihet. Vi är väl medvetna om att det är Dagmarbeslutet som ligger som bas för hela detta resonemang. Vi anser att man inte tillräckligt har belyst konflikten mellan intresset av behovsbaserad planering och patientens direkta valfrihetsintresse. Här behöver det inte bli någon konflikt, om man bara försöker bygga upp hälso- och sjukvården på ett mera valfrihetsinriktat sätt. Från moderat sida har vi tidigare redovisat hur ett sådant system skulle kunna se ut. Tag t.ex. glesbygdresonemanget utifrån den behovsbaserade planeringen. Av erfarenhet vet vi nu att Dagmarbeslutet inte har inneburit några markanta förbättringar när det gäller läkarförsörjningen i glesbygd. Snarare har det blivit så, att i de tätorter där man hade en väl utbyggd fritidspraktikerverksamhet har landstingen nu, beroende på att fritidspraktikerverksamheten begränsats, tvingats anställa nya läkare, inrätta nya tjänster och i budget lägga in buffertposter för att på så vis klara det ökade tryck som en begränsad fritidspraktikerverksamhet innebär. Det här kommer i sin tur att innebära att man får ett minskat tillskott av läkare i de områden där man i dag har en bristsituation.

Från moderat sida har vi i stället velat peka på möjligheter till stimulanser inom sjukförsäkringens ram, så att läkare som etablerar sig i glesbygdsområden i stället skall kunna ta ut högre taxa från sjukförsäkringssystemet, dvs. få en högre ersättningstaxa – inte ta ut högre patientavgifter. Vi menar att ett sådant system skulle vara mer positivt än det system som finns inom ramen för Dagmarförslaget. Obalansen finns i större utsträckning inom resp. landstingsområde än i jämförelse mellan skilda landstingsområden.

Herr talman! När det gäller en förändrad vårdstruktur skriver man i propositionen att kraftfulla resursförstärkningar behövs när det gäller primärvården. Från moderat sida har vi under lång tid arbetat för en ökad utbyggnad av primärvården och vi är i sig inte negativa till detta, tvärtom. Men vi är nu rädda för att man alltför klart och ensidigt betonar primärvården i relation till länssjukvården. Här märker man ganska mycket av en pendelpolitik: det gäller att hänga på i den riktning som pendeln går för närvarande, i stället för att möta utvecklingen utifrån de behov som verkligen visar sig vara realistiska. Här krävs enligt vår uppfattning en klar balans

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

mellan primärvården och länssjukvården. Vi saknar den balansen i propositionen, och vi tycker att det behövs en nyanserad bild när det gäller den relationen. En väl fungerande primärvård kan vi få först om vi har en väl fungerande länssjukvård – kombinationen av de två storheterna är utomordentligt viktig.

Jag vill bara ta ett exempel som gäller äldreomsorgen. Där har vi från moderat sida varit pådrivande när det gäller hemsjukvården, möjligheten att få leva och åldras i sin hemmiljö. För att klara detta krävs givetvis en god och väl fungerande primärvård. Men det räcker inte med detta, utan vi måste också ha en fungerande länssjukvård. Brister det på den punkten fungerar inte heller ambitionerna beträffande hemsjukvården och möjligheten att bo i den egna bostaden. Det är en mycket viktig trygghetsfaktor som måste understrykas starkare än vad som är fallet i propositionen och i riktlinjerna när det gäller hälso- och sjukvården inför 1990-talet. Jag kan bara peka på de köer som finns i dag när det gäller t. ex. starrtpatienter och höftledsoperationer, där det finns väntetider och köer på upp till två år på vissa orter. Det är givetvis helt otillfredsställande, och detsamma är förhållandet när det gäller inriktningen på andra områden.

Att då så klart markera kraftfullt ökade insatser inom primärvården – utan att också betona de brister som finns inom länssjukvården – menar vi är ett resonemang som inte är tillräckligt väl underbyggt. Vi är således tveksamma när det gäller den rent sjukvårdsmässiga synen på relationen mellan primärvård och länssjukvård.

Vi har i pressen och i olika sammanhang haft en viss debatt. Blenda Littmarck och statsrådet Sigurdsen hade för några dagar sedan en debatt här i kammaren beträffande sjukvården för äldre. Debatten fördes med tanke på ett speciellt fall, där det hade visat sig att man graderade sjukvårdsinsatserna med hänsyn till patientens ålder. Jag vill – precis som Blenda Littmarck då gjorde – klart understryka att det är en prioritering som vi absolut inte kan ställa oss bakom. Enligt den övergripande lagstiftningen måste vi ha en sjukvård för alla. Oavsett om man är gammal eller ung måste man ha rättighet till en god sjukvård.

Jag går därefter över till att tala om primärvården och ställer frågan: Hur skall primärvården vara och hur vill vi bygga upp den i vårt land? Propositionen och betänkandet visar en klart markerad inriktning mot dyra och stora vårdcentraler. Jag återkommer till detta med kraftfulla resursöverföringar.

Från moderat sida tror vi att vi kan få en väl fungerande primärvård både billigare och bättre genom att i ökad utsträckning satsa på en verksamhet med privatpraktiker. Vi vet av erfarenhet från många andra länder att man kan åstadkomma detta. Det innebär inte att vi skall avveckla landstingsansvaret, utan vi har sagt att vi när det gäller vidareutvecklingen av primärvården skall ta till vara de privatpraktiserande läkarnas resurser. En fördel med detta är att vi ofta får mindre enheter som är mer flexibla. Vi kan bygga upp ett husläkarsystem med en bättre relation mellan patient och läkare. Men framför allt får vi en ökad valfrihet för patienten.

Från moderat sida menar vi att valfriheten för patienten ur rent social synpunkt är oerhört viktig. Man måste i alla lägen ha förtroende för sin läkare, och man måste få möjlighet att välja läkare utifrån en övergripande valfrihetsmålsättning.

Jag vill i detta sammanhang även understryka behovet av specialistkompetens i primärvården. Utifrån de skrivningar som finns i betänkandet måste sjukvårdshuvudmännen nu se till att det finns specialistkompetens. Jag vill i detta sammanhang hänvisa till den debatt som fördes för några månader sedan beträffande gynekologin. Inom vissa landstingsområden anser man att man kan klara gynekologin lika bra inom ramen för ett allmänläkarsystem. Om man efter det att beslut fattats om socialutskottets betänkande 28 inte fullföljer utbyggnaden eller tillgodoseendet av specialistkompetens då arbetar man i strid mot riksdagsbeslut på denna punkt. Det måste vara en kvinnas rättighet, precis som det anges i propositionen, att kunna få kontakt med en gynekolog utan att dessförinnan ha gått via en allmänläkare.

Vi har i ett särskilt yttrande velat betona detta. Vi menar att vi nu nogsamt måste följa utvecklingen inom de olika sjukvårdshuvudmännens områden, så att sjukvårdshuvudmännen lever upp till dessa klara intentioner.

Även på denna punkt vill jag understryka vad vi har sagt så många gånger förr, nämligen att vi även när det gäller specialistkompetensen måste ta till vara möjligheten att tillgodose detta behov inom ramen för de privatpraktiserande läkarna och inom ramen för de fritidspraktiserande läkarna. Det finns anledning att slå fast detta ytterligare en gång.

Herr talman! Beträffande finansieringen av hälso- och sjukvården råder det i och för sig stor enighet om huvudprinciperna. I propositionen står det beträffande finansieringen av hälso- och sjukvården att "den skall finansieras solidariskt av medborgarna genom skatter och socialförsäkringsavgifter eller andra allmänna medel. Den andel av kostnaderna för hälso- och sjukvård som finansieras genom direkta patientavgifter i samband med vårdbesök etc. måste hållas så låg att den inte utgör hinder för behövlig vård."

Jag vill understryka att vi från moderat sida ställer oss helt bakom denna målsättning när det gäller finansieringen, dvs. att huvuddelen skall finansieras med försäkringsavgifter och skatter. Vad vi föreslagit är en förändring beträffande relationen mellan den skattefinansierade delen och den försäkringsfinansierade delen. Vi vill öka den försäkringsfinansierade delen på bekostnad av den skattefinansierade delen. Vi vill göra detta helt enkelt därför att vi på detta sätt kan öka valfriheten för den enskilda patienten. Detta innebär inte att det blir dyrare för den enskilda patienten, varken när det gäller skatte- och avgiftssidan eller när det gäller patientavgiftssidan i samband med läkarbesök. Fördelen med det system som vi har förordat och som vi vill ha utrett är enligt vår mening helt enkelt att patientens valfrihet bättre kan tillgodoses.

Jag vill, herr talman, i detta sammanhang peka på några ytterligare fördelar med vårt förslag.

Patienternas ställning blir starkare. Valfriheten ökar.

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

Alternativa vårdformer skapas som ökar framåtskridande och nytänkande inom vårdsektorn.

Mer och bättre vård kan ges till en given kostnad.

Sjukvårdspersonal kan välja mellan arbete i offentlig och arbete i enskild vård och mellan att arbeta som egen företagare eller som anställd. På den punkten vill jag understryka att vårt förslag därför är mera anställningsvänligt gentemot dem som arbetar inom hälso- och sjukvården.

En fungerande vårdkedja kan skapas med vård av god kvalitet i rätt tid och på rätt nivå.

Landstingen avlastas uppgifter till förmån för den specialiserade, slutna vård som främst måste ske i offentlig regi.

Vi ser detta som ganska klara fördelar när det gäller relationerna mellan sjukvårdshuvudmän, finansieringssystem och patienter. Vi har på den punkten faktiskt också fått ett brett stöd från allmänheten. Genom bl. a. en undersökning som gjordes helt nyligen har det visat sig att en mycket stor del av svenska folket önskar en ökad valfrihet inom sjukvårdsområdet.

Jag vill, herr talman, i det här sammanhanget beröra en broschyr som socialdemokraterna tydligen tänker sprida eller redan har börjat sprida till hushållen. Jag citerar vad som står i avsnittet om hälso- och sjukvården, som har följande rubrik: "Man får väl skylla sig själv om man inte har råd med den bästa sjukvården?". Där står bl. a.:

"Moderaterna tycker att sjukhusen ska delas upp i allmänna och privata.

De som har höga löner skulle då kunna köpa bättre sjukvård än andra. Det har dom ju råd med.

De allmänna sjukhusen skulle vara till för dem som har vanliga inkomster. Sveriges sjukhus delas upp i 1:a och 2:a klass.

Vilken klass tror du får den bästa vården, den bästa utrustningen och de skickligaste specialisterna?"

Jag vill understryka, att om detta skall återspegla de moderata förslagen när det gäller finansieringen och inriktningen av hälso- och sjukvården, så är det ren lögn. Och lögn i en politisk debatt är ett fattigdomsbevis. Det visar att det parti som står för den politiska lögnen självt har så litet i kappsäcken att komma med när det gäller att föra en saklig debatt om frågorna, att det tvingas ta till sådana här metoder.

Jag skulle vilja fråga statsrådet Sigurdson: Var någonstans i moderata samlingspartiets handlingsprogram, partimotion eller reservation finns det återgivet att vi önskar ett sådant system? Jag skulle önska att statsrådet Sigurdson klart redovisar detta för kammaren och att hon anger källan till beskrivningen av den moderata politiken och pekar på program, motioner eller reservationer där vi har presenterat ett sådant system. Om inte statsrådet klart kan ange en sådan källa, tycker jag det skulle vara klädsamt om statsrådet tog avstånd ifrån denna lögnpropaganda.

Vad vi har föreslagit är nämligen ett förbättrat finansieringssystem som innebär att alla, oaktat ålder och inkomst, skall få del av sjukförsäkringsförmånerna. Vi vill bygga vidare på vårt socialförsäkringssystem, inte nedrusta det.

Jag vill fråga statsrådet Sigurdson: Är det så att statsrådet och regeringen har så litet intresse av och så liten tilltro till vårt socialförsäkringssystem att de menar att det parti som vill bygga vidare på detta system raserar sjukvården? Då måste ju i rimlighetens namn den regering och det parti som säger detta rent av vilja slopa vårt socialförsäkringssystem. Det kan ju inte vara så när det gäller sjukvårdsfinansieringen att det enbart är den procentuella fördelning som vi nu har mellan skatt och försäkring som är socialt acceptabel. Jag tycker – och det säger jag än en gång – att det är beklagligt att man inte skall kunna föra en politisk debatt utifrån sakliga diskussioner.

Herr talman! Jag vill också ta upp en annan sak, nämligen socialstyrelsens roll i dessa sammanhang. Vi har från moderat sida förklarat att vi vill ha en utredning som går ut på att återigen dela upp socialstyrelsen, så att vi får ett verk motsvarande gamla medicinalstyrelsen. Vi ställer detta krav, därför att vi är rädda för att den medicinska kompetensen inom ramen för den verksamhetsform som socialstyrelsen nu har kommer till korta i olika sammanhang. Jag vill understryka att vi anser att den som är chef för det verk som skall handha hälso- och sjukvårdsfrågorna själv skall besitta en klar medicinsk kompetens.

Herr talman! Med anledning av det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna nr 1, 3 och 11.

Anf. 3 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Socialutskottets betänkande nr 28 behandlar regeringens proposition om riktlinjer för hälso- och sjukvården. Vi har här i riksdagen under våren vid olika tillfällen behandlat viktiga delar av det som tas upp i propositionen. Jag tänker på effekterna av den s. k. Dagmarreformen på tillgången till läkare. Jag tänker på de växande vårdköerna. Jag tänker på åldringsvården och långtidsvården osv. Folkpartiets ståndpunkter och åsikter i dessa frågor är väl kända, och jag skall här bara mycket kortfattat antyda dem igen.

Det ligger i sakens natur att riktlinjer av detta slag blir mycket allmänna – vid något tillfälle kanske på gränsen till meningslösa. Det är ju sjukvårdshuvudmännen som har det verkställande ansvaret. Men riktlinjerna förtydligar ändå här och där statsmakternas inställning till olika hälso- och sjukvårdsfrågor. Vi har från folkpartiets sida i långa stycken ingen invändning mot hur de beskrivs i den aktuella propositionen.

Sjukvårdens primära uppgift måste självfallet vara att bota sjuka. Förebyggande åtgärder är viktiga men får inte sättas i motsatsförhållande till att ge vård till den som redan är sjuk. Det är väl närmast en självklarhet. Genom utskottets enhälliga förslag till ändring av lagförslaget i propositionen kommer detta till bättre uttryck i hälso- och sjukvårdslagen i fortsättningen. Förtjänsten av att så sker har de moderater som motionerat om denna ändring.

Folkpartiet godtar i allt väsentligt de riktlinjer som läggs fram i propositionen. Vi har emellertid invändningar mot uttryckssätt och verklighetsbeskrivning på ett antal punkter, men vi finner det inte nödvändigt att på dessa

grunder avvisa hela propositionen. En sådan beskrivning, som vi opponerar mot, är den som ges de enskilda alternativen och initiativen inom vårdsektorn. Den i enskild regi bedrivna vården beskrivs i propositionen på ett mycket missvisande sätt. Den misstros med de vanliga klyschorna om profiten som gör åtskillnad mellan olika grupper. Denna beskrivning vidarebefordras dess värre av utskottets majoritet.

Vad det handlar om i den svenska sjukvårdsdebatten är ju något helt annat, nämligen om enskild vård skall kunna finnas inom sjukförsäkringens ram. Skall människor ha tillgång till enskilt bedriven vård på samma ekonomiska villkor som inom den offentliga vården? Skall med andra ord sådana vårdalternativ som Ersta och Sophiahemmet få finnas? Skall City Akuten få bryta nya vägar, skall raden av ideella och religiöst drivna lokala och psykiatriska sjukhem få drivas vidare? Skall LP-stiftelsen få utvecklas som komplement till den offentligt bedrivna missbrukarvården? Det är detta det handlar om. Folkpartiets inställning i de här frågorna är solklar! Vi varnar om dessa alternativ och vill ge patienter och vårdbehövande möjligheter att få tillgång också till vård bedriven i enskild regi. Vi tror nämligen att det är ett bra sätt att hålla den dominerande offentliga vården vital, och vi är övertygade om att den totala tillgången på vårdplatser blir större om vi tar till vara och uppmuntrar enskilda initiativ.

Vi har som bekant också en annan syn än socialdemokratin på läkares och sjukgymnasters etableringsrätt. Av den anledningen har vi motsatt oss den s. k. Dagmarreformen. Enligt vår mening kan en fri etableringsrätt för läkare medverka till att skapa en sjukvård, som bättre motsvarar människors önskemål. Den kan också medverka till att minska de besvärliga köer som i dag finns i den offentliga sjukvården. Effekterna i det stycket av Dagmarreformen har diskuterats här flerfaldiga gånger. Låt mig därför bara konstatera att när det nu löpande avtalet mellan staten och landstingen löper ut, bör Dagmar få gå till hävderna. Ett framtida statsbidragssystem måste vara förenligt med etableringsrätt för läkare och sjukgymnaster.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationerna 2 och 3.

Jag vill också säga något om reservation 7, som handlar om tobaksbruket. Jag yrkar avslag på den reservationen, och jag gör det därför att jag tycker att utskottet med kraft argumenterar för en fortsatt bekämpning av rökningen. Reservationen lägger inte till någonting i det fallet och borde därför ha varit överflödig.

Så här skriver utskottet: "Ett mycket viktigt område för hälsouppllysningen är tobakens skadeverkningar. Enligt utskottets mening bör man satsa på fortsatt uppllysning i syfte att förhindra rökdebut och minska rökares konsumtion av tobak. Redan vidtagna informationsinsatser har visat sig ge resultat. Det är angeläget att den förändrade attityden för rökfria miljöer befästs så att det faller sig naturligt för rökare att undvika rökning i gemensamhetslokaler, transportmedel och i andra sammanhang, där icke-rökare vistas. Särskilt viktigt är det att barn och allergiker slipper besväras av tobaksrök. Mot denna bakgrund är det angeläget, att de i propositionen

förutskickade informationsinsatserna och uppföljningsåtgärderna kommer till stånd”.

Precis detta sägs också i reservationen. Det finns därför inget motsatsförhållande mellan reservant och majoritet. Jag vill stryka under nödvändigheten av kraftfulla insatser mot rökningen just i syfte att förbättra hälsoläget – och då inte bara i förebyggande syfte. För en liten grupp människor – allergiker och astmatiker – handlar det faktiskt om överlevnad. De är beroende av rökfria miljöer för att klara livet. De borde ha rätt att ställa större krav på solidaritet från rökarnas sida, och fler allmänna platser och arbetsplatser borde få bli rökfria och därmed också tillgängliga för dem.

Jag hoppas att ni alla kommer ihåg det öppna brev från en cancersjuk kvinna som sändes till oss riksdagsmän under juluppehållet. Kvinnan, vars namn var Sonja Olsson, beskrev hur hon behandlats under sin sjukdomstid och hur hon fått olika besked från olika läkare. Hon hade behandlats av ett tjugotal olika läkare. Hon hade mycket beröm att ge åt svensk sjukvård, men hon vädjade om en bättre kontinuitet och om en tryggare kontakt mellan läkare och patient.

Jag har tagit upp detta i en motion och yrkat att folkpartiets gamla tanke om en husläkare också borde få sin motsvarighet i den slutna vården. Det är angeläget – inte minst för svårt sjuka patienter – att få etablera ett förtroendefullt förhållande till en eller ett fåtal läkare. Även om undersökningar utförs av läkarkolleger, som är specialister, bör beskeden och behandlingsresultaten kunna förmedlas av den läkare som blivit patientens huvudläkare.

Till min stora glädje finns här inga delade meningar. Utskottet säger att en god kontinuitet i kontakten läkare–patient har en mycket stor betydelse för patientens trygghet. Ofta kan man med små förändringar i organisationen och med en god vilja åstadkomma effektiva rutiner, som ökar kontinuiteten. Utskottet stryker därför under angelägenheten av att dessa frågor beaktas i planeringen av hälso- och sjukvården. Jag hoppas att detta uttalande och motsvarande i propositionen skall leda till att sjukvårdshuvudmännen lägger mycken möda på att öka patienternas trygghet och därmed också utsikterna till än bättre behandlingsresultat.

Jag vill, herr talman, till slut också bara uttrycka min tillfredsställelse över den behandling som folkpartiets motioner om långtidssjukvården har fått. Enighet råder nu om att vård och omsorg om äldre i första hand skall ges i det egna hemmet. Långvården skall inte avvecklas men omvandlas till rehabilitering, till avlastning för anhöriga och till hemsjukvård. Långvården skall helst inte vara lång, och den skall inte vara en boendeform. De som ändå måste vistas på institution skall ha rätt till eget rum.

Jag vill citera tre centrala meningar i utskottets betänkande: ”Utskottet anser det angeläget att i planeringen utgå från att patienter i långtidssjukvården skall kunna erbjudas eget rum. Utskottet vill samtidigt understryka att institutionsboende aldrig kan bli en fullgod ersättning för ett självständigt boende. Huvudinriktningen måste således vara att så många långtidssjuka som möjligt skall få den hjälp som behövs för att kunna bo kvar i eller

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

återvända till sin egen bostad.”

Vi är i folkpartiet självfallet mycket tillfreds med ett sådant enhälligt utlåtande. Men så här långt är det bara ord – nu återstår att förverkliga detta för alla människor som befinner sig i denna situation. Med dessa skrivningar har vi alla åtagit oss att verka för att det blir verklighet för alla människor genom beslut i kommuner och landsting.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2 och 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 4 MARGÓ INGVARSSON (vpk):

Herr talman! HS 90-utredningen har klarlagt de viktigaste orsakerna till sjukdom och ohälsa i vårt land och därmed också bristerna i vår svenska sjukvård. Det här finns dokumenterat i en huvudrapport och i ca 15 delrapporter.

Tyvärre utmynnar inte propositionen i några konkreta förslag med anledning av detta omfattande och ambitiösa utredningsarbete utöver ett förslag om en komplettering av hälso- och sjukvårdslagen, där sjukvårdens förebyggande målsättning skrivs in – det är givetvis i och för sig viktigt – och en lag om fortsatt giltighet för lagen om förtroendenämnder.

HS 90 är en fortsättning på den föregående utredningens arbete, HS 80. Precis som i HS 80 talas det i HS 90 och även i propositionen om en omstrukturerings från akutsjukvård till primärvård och en ökad inriktning på förebyggande insatser.

Eftersom HS 90 är en direkt uppföljning av HS 80:s arbete hade det varit på sin plats att göra en utvärdering av hur de tidigare framlagda riktlinjerna faktiskt påverkat vårdstrukturen. Ingenting talar nämligen för att det hittills skett någon större omstrukturerings av vården på så sätt att primärvården ökat sin andel i förhållande till akutsjukvården. Det förefaller som om det vore andra faktorer som styrde utvecklingen i högre grad – exempelvis ekonomin, forskningen och teknologin – än politiska planer och beslutad inriktning.

I propositionen framhålls att förändringar inom sjukvården måste ske inom ett mycket begränsat samhällsekonomiskt utrymme. Närmare än så preciseras inte detta, utan det anges att det skall bli föremål för kommande förhandlingar med Landstingsförbundet.

För att det skall kunna ske en nedskärning av den slutna vården enligt HS 90:s intentioner krävs att behoven av denna vård faktiskt minskar genom förebyggande insatser. Men de förebyggande åtgärder som diskuteras i propositionen är så allmänt hållna och av så långsiktigt slag att vi inte kan förvänta att de skall ge effekter inom överskådlig framtid. Det finns heller inga undersökningar, varken här hemma eller utomlands, som visar att en utbyggd primärvård verkligen minskar behovet av slutna vård. De utvärderingar som gjorts av försöksverksamheten med förstärkt primärvård, bl. a. inom Matteus och Sollentuna församlingar här i länet, visar bara att belastningen på sjukhusens akutmottagningar minskat, men detta är något annat än effekter på slutenvården.

De hälsopolitiska mål som uppställs i propositionen uttrycks i mycket allmänna termer. Jag undrar: Hur mäter vi – och inom vilket tidsperspektiv – exempelvis målet "en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen", eller att "söka skapa förbättrade förutsättningar för en positiv hälsoutveckling för hela befolkningen"?

I propositionen gör sjukvårdsministern en historisk tillbakablick över spädbarnsdödlighetens utveckling i Sverige. För 100 år sedan var det under första levnadsåret 150 döda barn på 1 000 levande födda. På 1930-talet hade den siffran sjunkit, men det var mycket olika i olika socialgrupper. Detta föranledde, skriver sjukvårdsministern, dåvarande medicinalstyrelsen att år 1935 ange en målsättning – att det inte fanns anledning att acceptera en spädbarnsdödlighet för någon samhällsgrupp som var högre än den som gällde för den ekonomiskt mest välsituerade fjärdedelen av befolkningen. Och man sade: "Vad en socialgrupp kan köpa för pengar skall samhället tillgodose för andra grupper." Därefter antogs förslag – det var 1937 – om avgiftsfri mödra- och barnhälsovård. Det kan finnas många skäl att peka på bakgrunden till den avgiftsfria mödrahälsovården. I dag tillhör Sverige de länder som har den lägsta spädbarnsdödligheten, och skillnaderna mellan olika samhällsgrupper är små.

HS 90-utredningen visar med all önskvärd tydlighet att åtskilliga tusen människor varje år blir allvarligt sjuka eller dör en för tidig död på grund av sjukdomar eller skador som sammanhänger med den sociala situationen eller yttre miljöfaktorer. Att så är fallet visar de stora regionala skillnaderna i dödlighet och sjukdomsförekomst liksom skillnaderna mellan olika yrken och, framför allt, skillnaderna i sjuklighet och dödlighet mellan arbetande och långvarigt arbetslösa.

Här kan man göra en koppling till gamla medicinalstyrelsen och spädbarnsdödligheten: Precis som när det gällde spädbarnsdödligheten bör vi ställa som mål fram till år 2000 att komma ned till samma dödlighet och sjukdomsförekomst inom hela befolkningen som i dag gäller i det här landet för de mest gynnade grupperna. Det är ett klart och konkret mål, som är mätbart, och vi kan göra avstämningar vid olika tidpunkter. Hur skall vi utan mätbara mål kunna avläsa om riktlinjer, omstruktureringar och resursanvändning har fått avsedd effekt?

Men en sådan hälsopolitisk målsättning kräver givetvis att särskilda insatser sätts in mot ungdomsarbetslöshet, utslagning ur arbetslivet, hälsofarliga arbetsmiljöer, förstörelse av den yttre miljön, olika former av kommersialism, utbudet av alkohol och andra droger. Det är alltså konkreta åtgärder – som tyvärr saknas i propositionen.

Sjukvårdshuvudmännen har ansvaret för att förverkliga de hälsopolitiska målen, men sjukvårdshuvudmännen har inte det politiska ansvaret för de områden i det här samhället som framkallar ohälsa och sjukdom. Detta är ett dilemma. Att spåra samband mellan arbetsmiljön, sociala förhållanden och ohälsa måste vara en grundförutsättning för ett förebyggande hälsoarbete. De nuvarande registren över dödlighet, sjukdomsförekomst och sjukvårdsutnyttjande är ofullständiga, och dessutom saknas det resurser till att

Fredagen den
7 juni 1985

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

bearbeta de register som finns.

I propositionen anges att regelbundna folkhälsorapporter skall utarbetas, och det är bra, men staten ställer inga nya pengar till förfogande för registerhållande myndigheter – och därmed är det inte heller troligt att den grundläggande hälsostatistiken kan förbättras. Och det är väl ändå den grundläggande hälsostatistiken som folkhälsorapporterna skall bygga på.

Moderaterna har hävdad, att det skulle finnas faror med en förbättrad sjukvårdsstatistik. I den heliga personliga integritetens namn skulle vi avstå från att skaffa sådana register. Om man skall göra det beror på vilka värderingar man har. Om man tycker att den personliga integriteten när det gäller att uppge yrke, bostadsort, arbetsförhållanden och faktorer i miljön som man själv känner till och som kan påverka hälsan är viktigare än att förhindra att arbetare dör på grund av osunda arbetsförhållanden och att kvinnor föder missbildade barn för att vi inte i tid upptäcker riskerna – då kan man avstå från att skaffa sådana register.

I samma välvilliga ordalag som regeringen i propositionen uttalar sig om hälsopolitiska mål och förbättrad statistik uttalar man sig även om en utvidgning av den samhällsmedicinska forskningen med inriktning på prevention, epidemiologi, omvårdnad och rehabilitering. Men inte heller här anvisas några pengar. Inte heller föreslås en omstrukturering av medel från annan medicinsk forskning. Det står numera helt klart att endast begränsade hälsovinster kan uppnås genom en utbyggd högteknologisk sjukvård och en satsning på nya läkemedel. Med högteknologisk sjukvård tror jag att vi t. o. m. riskerar ännu grymmare prioriteringssystem inom sjukvården än vad som uppmärksammades här i kammaren för någon vecka sedan när det gällde äldres rätt till sjukvård. Men trots detta kan man konstatera att huvudparten av forskningen och utvecklingsarbetet är koncentrerad just till den högteknologiska sjukvården och läkemedelsframställningen. Om propositionens riktlinjer vad gäller forskningen skall uppnås måste den samhällsmedicinska forskningen tillföras kraftigt utökade resurser, eller också får man göra en omstrukturering som vi föreslår i en av våra reservationer.

Under senare år har insikten om rehabiliteringsfrågornas betydelse ökat. HS 90:s rapport har förbigått dessa frågor, vilket också påpekas av statens handikappråd. Inte heller propositionen ägnar detta område något intresse annat än rent i förbigående.

Handikappade har sämre hälsa än befolkningen i övrigt. Och de vårdas på sjukhus i mycket större utsträckning än icke handikappade gör. För vuxenhandikappade har vi i vårt land ingen kontinuerligt fungerande rehabiliteringsverksamhet. Enbart om den handikappade blir sjuk och måste uppsöka sjukvården kan i bästa fall en remiss till sjukgymnast eller rehabiliteringsklinik utfärdas. Många vuxenhandikappade som drabbades av skador då sjukvården inte hade de kunskaper om rehabilitering och dess möjligheter som finns i dag har inte fått chans att "återställas" efter sina faktiska möjligheter.

En kontinuerlig rehabilitering är lönsam både för samhället och individen. Många vårddagar på sjukhus skulle kunna sparas med en väl fungerande

rehabilitering. Den kan bestå av fysisk träning, vilket vi vet förebygger sitt- och liggsår, tarmbesvär och cirkulationsstörningar samt förbättrar lungkapaciteten. Man kunde också lägga in rullstolsträning och träning i användning av tekniska hjälpmedel. Det händer ju en hel del på det området.

Den fysiska träningen för handikappade förebygger inte bara olika sjukdomstillstånd, den innebär också att man bättre orkar med det dagliga livet. Som vårt samhälle är konstruerat behöver en handikappad större fysisk styrka än en icke handikappad. Den här formen av rehabiliteringsverksamhet, utbyggd och kontinuerligt återkommande – som vi alltså saknar i vårt land –, behövs inte bara för dem som varit handikappade under längre tid. Den behövs också för nyskadade som en övergång från den akuta perioden på sjukhuset till ett integrerat liv i samhället.

Den rehabiliteringsutredning som skall tillsättas och som man hänvisar till i utskottsskrivningen kommer inte att syssla med utvärdering av de här delarna av rehabiliteringen. Utredningens inriktning ligger helt på socialförsäkringsområdet, vilket klart framgår av direktiven.

Herr talman! Mot bakgrund av den debatt som fördes i slutet av förra året om tillgången på gynekologer och barnläkare i öppenvården framstår det som angeläget att riksdagen markerar att sjukvårdshuvudmännen skall garantera tillgång på dessa specialister i den öppna vården. På samma sätt bör kvinnors rätt att direkt vända sig till en gynekolog utan omvägen över allmänläkaren och föräldrars rätt att konsultera barnläkare i den offentliga vården fastslås.

Vpk vill också garantera mödra- och barnhälsovårdens framtida kvalitet genom att dess nuvarande organisatoriska form kvarstår och vården bedrivs av specialistutbildad personal.

Jag yrkar bifall till samtliga vpk-reservationer i detta betänkande men vill också, herr talman, något kommentera den moderata reservationen.

Mycket av det som står i den reservationen, dvs. en skiss till en moderat sjukvård i landet, återkommer i de motioner som moderata samlingspartiet har väckt till Landstingsförbundets kongress nästa vecka. Majoriteten i Landstingsförbundets styrelse avstyrker de moderata motionerna med följande uttalande:

”Vad som förordas av moderaterna är i grunden en efterfrågestyrd vård där människors hjälpbehov endast räknas när de manifesteras i förmåga att betala för tjänsterna. En sådan renodlad ekonomisk modell stämmer inte med den humanistiska människosyn som är grundlagfäst och för landstingens del närmast finns utvecklad i hälso- och sjukvårdslagen.”

I det uttalandet kan man inte annat än instämma. Jag tycker också, herr talman, att det hade känts välgörande om utskottet på samma kraftfulla sätt gjort en markering till de moderata reservationerna.

Anf. 5 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Låt mig först konstatera att centerpartiet inte har avgett någon reservation till detta betänkande. Bakom betänkandet står således en bred majoritet, och den står också bakom regeringens proposition om

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården. I allt väsentligt gäller detta också vpk, som därutöver har gjort ett par markeringar på några specialområden.

Utskottets ordförande talar för en utökning av den privata sfären inom sjukvården och nämner fri etableringsrätt för läkare samt en utbyggnad av den privata vården. På det sättet närmar sig folkpartiet i sina reservationer den moderata huvudreservationen, nr 1.

Denna fria sfär, som det talas om här, är för närvarande 6,4 % av alla vårdplatser. Sedan 1960 har det faktiskt skett en ökning från 3,8 %. Denna ökning, som alltså har ägt rum under 25 år, är inte helt oväsentlig. Under största delen av den tiden har vi haft en socialdemokratisk regering. I betänkandet sägs egentligen inte något i den här frågan annat än att vi står bakom målen för sjukvården. Jag skall återkomma till den saken litet senare.

Om man studerar var de enskilda vårdgivarna har etablerat sig, finner man att det inte är i skogslänen. Hälften av de privatpraktiserande läkarna finns i de tre största städerna med omgivning, och där är bara en fjärdedel av Sveriges befolkning bosatt. Det är naturligtvis det som ligger till grund för Dagmarreformen, den snedfördelning som finns när det gäller läkarna. Anledningen till att centerpartiet inte står bakom någon reservation är väl just att man är på det klara med betydelsen av en generell sjukvårdspolitik, och varken i utskottet eller i propositionen föreslås ju egentligen någon ändring på denna punkt. Hur fördelningen av läkarresurser sker är ju strängt taget en fråga för landstingen.

Vad vi i dag skall besluta om rör det övergripande ansvar som staten har för sjukvården i vårt land, nämligen det klart fastlagda målet en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Det rör vidare, som har sagts, riktlinjer och – framför allt i den här propositionen – det förebyggande arbetet.

Vi vet att inte bara olika delar av Sverige kan ha olika tillgång till vård utan att också olika grupper av befolkningen har svårt att få god vård och lider mer av ohälsa än andra. Det gäller, som står skrivet i både utskottsbetänkandet och propositionen, invandrare, ensamstående äldre samt långvarigt arbetslösa och förtidspensionerade. Vi vet att vissa grupper inom arbetslivet drabbas hårdare än andra av ohälsa på grund av osund arbetsmiljö – vi har för inte så länge sedan behandlat asbestfrågan. Även den yttre miljön, gifterna i miljön, påverkar hälsan. Vidare vet vi att kostens sammansättning har betydelse och att bruket av tobak, alkohol, narkotika och andra droger förkortar människors liv. Därför behövs det en rad förebyggande åtgärder.

När moderaternas företrädare säger att propositionen har skjutit de förebyggande åtgärderna alltför mycket i förgrunden, skulle jag vilja svara att det är just vad som behövs. Det är sådant som är eftersatt, och det är där som man behöver göra insatser. Det behövs, som regeringen säger, en intensifierad hälsouppllysning och en nationell offensiv hälsopolitik. Program bör från tid till annan arbetas fram och ett fortsatt forsknings- och utvecklingsarbete måste pågå, som kan ge nytt underlag i HS 90-utredningens anda. Det senare är inte minst viktigt att understryka. På s. 29 i propositionen hänvisas till Världshälsoorganisationens Europastrategi för

Hälsa för alla år 2000. Det mål som där utstakas har också Sverige självfallet ställt sig bakom. Man talar där om jämlikhet när det gäller hälsa och levnadsvillkor, om förebyggande arbete, aktivt engagemang hos den enskilde medborgaren och inriktning på primärvården – alltså exakt vad som sägs i propositionen. WHO uttalar att vissa stora folkhälsoproblem bör kunna reduceras med 15 % fram till år 2000.

I propositionen stryks särskilt under behovet av en aktiv kamp mot tobaksbruket. På den punkten vill jag gärna instämma i vad utskottets ordförande sade och behöver därför inte upprepa vad utskottet har sagt. I propositionen läggs i fråga om alkoholkonsumtionen ett betydelsefullt mål fast, av vilket knappast något har blivit uppmärksammat. Inte heller utskottet har sagt något speciellt om detta. Men vi står ju bakom propositionen, och alltså bakom det som sägs i detta sammanhang, nämligen att alkoholkonsumtionen skall reduceras med 25 % under de närmaste 15 åren. Detta betyder, tillsammans med den minskning av alkoholkonsumtionen med något över 20 % som skett sedan 1975, nära nog en halvering på 25 år, och det är inte dåligt. – Vi kan inte föra en alkoholpolitisk diskussion här, men jag har velat lyfta fram detta ställningstagande. Jag gör det inte minst därför att jag menar att det här i mycket hög grad är en hälsopolitisk fråga.

Så ett par ytterligare kommentarer. Den första kommentaren gäller tillgången och närheten till specialistvård inom bl. a. mödra- och barnavården – något som diskuterats åtskilligt under senare tid. Saken har också varit uppe i debatten nu. Jag vill bara framhäva vad utskottet säger på s. 18 i betänkandet, att utskottet förutsätter att mödravårdens kvalitet kommer att bibehållas. Vi kan vara helt övertygade om att sjukvårdsmyndigheterna följer detta med stor uppmärksamhet.

Den andra kommentaren gäller förskjutningen mot primärvården och de förebyggande insatserna. Den utveckling som här pågår måste få fortsätta. Att vi i utskottet gjort en viss ändring i den av regeringen förordade texten till den paragraf det här gäller har inte syftat till att förringa värdet av regeringens arbete när det gäller de förebyggande insatserna – snarare har vi velat understryka detta. Ändringen skall mera ses som en teknisk sådan – det är nästan en självklarhet som uttrycks. Därför har vi också kunnat bli eniga om ändringen.

Men så, herr talman – jag ser att klockan går – till moderaternas yrkande om avslag på hela propositionen och deras begäran om ny utredning med – för att använda våra egna ord – nya djärva mål inom sjukvården. Finge moderaterna råda skulle ingenting bli som förr. Deras "radikalitet" och förändringslusta vet faktiskt inte av några gränser. Moderaterna vill i realiteten få till stånd en systemförändring på den här punkten. De vill faktiskt göra business och profit av sjukvården. Här är ett område där fri företagsamhet och de fria marknadskrafterna skall få råda – det är alldeles tydligt, även om man vill gå stegvis fram. Och moderaternas talesman var ju relativt försiktig när han yttrade sig. Men man behöver faktiskt bara gå till reservationen och till moderaternas kommunalprogram för att förstå vad det gäller.

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

Landstingens uppgift – landstingen skall uppenbarligen ändå få existera – blir att som en av andra vårdgivare bygga sjukhus. Landstinget blir alltså ett företag, likställt med AB Praktikertjänst, som tydligen är modellen här.

För att den enskilde inte skall lämnas åt sitt öde skall ett heltäckande försäkringssystem etableras, som skall betala sjukvårdsavgifterna. Göte Jonsson försökte hävda att det här var en förskjutning – men det är i så fall en förskjutning i början, till dess att vårdavgifterna sedan helt täcks. Försäkringen skall ge den enskilde pengar för att betala vårdavgifterna, och vem som helst skall kunna vara vårdgivare. Det är tanken. Detta går igen när det gäller barnomsorgen, liksom när det gäller skolan.

Då är det klart att man frågar sig: Hur skall en sådan försäkring se ut? Det rör sig ju faktiskt om 10 % av bruttonationalprodukten. Skall det vara en statlig försäkring? Skall det vara en försäkring där Skandia och andra privata försäkringsbolag kan gå in? Gör man försäkringen statlig – och det måste man väl göra, om den skall bli heltäckande – blir det ju faktiskt fråga om en förskjutning över till försäkringssystemet. Men med tanke på den linje som moderaterna följt när det gäller försäkringsfrågorna kan det starkt misstänkas att det blir fråga om att olika försäkringsbolag skall kunna gå in.

Man kan säga att det här alltså är ett grundskott mot den generella sjukvårdspolitik som vi fört. Detta innebär en systemförändring. Man tar ett steg i taget för att till slut nå en fri etableringsrätt när det gäller sjukvården. Det hela skall finansieras genom försäkringsbolag. På den punkten är det helt klart.

Jag ber att få yrka bifall till socialutskottets hemställan i betänkande 28 och avslag på de reservationer som är fogade till betänkandet.

Anf. 6 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Låt mig först konstatera att Evert Svenssons fria sfär sedan 1960 har ökat från 3 till 6 %. Det är en fantastisk fermitet på socialdemokratisk valfrihet!

Sedan till frågan om sjukvård och försäkringssystem. Evert Svensson står i talarstolen och konstruerar ett moderat förslag i stället för att läsa våra program, vår reservation och vår motion. Vårt förslag, säger Evert Svensson, innebär business och profit. Är vårt socialförsäkringssystem business och profit, Evert Svensson? Om ett utbyggt socialförsäkringssystem är business och profit inom ramen för försäkringssystemet, då måste också vårt nuvarande system vara det. Vill Evert Svensson avskaffa socialförsäkringssystemet och ersätta det enbart med skatter? Detta måste bli följden av Evert Svenssons profitresonemang.

Vad vi har sagt är att vi vill övergå från skattefinansiering till försäkringsfinansiering. De överförda pengarna skulle inte gå till den enskilda patienten, utan till vårdgivaren. Systemet skulle fungera precis på samma sätt som det gjorde före Dagmarreformen när det gäller privatpraktiker. Vi har systemet klart för oss. Det är ett system som skall gälla alla och som bygger på en försäkring för alla. Det är detta vi vill bygga vidare på. Vi tycker att det är ett bra system, som också ger ökad valfrihet till patienterna.

Anf. 7 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Det är faktiskt litet tröttsamt att ständigt få höra på denna förvrängning av vår syn på de enskilda initiativen inom sjukvården. Jag exemplifierade i mitt inlägg vad det handlar om, nämligen om sådana som Sophiahemmet eller enskilda ideellt drivna sjukhem skall få finnas som alternativ vid sidan av sådant som drivs i offentlig regi och på samma ekonomiska villkor. Tänk bort alla de alternativ som i dag finns. Det framgår tydligt att det då skulle innebära en försämring för många människor. Varför skall vi inte ta vara på de enskilda initiativen och stimulera till sådana i stället för att ständigt försämma eller ifrågasätta? Om tanken på husläkare, det fria läkarvalet, skall finnas, behövs möjligheter för läkare att etablera sig också som privatpraktiker och fritidspraktiker. Om vi skall kunna förkorta vårdköerna, behöver vi ta till vara också de arbetsinsatser som läkarna vill utföra vid sidan av landstingens vård. Jag har svårt att förstå varför man skall ha en så negativ syn på detta som Evert Svensson dess värre igen lägger i dagen.

Evert Svensson säger att det är i de stora tätbefolkade områdena som läkarna etablerar sig. Det är i många fall på det viset. Men vi har andra förslag till förändringar av ersättning som skall stimulera läkare att etablera sig i glesbygd. Men kan Evert Svensson ange ett enda exempel där Dagmar-reformen har inneburit att tillgången till läkare har blivit bättre i glesbygd?

Jag fäster stort intresse vid vad Evert Svensson sade om WHO-målen, som framför allt när det gäller alkoholpolitiken har ett hälsosyfte. Betyder det, Evert Svensson, att folkpartiets gamla krav på att vi också här i riksdagen skall ställa upp ett mål för en reduktion av alkoholkonsumtionen på 20 % den närmaste tioårsperioden är ett mål som socialdemokratin nu kommer att ställa sig bakom? Det skulle faktiskt vara i linje med vad regeringen har accepterat när det gäller WHO:s program. Det kunde vara intressant att få ett svar på den frågan här i dag.

Anf. 8 EVERT SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Det kan vara svårt att uttrycka sig riktigt klart. Jag sade inte att försäkringssystemet är business, utan jag sade att vårdgivarnas etablering kunde och skulle bli business, dvs. privata initiativ ordnar sjukvården för att tjäna pengar på den.

Vi har ju ett utomordentligt exempel på hur detta kan fungera i USA. Där har man också löst detta genom försäkringssystem – det är bara det att de försäkringssystem som man har i USA inte är heltäckande. På detta område är det klart – moderaterna vill ha ett heltäckande försäkringssystem.

Jag bara frågade: Hur skall detta se ut? Skall det vara en statlig försäkring? Systemet skall ju täcka något som tillsammans omfattar 10 % av bruttonationalprodukten. Det är fråga om 65 miljarder. Det blir alltså en väldig reform inom försäkringsväsendet.

I den andra ändan står landstingen och privata vårdgivare på samma plan – de säljer sjukvård. Det kan inte behövas så stor fantasi för att begripa vad det kommer att innebära i kontakten mellan vårdgivarna och försäkringssyste-

Nr 165

**Fredagen den
7 juni 1985**

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

met. Om det t. ex. dyker upp ett fall där det krävs en hjärttransplantation eller något annat som kommer att kosta 1 milj. kr., skall det då provas mot försäkringsbolaget eller -bolagen, om det skulle vara flera?

Jag skall läsa innantill från det kommunalprogram som moderaterna har gett ut. Det är viktigt att understryka detta: "En förutsättning för ökad privat verksamhet är att sjukförsäkringen följer patienten och betalas ut för den vård patienten väljer." I reservationen säger man sig vilja ta ett steg i taget, men i slutändan blir det som jag har sagt.

Bara ett ord till Ingemar Eliasson. Jag beklagar att man inte riktigt skiljer mellan enskild vård och den vård som utförs av t. ex. Ersta eller andra organisationer, såsom kooperativ. Jag har exemplifierat att det har skett en utökning på detta område, och den har skett under en socialdemokratisk regering. Vi har alltså ingenting emot detta.

Hälsovårdsministern säger: Jag anser att detta är en angelägen målsättning. Det får vara svaret på frågan om alkoholpolitiken och de 25 procenten fram till år 2000.

Anf. 9 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Helt kort skall jag bara konstatera att det går betydligt bättre för Evert Svensson att referera moderat politik om han läser innantill än om han söker egna ord.

Anf. 10 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Riksdagen skall nu ta ställning till regeringens proposition om utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården. I propositionen redovisas regeringens syn på inriktningen och utvecklingen av hälso- och sjukvården med särskild tonvikt på de förebyggande insatserna.

Propositionen bygger helt på hälso- och sjukvårdslagens mål om en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.

Riksdagen beslöt enhälligt om en ny hälso- och sjukvårdslag i januari 1982. Den nya lagen är en ramlag som ger stor frihet åt hälso- och sjukvårdshuvudmännen att själva utforma hälso- och sjukvårdens verksamhet utifrån lokala förutsättningar. Landstingen har genom kommunallagen och hälso- och sjukvårdslagen det demokratiska ansvaret för att en god hälso- och sjukvård skall erbjudas dem som är bosatta inom landstingskommunen. Medborgarna utkräver politiskt ansvar när det gäller rätten till en god hälso- och sjukvård i första hand av sina företroendevalda i landstingen.

Men medborgarna har också berättigade krav på ett politiskt ansvar i riksdagen för den övergripande hälso- och sjukvårdspolitiken. Riksdagen och regeringen måste ange mål och riktlinjer för den landstingskommunala hälso- och sjukvårdsverksamheten. Detta är särskilt viktigt eftersom vår hälso- och sjukvårdslag är en ramlag.

Regering och riksdag har också ett ansvar i att följa att hälso- och sjukvårdens utveckling står i samklang med de intentioner som riksdagen har gett uttryck för i lagstiftningen. Jag menar därför att regeringen måste redovisa en uppföljning av utvecklingen kontinuerligt för riksdagen.

Den proposition som vi skall behandla i dag redovisar i stort dagsläget för hälso- och sjukvården och ger utvecklingslinjerna för hälso- och sjukvården i framtiden. Jag vill i det följande kommentera vissa av de riktlinjer för hälso- och sjukvårdspolitiken som regeringen har lagt fast i propositionen.

Den första riktlinjen lyfter fram behovet av en samlad folkhälsopolitik.

Folkhälsopolitiken måste i första hand inriktas mot att reducera och när så är möjligt eliminera olika hälsorisker. Hälsoriskerna i dagens samhälle finns i den vardagsverklighet som präglar våra liv, t. ex. i arbets-, boende- och trafikmiljön, i arbetslöshet och i hot om arbetslöshet. De är också förknippade med missbruk av alkohol och narkotika, konsumtion av tobak samt ur hälsosynpunkt olämpliga kostvanor. Många psykiska och somatiska sjukdomar är vidare förknippade med personliga kriser och påfrestningar i våra relationer till medmänniskor.

Speciell uppmärksamhet ägnas de grupper i samhället som är utsatta för de största hälsoriskerna. Dessa riskgrupper återfinns oftare bland arbetare och lägre tjänstemän, bland invandrare, långvarigt arbetslösa, ensamboende och frångångna män samt bland barn i familjer med låg inkomst samt sociala och psykiska problem.

Grunden för folkhälsoarbetet är den allmänna solidariska välfärds- och socialpolitiken. Det konkreta förebyggande arbetet bör inriktas på att motverka specifika hälsorisker och stödja hälsofrämjande verksamheter.

Det är ganska beklämmande att lyssna till moderaternas ljumma inställning till betydelsen av ett offensivt folkhälsoarbete. På många punkter – både i det här sammanhanget och i tidigare debatter – märker vi hur tydligt moderaterna skiljer sig ifrån det starka stöd som den solidariska välfärds- och socialpolitiken har bland människorna i det här landet.

Jag är glad över att utskottet stöder regeringens förslag om en ändring i hälso- och sjukvårdslagen med innebörd att hälso- och sjukvården skall arbeta för att förebygga ohälsa. Utskottets förslag att verbalisera detta krav i en särskild paragraf, i stället för att som i propositionen lägga in det som en punkt i 2 §, ger enligt min mening en ännu större tyngd åt detta krav på hälso- och sjukvården.

Kunskapen om hälsorisker, hälsoförhållanden och vårdbehov inom olika befolkningsgrupper måste vidareutvecklas och i lättillgänglig form regelbundet redovisas i en folkhälso- och sjukvårdsrapport.

I ett välfärdspolitiskt perspektiv är det mycket angeläget att man i samlad och lättillgänglig form får en helhetsbild av hälsorisker, hälsoförhållanden och vårdbehov inom olika befolkningsgrupper.

Vi måste bättre än i dag följa hälsoutvecklingen hos befolkningen. Statistik, epidemiologiska och andra forskningsresultat bör sammanställas så att vi får en klar bild av hur hälsorisker, sjuklighet och dödlighet är fördelade inom befolkningen och hur hälso- och sjukvårdens resurser används så att målet om en god hälsa för hela befolkningen – dvs. alla – och en vård på lika villkor verkligen uppnås.

Det är mot den bakgrunden mitt förslag om en regelbunden folkhälso- och sjukvårdsrapport vart tredje år skall ses. Jag anser att en sådan folkhälso- och sjukvårdsrapport bör

föreläggas riksdagen som ett underlag för dess hälso- och sjukvårdspolitiska ställningstaganden och den debatt vi här i riksdagen vill föra om utveckling och förändringar inom hälso- och sjukvården.

Att vård på lika villkor för hela befolkningen måste säkerställas är en grundläggande princip i hälso- och sjukvårdslagen och utgör också en viktig riktlinje i propositionen.

Fortfarande finns det relativt stora skillnader mellan olika befolkningsgruppers möjligheter att vid behov få god vård. De som oftare än andra har svårt att få god vård återfinns särskilt bland glesbygdsbor, invandrare, ensamstående äldre, långvarigt arbetslösa och förtidspensionärer samt inom vissa handikappgrupper. Ett centralt vårdpolitiskt mål är att förbättra dessa gruppers möjligheter att erhålla en god vård.

Hälso- och sjukvården kan inte styras efter marknadsekonomiska principer. För att garantera att fördelningen av hälso- och sjukvårdens resurser sker enbart med hänsyn till behovet av vård bör denna till övervägande delen bedrivas inom den gemensamma sektorn och baseras på ett offentligt ansvar, solidarisk finansiering, närhet, tillgänglighet och valfrihet.

Den enskildes behov av vård och omsorg skall alltid stå i centrum. Vården bör så långt möjligt anpassas till patientens önskemål.

Särskilt viktigt är detta för de handikappade och de långtidssjuka. Möjligheterna att bo kvar hemma vid långvarig sjukdom måste ökas och livsmiljön inom långtidssjukvården förbättras.

De äldres förhållanden och livsvillkor har aktualiserats inom regeringskansliet utifrån flera perspektiv. Boendet har nyligen behandlats i en proposition där också ett fortsatt utredningsarbete har aviserats som bl. a. inriktas på att förbättra boendemiljön inom långtidssjukvården. Äldreberedningen kommer, liksom demokratiberedningen, under hösten att presentera förslag och synpunkter på hur den framtida omsorgen om äldre bör vara utformad.

För att ge möjlighet till en belysning av de olika frågeställningarna har regeringen för avsikt att våren 1987 lägga fram en samlad äldrepolitisk proposition, där målsättningar och statliga insatser klarläggs utifrån ett helhetsperspektiv på utvecklingen.

Ingemar Eliasson sade att det var tröttsamt att höra vissa upprepningar från Evert Svensson. Jag skulle kunna replikera på detta och säga att det är ganska tröttsamt att ständigt höra folkpartister upprepa det självklara kravet på att vi som en målsättning skall ha att de som vistas inom långvården och andra institutioner skall få tillgång till ett eget rum. Det finns inga motsättningar mellan de politiska partierna i fråga om den målsättningen. Men det vill till att vi har resurser för att förverkliga den. Vi har räknat på vad det skulle kosta att förverkliga det av folkpartiet uttalade målet. Det rör sig om ca 23 miljarder kronor. Jag förstår inte hur Ingemar Eliasson kan tänka sig att förverkliga detta mål när folkpartiet samtidigt vill skära ned statsbidraget till kommunerna med ca 5 miljarder kronor. Det går inte ihop.

Göte Jonsson tog upp socialförsäkringssystemet och pekade på förslagen i den moderata reservationen och i de program som moderaterna har. De vill

införa socialförsäkringsavgifter som skall betalas av den enskilde i stället för av arbetsgivaren. Då skulle låginkomsttagaren obönhörligen få betala mer för sin sjukvård än vad han eller hon gör i dag.

Vidare är moderaterna för att olika privata försäkringsbolag skall kunna stå för försäkringarna för den enskilde medborgaren. Vi vet genom erfarenheter från andra länder att ett sådant system innebär att det i stället för frihet för patienterna att välja vårdgivare blir vårdgivaren som får frihet att välja patienter. Då riskerar vi verkligen att få ett A- och ett B-lag inom sjukvården.

Göte Jonsson var också inne på att vi genom en högre ersättning borde stimulera läkarna i glesbygden. Men Göte Jonsson vet mycket väl att läkarna i glesbygden vid förra årets taxeförändringar fick en ökning med 15 %. Efter den uppgörelse som har gjorts och det beslut regeringen fattade i går kommer regeringen att föreslå att ökade resurser i förhållande till andra läkare också i år skall ges till glesbygdsläkarna.

Avslutningsvis vill jag peka på vikten av att de frågor som är berörda i propositionen får utvecklas i en dialog med sjukvårdshuvudmännen. Det behövs också en förstärkt samverkan mellan olika sektorer i samhället, t. ex. boende-, miljö- och arbetsmarknadssektorerna. Inom regeringskansliet har vi genom hälso- och sjukvårdsberedningen fått ett organ för samråd mellan staten och sjukvårdshuvudmännen. I syfte att stärka det förebyggande arbetet, särskilt det tvärssektoriella samarbetet, kommer vi också att tillsätta en rådgivande hälsopolitisk expertgrupp med representanter från berörda samhällssektorer. Inom denna kan fördjupat material tas fram och diskussioner föras. Det krävs gemensamma krafter för att vi skall kunna realisera de mål vi gemensamt har satt upp.

Det är min förhoppning att denna proposition, sedan den godtagits av riksdagen, kan tjäna som vägledning för alla som har ett ansvar för utvecklingen av hälso- och sjukvården i samhället. Det ansvaret delas av många: landstinget, kommunerna, organisationerna, de privata vårdgivarna och åtskilliga av de statliga myndigheterna. Det är endast genom gemensamma ansträngningar med ett engagemang inom hela samhället som vi kan uppnå en fortsatt positiv hälsoutveckling för befolkningen och en fördelning av vården och omsorgen som är värdig alla människor i ett materiellt och socialt högt utvecklat samhälle som det svenska.

Anf. 11 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Låt mig understryka att vi inte är negativa till förebyggande hälsovård. Vi är inte ljumma i vårt förhållande till folkhälsoarbetet, statsrådet Sigurdsen. Vad vi har sagt är att vi måste ha balans mellan förebyggande och vårdande uppgifter inom hälso- och sjukvården. Vi saknar i dag att man klart slår fast sjukvårdens och vårdens roll i sammanhanget. Utskottet har ju där följt intentionerna i den moderata motionen. Jag vill utifrån just detta förhållande citera en mening på s. 14 i betänkandet: "Uttrycket 'inriktas mot' är enligt utskottets mening alltför onyanserat och kan uppfattas som en överbetoning av den förebyggande verksamheten

jämfört med annan verksamhet ---."

Utskottet ändrade på begreppet "inriktas mot", och utskottet ändrade på lagen med just den motiveringen. Från moderat sida menar vi att hela propositionen är uppbyggd kring denna överbetoning – hela inriktningen är uppbyggd kring en överbetoning av den förebyggande verksamheten till förfång för vården. Det innebär en risk för att vårdsidan undanskymms i detta sammanhang. Det är detta vi har kritiserat.

Vi kritiserar inte solidariteten inom socialtjänsten, Gertrud Sigurdsen. Såvitt jag vet rådde det ganska bred enighet, då vi antog den nya socialtjänstlagen. Jag tycker att vi skall föra debatten på en saklig nivå och utifrån de faktiska uppfattningar som föreligger.

Beträffande socialförsäkringsavgiften och den enskilde fick jag inget svar på min fråga om lögnen från socialdemokraternas sida. Jag beklagar det, och jag skall ge Gertrud Sigurdsen ytterligare en chans att svara. Det moderata förslaget innebär att den enskilde i stället för att betala den delen av landstingsskatten som skall gå över i socialförsäkringssystemet får erlagga samma belopp i socialförsäkringsavgift – alltså inte hela landstingsskatten men en del av den. Detta innebär inte, som Gertrud Sigurdsen försökte göra gällande, att den enskilde löntagaren får betala en högre avgift än han gör i dag. Vi har ju ett proportionellt skattesystem när det gäller landstingsskatten. På det sättet innebär det ingen förändring för den enskilde ur kostnadssynpunkt.

Sedan sade Gertrud Sigurdsen att vårt förslag kommer att innebära att det blir vårdgivaren som väljer patient. Jag tycker att det är mycket allvarligt när ansvarig politisk ledning i regeringen så underkänner svenska patienter att man hävdar att om vi ger patienterna valfrihet i vården är detta detsamma som att låta vårdgivaren välja patient. Vårt förslag innebär ju i stället att det är patienten som väljer vårdgivare.

Anf. 12 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Statsrådet Sigurdsen säger att enigheten nu är total om att varje patient inom långvården skall ha rätt till eget rum. Uttalandet i utskottsbetänkandet bekräftar denna enighet, och jag har uttryckt min glädje över att nu alla partier menar att planeringen skall utgå ifrån att detta skall förverkligas i framtiden. Statsrådet tycker att det är tröttsamt att höra på detta. För egen del blir jag uppiggad av denna enighet, för jag tror att enighet är nödvändig för att denna målsättning skall kunna förverkligas. Så många sådana här uttalanden har ju stannat vid ord. Jag hoppas att detta inte skall vara ett sådant uttalande utan att det kan förverkligas inom en tioårsperiod.

Knappt har statsrådet uttalat självklarheten att vi är ense i den här frågan så går hon i polemik och menar att det blir alldeles för dyrt. Det skulle kosta 23 miljarder kronor. Jag tror inte ett ögonblick på den siffran. Statsrådet gör heller ingen analys som skulle kunna visa att den är riktig. Spri har tvärtom visat att vård på de äldres egna villkor blir billigare än den institutionaliserade vård som vi i dag har för mycket av.

Det avgörande är emellertid om vi är ense om att detta mål skall ställas upp

för planeringen – eller ser statsrådet sådana hinder som gör att det inte skulle vara möjligt att låta planeringen gå i denna riktning?

Jag vill kvittera talet om tröttsamhet och irritation med att tacka för löftet att riksdagen 1987 skall få en samlad proposition där alla de frågor som rör äldres vård och omsorg tas upp. Jag har efterlyst en sådan tidigare. Nu skall vi inte klaga för att den inte redan har kommit utan se fram emot resultatet av det arbete som nu pågår och emot att riksdagen får möjlighet att 1987 diskutera alla dessa frågor i ett sammanhang. Jag hoppas att statsrådet då, om det fortfarande är hennes ansvarsområde, har funnit en möjlighet att också konkret förverkliga de mål som hon nu i ord säger sig stå bakom.

Anf. 13 MARGÓ INGVARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Vpk har två sakinvändningar mot HS 90 och mot propositionen. Den första gäller huruvida man skall utvärdera en gammal verksamhet innan man fastlägger riktlinjer för att fortsätta på det gamla sättet. Jag tycker att detta är ett mycket måttligt krav. Såvitt jag vet förekommer det inom andra områden i samhället.

Jag kan göra en jämförelse med arbetsmarknadspolitiken, som jag tror mig känna till någorlunda. Där gör man en utvärdering om man tidigare har bestämt sig för en omstrukturering. Det kan gälla en inriktning på beredskapsarbeten, ungdomsarbeten osv. Om man sedan bestämmer sig för att fortsätta på den inslagna vägen, går man givetvis tillbaka och ser om det blev några beredskapsarbeten eller ungdomsarbeten, innan man beslutar sig för att fortsätta med samma åtgärder. På samma sätt menar vi att man skulle göra inom sjukvården. Om vi nu fastlägger riktlinjer för en omstrukturering från sluten vård till öppenvård, måste vi först gå tillbaka och se om de gamla besluten, som var ungefär likadana, verkligen gav någon effekt, om vi uppnådde det vi trodde och det vi ville uppnå. Vi bör också göra en utvärdering av om primärvården verkligen ger de hälsoeffekter som vi väntar att den skall ge och i så fall vilket tidsperspektiv vi har att röra oss med.

Det finns de som säger att primärvårdens effekter i första hand kommer att bli att vi är så mycket äldre när vi läggs in på den slutna vården. Men vi har inga sådana undersökningar, och det är det vi efterlyser. Vi efterlyser också konkreta mål för hälso- och sjukvårdspolitiken, ungefär på samma sätt som man har fastställt målet för alkoholpolitiken – man förväntar sig en 25-procentig minskning. Vi tycker att det är bra med sådana mål som är mätbara. På samma sätt vill vi ha ett mätbart mål för den övergripande hälso- och sjukvårdspolitiken. Vi tycker nämligen att vi redan nu har alldeles tillräckligt med honnörssord inom sjukvården, vilka det inte går att mäta.

Till sist en fråga: Vilket år kan vi vänta den första folkhälsorapporten? En sådan folkhälsorapport kräver, såvitt jag förstår, att det finns en fullgod statistik även inom primärvården, dvs. en medicinsk statistik kopplad till sociala bakgrundsdata.

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

Fredagen den
7 juni 1985

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

Anf. 14 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Göte Jonsson säger att moderaterna inte är vare sig negativa till eller ljumma inför folkhälsoarbetet. Men de säger ändå klart och tydligt att de tycker att regeringen i propositionen redovisar en kraftigt överdriven tilltro till vad folkhälsopolitik och en starkt utbyggd primärvård kan åstadkomma. Jag vill inte precis påstå att moderaterna är de som går i bräsch för ett ökat folkhälsoarbete. Det är nödvändigt att vi har en stark inriktning på det arbetet.

Göte Jonsson riktar beskyllningar mot mig när jag tolkar innehållet i de moderata förslagen i fråga om att ändra sjukvårdersättningen. Jag har läst moderata handlingsprogram, referat av moderata diskussioner vid partistäm-
mor och i andra sammanhang samt underlag för moderaternas politik. Det framgår mycket klart att moderaterna vill åstadkomma en systemförändring på olika områden i samhället.

Jag har också noterat att ni moderater börjar tona ned denna debatt – den märks inte lika mycket nu som när ni hade er partistäm-
ma. Ni upplever nämligen att människor är oroliga inför det som moderaterna står för. Men det är realiteter – ni kan inte komma ifrån vad som står i era program och i de motioner som ni har väckt i riksdagen. Det är ett annat samhälle som ni ser framför er.

När det gäller socialförsäkringen vill jag påpeka för Göte Jonsson att 15 % av pengarna till försäkringen kommer från statsbudgeten, som har en progressiv skatt. Om den enskilde skall betala avgifterna, blir det en högre kostnad för låginkomsttagarna.

Om Ingemar Eliasson blir uppiggad av att med en papegojas envishet tala om det egna rummet, skall han naturligtvis använda sig av den metoden för att bli uppiggad. Det finns emellertid inga motståndare till detta förslag. Det har t. o. m. den obundet liberala Dagens Nyheter konstaterat. Varför tjarar folkpartiet om någonting som alla står bakom, som måste vara en målsätt-
ning? Det är alltså fråga om i vilken takt vi kan klara det, därför att det kostar ganska mycket.

De 23 miljarder som jag har angivit är en framräkning som vi har försökt göra på socialdepartementet. Det är kanske fråga om mera pengar – vi har kommit fram till att denna summa är i underkant. Ingemar Eliasson kan inte förneka att folkpartiet i sina ekonomisk-politiska motioner till riksdagen föreslår att mellan 4 och 5 miljarder kronor skall dras bort från statsbidragen till kommunerna. Det måste alltså minska deras möjligheter att uppnå det mål som Ingemar Eliasson vill, förmodar jag, mycket snart skall uppnås. Man måste ge förutsättningar för kommunerna och landstingen att uppnå de mål som vi är överens om.

I fråga om utvärderingen vill jag bara säga till Margó Ingvardsson, att i Dagmarpropositionen ingår ett beslut om en uppföljning av förebyggande insatser, primärvårdens utbyggnad och psykiatriens omstrukturering. Detta sker under en treårsperiod. Den första rapporten om det förebyggande arbetet kommer hösten 1985.

På den fråga som Margó Ingvardsson slutligen ställde, om vilket år vi kan

räkna med en folkhälsorapport, törs jag inte ge något definitivt svar. Jag skulle emellertid kunna tänka mig att den första rapporten kommer 1988.

Anf. 15 GÖTE JONSSON (m) replik:

Herr talman! Statsrådet säger att det står i vår motion att vi tror att man kraftigt överdriver tilltron till förebyggande åtgärder. Det är ju detta vi säger: att man kraftigt överbetonar effekterna och att det innebär att svenska folket inte får den kvalificerade sjukvård som vi vill ge svenska folket.

Beträffande sjukförsäkringen säger nu statsrådet att jag tolkar de moderata förslagen på det här sättet. Jag bad statsrådet att klart och konkret peka på i vilket moderat program, i vilken moderat motion, i vilken moderat reservation det står att moderaterna tycker att sjukhusen skall delas upp i allmänna och privata, att de som har höga löner skall kunna köpa bättre sjukvård än de andra – för det har de ju råd med –, att de allmänna sjukhusen skall vara till för dem som har vanliga inkomster, osv. Politiska lögner som sprids, statsrådet Sigurdsen, blir ju inte sannare för att statsrådet här i talarstolen kommer med svepande formuleringar om vad som finns i de moderata förslagen.

Jag har här det senaste moderata partiprogrammet, och där framgår klart vilken politik vi vill eftersträva. Det stämmer inte alls med den bild som finns i socialdemokraternas material när det gäller att försöka bemöta oss. Jag beklagar att statsrådet inte här har velat föra en seriös debatt om detta. Jag tror nämligen att svenska folket inte vill ha den form av politisk pajkastning som har förekommit. När det gällde en tidigare publikation sade Aftonbladet: Slopa och stoppa eländet! Jag skulle vilja vädja till statsrådet Sigurdsen att stoppa även detta elände, för vi tjänar inte på att föra en sådan politisk debatt.

Beträffande de enskildas andel i försäkringsavgiften säger statsrådet att redan nu betalas 15 % via skatten. Jag konstaterar att vi inte har föreslagit att man skall utöka den delen. Vad vi har sagt är att i stället för att den enskilde betalar allt i landstingsskatt skall en viss del gå över sjukförsäkringssystemet. Och hurdant sjukförsäkringssystem vi vill ha har vi också slagit fast. Vi har sagt att vi skall ha ett allmänt sjukförsäkringssystem som innebär att alla får samma möjligheter.

Socialdemokraterna säger att de vill ha en god hälso- och sjukvård på lika villkor för hela folket. Vi säger att vi vill ha en god hälso- och sjukvård på lika och bättre villkor för hela folket. Vi är beredda att arbeta vidare på att förbättra det svenska sjukvårds- och trygghetssystemet. Det är det som är skillnaden.

Anf. 16 INGEMAR ELIASSON (fp) replik:

Herr talman! Gertrud Sigurdsen tycker att vi tjarar om rätten till eget rum, och jag kan förstå att det kan kännas som ideliga nålstick. Det är inte det vi är ute efter, utan vi vill driva på en angelägen förbättring för de äldre.

Jag tror inte att det hade blivit enhälliga uttalanden här i kammaren i dag och tidigare, i Landstingsförbundets kongress nästa vecka, och på andra håll,

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

utan detta tjat. Ibland är det en nödvändig politisk metod för att driva på en sak. Och Gertrud Sigurdsen vet ju att det förhåller sig på det viset. Jag är glad för att den här enigheten nu föreligger, och jag hoppas att den också skall föreligga när det handlar om att förverkliga det hela i landsting och kommuner. Men man blir litet betänksam när Gertrud Sigurdsen ständigt drar upp hinder och svårigheter för att förverkliga det här målet. Det förtär litet grand av glädjen med den politiska enigheten.

Finansieringen av de investeringar som kan behövas kan naturligtvis, som i alla andra avseenden, bli ett bekymmer, men som statsrådet vet har folkpartiet här i riksdagen lagt fram ett budgetförslag som är ungefär 5 miljarder starkare än regeringens eget, men där det ändå finns ökade anslag just för investeringar till de äldres boende.

Det handlar som så ofta om vilka prioriteringar man gör. Inom socialdemokratien har ni satt en förbättrad delpension högst på listan. Jag kan ha respekt för den prioriteringen, men vi gör en annan prioritering i valet mellan olika sociala reformer. Vi tycker att långvården bör förmänskligas. Vi tycker att de äldres rätt till eget rum, om de finns på institution, och förbättrad möjlighet att stanna kvar i sin egen bostad och där få den sjukvård och omsorg de behöver, måste prioriteras högre.

Jag skulle tycka att det vore mycket stimulerande och trevligt, om den här debatten slutade med att fru Sigurdsen försäkrade oss att regeringen och socialdemokratien menade allvar med att ställa sig bakom uttalandet om rätten till eget rum och inte bara kom med ständiga invändningar och svårigheter.

Anf. 17 MARGÓ INGVARDSSON (vpk) replik:

Herr talman! Vi väntar verkligen med intresse på rapporterna om utvärdering av primärvården. Det skall bli mycket intressant att se om de kan mäta några hälsopolitiska effekter eller om de, som tidigare, bara blir ett bevis på att man avlastar sjukhusens akutmottagningar. När vi efterlyser en utvärdering av det arbete som skett hittills, menar vi också att man inom sjukvården måste försöka att på något sätt mäta vinsten av samhällsförändringar ställd mot individsatsningar inom sjukvården.

Vi menar också att man måste se på vad som styr sjukvården – om det är de planer vi politiker gör upp eller om det är annat som styr utvecklingen inom sjukvården; exempelvis forskningens roll. Den är inte ointressant, mot bakgrund av att man uttalar sig välvilligt för en förändrad forskning med inriktning mot samhällsmedicin men inte ger den här forskningen några nya resurser och inte heller föreslår en omfördelning. Det finns alltså en risk för att vi får samma gamla sjukvård som vi har haft tidigare och inte uppnår den önskade förändringen. Men förhoppningsvis kanske vi kan komma överens om detta inom nästa HS-utredning – det blir så vitt jag förstår HS 2000.

Sjukvårdsministern gav beskedet att vi förmodligen kan vänta den första folkhälsorapporten 1988. Menar sjukvårdsministern därmed att man fram till det årtalet också har de register i primärvården som det talas om i propositionen? Det saknas i dag en sådan statistikföring i den öppna

sjukvården, och en sådan är helt nödvändig för att man skall kunna få en riktig statistik att bygga folkhälsorapporter på.

Anf. 18 Statsrådet GERTRUD SIGURDSEN:

Herr talman! Jag är glad över att så stor majoritet av ledamöterna i utskottet står bakom det som regeringen tar upp i propositionen när det gäller nödvändigheten av att ha ett offensivt folkhälsoarbete. Det är ju bara moderaterna som här är tvivlande och talar om den överdrivna tilltron till detta. Men det är ju inte så, att detta skall hindra insatser på andra områden inom hälso- och sjukvården. Det pågår sedan lång tid tillbaka en utbyggnad av primärvården, långtidsvården och psykiatrin, och vi arbetar för att skapa öppnare vårdformer inom psykiatrin och bättre hemsjukvård. Detta ger ökade möjligheter att ta hand om patienter dels i öppenvården, dels i mer hemlika vårdformer. Jag tycker det är bra med en sådan inriktning och stöder den fullt. Jag tycker att det behöver fortsätta. Men det innebär ju inte att exempelvis den specialiserade vårdens roll kommer att minska, tvärtom. Jag anser det angeläget med en väl fungerande sådan vård både på länsplanet och på regionnivån. Det är också viktigt att det även i fortsättningen ges möjligheter att genom forskning och utveckling tillföra sjukvården förbättrade metoder för diagnostik och för behandling. Det är också det som framhålls i propositionen.

Jag sade till Göte Jonsson att jag har läst de moderata programmen. Här säger Göte Jonsson att "de klart visar på den politik som vi vill genomföra". Men det är ju det som så klart framgår av era program: att det är ett annat samhälle, ett annat system som ni vill genomföra. Jag har respekt för att ni har den synen. Men jag tror inte att ni har svenska folket med er när ni vill förändra inriktningen. Jag tycker det är rimligt att vi får föra en seriös debatt här – Göte Jonsson efterlyser ju en seriös debatt. Jag för en seriös debatt här, när jag säger att jag vet vad moderaterna står för.

Göte Jonsson utvecklar vidare den syn moderaterna har och den inriktning de vill ha på den allmänna sjukförsäkringen. Vi vet också att moderaterna vill sänka sjukersättningen till människorna i vårt land – om jag minns rätt är det 60 % sänkning för de tio första dagarna. Vi har era förslag på bordet. Svenska folket vet vad det är för politik som moderaterna står för. I det val som vi har i höst får människorna ta ställning: Är det ett samhälle av moderaternas modell man vill ha eller är det ett välfärdssamhälle av den modell som arbetarrörelsen gått i spetsen för och som stora grupper av det svenska samhället också i andra organisationer och på andra grunder så klart ställer sig bakom?

Beträffande de ekonomiska frågorna, vare sig det gäller 20, 23 eller 30 miljarder, beklagar Ingemar Eliasson när "statsrådet tar upp de här hindren". Ingemar Eliasson tycker inte det är så väsentligt att vi kan betala de reformer som vi föreslår.

Ingen gammal människa är betjänt av några folkpartistiska luftslott, där var och en får ett eget rum. Vi måste betala de reformer som vi föreslår, och det är vi beredda att göra. Men det krävs tid och ökade ekonomiska

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

möjligheter för kommuner och landsting för att kunna genomföra dessa reformer.

Ingemar Eliasson blev tidigare uppgiggad av att tala om det egna rummet. Det tycker jag han skall fortsätta med. Han skulle känna sig stimulerad om statsrådet här förde en debatt om de här frågorna, om man tog ställning för det enskilda rummet.

Jag deltar gärna i den stimulansen till Ingemar Eliasson, men för mig är det väsentligt att vi för en realistisk debatt.

Talmannen anmälde att Göte Jonsson och Ingemar Eliasson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 19 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Hälso- och sjukvårdslagen och den utredning som föregick lagen fastslog i stor politisk enighet de enskilda landstingens ansvar för hälso- och sjukvården. Hälso- och sjukvårdslagen slår också fast rätten till vård på lika villkor för hela befolkningen. Lagen utgår från patientens rätt att själv bestämma och kunna välja mellan alternativa vårdformer. Respekten för patienten präglar hela lagen. Det kan dock konstateras att det är långt kvar innan vi har ett rättvist fördelat vårdutbud i hela landet.

Att vid sjukdom ha goda möjligheter till en bra hälso- och sjukvård är naturligtvis viktigt för alla människor. Ansvaret för planeringen av det totala vårdutbudet åligger enligt hälso- och sjukvårdslagen landstingen. I flera landsting har man också inrättat primärvårdsnämnder. Man menar att många fördelar vinnes på detta sätt. Man får t. ex. ett ökat lokalt inflytande och en lokal förankring i verksamheten. Verksamheten blir också bättre lokalt anpassad. Avstånden blir kortare mellan allmänhet och politiskt vårdansvariga. Sysselsättningstillfällen sprids över hela länet, och vården kommer nära människorna.

Vad gäller länssjukvården är det angeläget att på samma sätt som ett enigt landstingsförbund betona vaktsläendet om de små sjukhusen.

Till hälso- och sjukvården utgår ca 11 miljarder kronor av statliga medel. Riksdagsbeslutet om en rättvisare fördelning av statens bidrag till hälso- och sjukvård är ett uttryck för att sjukvårdens kostnader inte kan tillåtas stiga okontrollerat. Med ett sådant rättvisekrav vad gäller fördelningen av statliga sjukvårdsresurser för ögonen, grundat på en känsla av solidaritet mellan människor i vårt land, framstår landets uppdelning i landsting som mycket ändamålsenlig. Landstingen fungerar som en form för transferering av de tillgängliga resurser som sjukvården i landet har efter demokratiskt fattade beslut. Detta system ger förutsättningar för en rimlig fördelning av sjukvårdsresurserna över landet.

Förebyggande verksamheter har lång tradition i svensk sjukvård. Tyngdpunkten i vårdorganisationen skall utgå från de förebyggande insatserna. Den medicinska verksamheten utvecklas kontinuerligt så att orsaker till ohälsa kartläggs och så att behandlingsmetoder för att bota och lindra uppkomna sjukdomar förbättras. En kartläggning av olika hälsorisker ger

kunskaper som naturligt leder fram till en behovsplanerad hälso- och sjukvårdsverksamhet. Det förebyggande arbetet är en uppgift inte enbart för sjukvården utan också för folkrörelser och studieförbund, som har goda möjligheter att medverka till attitydförändringar hos stora grupper av befolkningen.

Uppfattningen att man hellre skall förekomma än förekommas och att man skall förebygga och uppbygga har blivit inte bara en inställning utan en attityd, en livsstil och en folkrörelse. Stora grupper av människor inser sambandet mellan en sundare livsstil, goda kostvanor och ett friskare liv. Det är naturligt att bruket av tobak och alkohol börjar ifrågasättas på ett nytt sätt, utifrån ett nytt perspektiv. Motiveringen för att inskränka på eller helt och hållet avstå från bruket av tobak och alkohol har fått en mer biologisk-hygienisk karaktär jämfört med den tidigare tonvikten på moraliska övertoner. De sociala aspekterna på spritmissbruk är naturligtvis fortfarande mycket starka. Ibland ges det uppgifter i pressen på antalet människor som direkt eller indirekt drabbas av det socialt onda som alkoholmissbruk ofta ger upphov till. Det torde inte förfela sin verkan. Det tal som nämns, kanske 500 000 människor, döljer så många problem, så mycken plåga för familjer, sorg och oro för barn, så många brustna äktenskap och så stora sociala konsekvenser för så många inblandade att redan den kalla siffran på drabbade borde drabba många som en mur rakt över vägen.

Därför är det glädjande att den insikten tycks bli alltmer allmän att man inom vissa gränser kan påverka sitt eget fysiska välbefinnande genom sina levnadsvanor i nuet.

Det är ett friskhetstecken att människor tar egna initiativ, tar sin framtid i egna händer, blir medvetna om sambandet mellan vad man äter, vad man är och vad man blir. Att människor har blivit medvetna om möjligheterna att påverka sin hälsa måste vara ett förhållande som förhoppningsvis kan bidra till att sänka sjukvårdskostnaderna.

En kvalificerad sjukvård och en kraftfull satsning på förebyggande insatser går hand i hand. Också på det här området är det viktigt med forskning, och det har vi påpekat i vår motion. I dag finansieras forskningsprojekt i huvudsak via medicinska forskningsrådet och delegationen för social forskning. Tyvärr hamnar ofta olika forskningsprojekt när det gäller förebyggande hälsovård mitt emellan dessa forskningsråds kompetensområden. Till saken hör också att forskningen om förebyggande hälsovård ofta ställer krav på finansiering av projekt som löper över många år – kanske fem-tio år – medan dagens forskningsråd bara finansierar projekt som löper under kort tid. Mot denna bakgrund är det nödvändigt att skapa särskilda finansieringsformer för forskningsprojekt med inriktning på förebyggande hälsovård och primärvård.

Centerns inställning till Dagmaröverenskommelsen dikterades av en stark önskan att tillgodose både storstädernas och landsbygdens och glesbygdens behov av sjukvård. Det är inte svårt att peka ut områden i vårt land där sjukvården, bl. a. på grund av läkarbrist, är och länge har varit under all kritik. Med kännedom om läget på många håll, där människor inte bara får

resa långt för att träffa läkare utan också ständigt möter nya sådana – om nu inte läkartjänsten är vakant – ter det sig i sådan situation groteskt att spela ut storstädernas cityakuter mot glesbygden. Vi anser att en sådan konfrontationsbild är på gränsen till verklighetsförfalskning. Vi vill ha både-och: läkare och sjukvård både i storstäderna och i glesbygd och i alla orter där emellan i en fallande skala.

Vi vill också ha både privat och offentlig sjukvård. Vi anser att de kompletterar varandra och därför är nödvändiga. Blandningsförhållanden kan alltid diskuteras, om man bara pragmatiskt ser till utfallet av effektiv sjukvård. Det förutsätter naturligtvis att man har möjlighet att ändra på blandningsförhållandena mellan offentligt och privat och att man har överblick över ekonomin. Dagmar ger oss dessa två förutsättningar, att överblicka ekonomin och att experimentera med blandningsförhållandena. Dagmar är inte tänkt som ett medel att t. ex. utestänga den privata delen, och naturligtvis inte heller den offentliga. Däremot är reformen ett medel att experimentellt söka sig fram till de bästa samarbetsformerna, något som vi också påpekar i vår motion. Det är en laborativ uppgift, men den förutsätter naturligtvis en ideologisk förutsättningslöshet.

Den som från början är bunden vid uppfattningen att sjukvården skall vara enbart offentlig – punkt slut – har naturligtvis ingen chans att komma fram till bra resultat. Då förvanskar man tanken bakom Dagmar. Om man t. ex. som i Malmö sitter med Sveriges högsta kostnader för sjukvården och ändå alltför ensidigt satsat på det offentliga i sjukvården, är Dagmar inte ett medel för att skapa bästa möjliga sjukvård inom givna ramar, utan man är då ute efter att skapa en ideologiskt inriktad sjukvård som är bäst av andra skäl än att den är effektiv, billig och bra, som är bäst oberoende av om den är ineffektiv och dyr.

För vår del ser vi Dagmar som ett medel att rättvist och solidariskt fördela resurserna mellan landstingen, att göra en rimlig fördelning inom varje landsting för sig och att fördela de ekonomiska resurserna mellan offentlig och privat sjukvård samt att med hänsyn till allt snävare ekonomiska ramar söka sig fram till en sjukvård där man som bas har den offentliga sjukvården men som ger största tänkbara utrymme för privata inslag, initiativ och företagande. För oss i centern är Dagmarreformen inte ett ideologiskt bygge på annat sätt än att den bygger på solidaritet. I övrigt är allt omprövningsbart, öppet och möjligt för experiment. Därför skall man naturligtvis utvärdera resultatet efter en tid. Här kan man, om man så skulle vilja, både bygga om och bygga till.

I landsting där icke-socialistisk majoritet råder har Dagmar befunnits vara ett utmärkt redskap för att skapa en ekonomiskt överblickbar, någorlunda rättvist fördelad sjukvård som producerats i effektiv symbios mellan privat och offentligt, kompletterande varandra men också konkurrerande med varandra. Det fungerar bra också i en hel del socialdemokratiskt styrda landsting, men tyvärr finns det skönhetsfläckar, som jag nämnde.

Herr talman! I en motion som behandlas i detta betänkande framhåller Gunnel Jonäng vikten av att specialistkompetens i gynekologi finns inom

primärvården. Utskottet understryker att de kvinnor som så önskar bör ha möjlighet att konsultera en gynekolog utan att först behöva gå till en allmänläkare. Rosa Östh och Gunnar Elm har i ett särskilt yttrande påpekat att eftersom de här möjligheterna varierar från landsting till landsting bör vikten av att det på alla håll finns specialistkompetens inom sjukvården understrykas – särskilt att det finns sådan kompetens när det gäller kvinnor som vill anlita gynekolog.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 20 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Redan vid remitteringen till socialutskottet av regeringens proposition 1984/85:181 om utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården i landet tillät jag mig göra några kritiska reflexioner. Jag följde sedan upp min kritik i vissa speciella hänseenden genom motionerna 1984/85:3141, 3142 och 3143 liksom i den moderata kommittémotionen 3152. De tre förstnämnda motionerna har ännu ej efter mer än sju veckor utkommit i tryck, när vi nu skall gå till beslut i frågan, och det är väl lönlöst att här närmare redogöra för dem.

Riksdagen har ju sedan åtskilliga år visat att den inte intresserar sig särskilt mycket för hälso- och sjukvården i riket. Man har successivt lyft över alltmer på andra huvudmän, och det är numera Landstingsförbundet som styr sjukvården i landet. Men genom manövrerna kring generaldirektörsposten i socialstyrelsen har även regeringen i handling, på ett utmanande om än inte helt oväntat sätt, i detta liksom i så många andra hänseenden demonstrerat sitt förakt för sakkunskap inom viktiga samhällsområden. Kravet i min motion 3142 om återskapande av en medicinalstyrelse som med kraft och sakkunskap – och medborgerligt förtroende – skulle kunna leda utvecklingen inom hälso- och sjukvårdsområdet har genom det inträffade fått en ytterligare förstärkt aktualitet. Jag vill därför först och främst yrka bifall till reservation 11 i socialutskottets betänkande nr 28 som banar väg för ett återställande av respekten för sjukvårdens ledning i landet.

Till detta vill jag också knyta ett par reflexioner. Men jag borde kanske först läsa upp något litet av vad jag skrev i den här motionen som man således ännu inte har fått tillgång till:

”Låt mig fastslå att god hälsa visserligen ger personlig tillfredsställelse, ökar levnadens behag och minskar mängden obehag och lidande samt ovälkomna avbrott i arbetslivet, men icke nödvändigtvis försämrar personlighetsutvecklingen, ’självförverkligandet’ eller framgången i livet. En tillbakablick på framstående personligheter: politiker, författare och konstnärer ur gången tid och nutiden kan ge mängder av exempel på hur i många fall medfödda eller förvärvade svagheter i stället varit en drivkraft för vederbörande att på andra områden i stället nå mästerskap. Nationer kan inte enbart utgöras av joggare.

God hälsa bygger mestadels på följande förutsättningar:

1. goda arvsanlag,
2. sunda levnadsvanor,

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

3. bra normer och levnadsregler,
4. sunt förnuft,
5. bra familjeliv och
6. ett arbete som passar ens förutsättningar och 'läggning'.

Detta *vet* i grunden alla människor. Svag eller dålig 'karaktär', dåliga vanor, dåliga kamrater, ett trassligt familjeliv och svårigheter att finna – eller att finna sig i – ett arbete, som passar ens förutsättningar, kan i längden föröda även en från början god hälsa. Motsatt, kan gynnsamma faktorer i dessa hänseenden ge även den som på ett eller annat sätt föds med, eller drabbas av, handikapp eller kronisk sjukdom en hygglig, innehållsrik eller t. o. m. spännande tillvaro. Att underlätta detta senare är endast delvis en medicinsk uppgift, men väl så mycket en uppgift för uppfostrare, författare, skådespelare, religionsförkunnare, idealister, rättsvårdare och vanliga medborgare, däribland s. k. politiker. Det är däremot ingenting som en canceröst växande skara av utredare, expertgrupper och delegationer visat sig kunna göra något praktiskt användbart åt utöver generella anvisningar som så snart de blir alltför specifika mestadels också blir omstridda.

Däremot slår sjukdom och död ofta blint. Mot möjligheten att drabbas kan man endast i ekonomisk mening försäkra sig. Av väsentlig betydelse för återvinnandet av hälsa eller arbetsförmåga är tillräcklig kapacitet, effektivitet, kvalitet och beredskap inom akutsjukvården. Ett av ledmotiven i HS 90 och proposition 181 är nedrustning av sådan sjukvård.

Som jag nämnde i mitt anförande i riksdagen den 9 april 1985 har de statliga åtgärderna inom sjukvårdens område på senare år väsentligen medfört försämrad kontinuitet i vården, vilket motverkar en strävan till bättre information och större säkerhet."

Den som på nära håll haft tillfälle att följa anhörigas desperata ansträngningar att finna en sjukhussäng åt en svårt sjuk familjemedlem vet att det inte är "förebyggande av ohälsa" utan vården av svårt sjuka som i dag utgör den allvarligaste bristen i svensk sjukvård. Sjukvården tvingas på grund av bristande resurser ibland att visa upp en avvisande i stället för en välkomnande attityd. Det skär oss i hjärtat att det har blivit så.

Störningarna av den svenska sjukvården, med dess uppenbara svårigheter att hantera kontinuiteten, inleddes med den famösa 7-kronorsreformen – nu en 50-kronorsreform – koncipierad i hemlighet i detta samma socialdepartement som nu utmärkt sig genom att jaga bort en duktig läkare, med en uppriktig vilja att komma till rätta med den svenska sjukvårdens omöjligaste arbetsuppgift, för att i stället ersätta henne med en som ingenting vet om detta verksamhetsområde.

Herr talman! Med detta har jag gjort mig till talesman för dem som väntar på bårarna i korridorerna på våra sjukhus akutmottagningar. Det är inte flera glättade och påkostade vårdcentraler, öppna endast på dagtid, som vi bäst behöver utan ett effektivt omhändertagande, alla dygnets timmar, omedelbart och kompetent, av dem som har drabbats av det akuta, det svåra och det allvarliga. Det är inte fler landstingsråd och sjukvårdsadministratörer vi behöver utan bättre resurser för dem som står i akutmottagningarnas folkhav

och skall ta hand om och ge en meningsfull och riktig vård åt behövande medborgare.

De som gör jobbet i sjukvården bör resa på sig och skaka av den överväxt av s. k. administratörer som – utan känsla för uppgiften – håller på att förstöra den svenska sjukvård som under århundraden byggts upp av svenska läkare och svensk sjukvårdspersonal. Socialdepartementets fältrop må vara: "Proletärer i alla länder förenen er!". I dag är det skäl för alla dem som arbetar i svensk sjukvård att förena sig för de sjukas bästa.

De kan lämpligen samlas kring den stridbare medicinprofessorn i Uppsala Harry Boström – själv sprungen ur stubbotan rot – som i dag är den svenska medicinens främste talesman för en sjukvård som värnar om de svagaste och mest utsatta: de akut sjuka och de svårt sjuka, och som är beredd att göra detta – om så behövs – på bekostnad av det triviala och det ofarliga.

Herr talman! Jag vet av mångårig erfarenhet att det inte behöver finnas någon motsättning mellan god vetenskap och utvecklad teknik å ena sidan och människokännedom och psykologiskt handlag å den andra. Det är just en sammansmältning av dessa två element som är den övergripande principen i god läkarutbildning och läkarverksamhet. Jag vill därför också till sist rikta mig till de medicinska ledarna på olika poster i vårt land, av vilka många i det rådande klimatet tagit sin tillflykt till vetenskapliga elfenbentorn: Gå ut på fältet och slåss för alla deras rätt som vet vad ni kan och innerst inne vill, men som utan er ledning känner sig rådvilla och övergivna. Tag upp den kastade handsken och driv inkompetensen på flykten!

Herr talman! Med 45 års erfarenhet som läkare, ofta i sjukvårdens frontlinje, har jag inte kunnat undgå att bli beklämd vid läsningen av proposition 1984/85:181. Det är nog inte bara i socialstyrelsen som vi behöver kompetens; även i socialdepartementet skulle det behövas någon som verkligen vet vad det handlar om. Det är nu tyvärr alltför länge sedan den svenska sjukvården hade en sakkunnig och behjärtad talesman i landets regering, någon som sjukvårdspersonal av alla kategorier kunde identifiera sig med och känna samhörighet med även om det skulle betyda skärpta krav på de enskilda befattningshavarna – bara dessa krav upplevdes som relevanta och i vårdens anda och intresse. Det är förnedrande för den svenska sjukvården – som på både det vetenskapliga och det praktiska planet genom hårt och besjälat arbete tillkämpat sig en internationell tätplats – att de verksamma skall behöva arbeta på detta sätt utan att därvid kunna uppleva erkännande, samhörighet, stöd och ledarskap från en insiktsfull och behjärtad företrädare för statsmakterna.

Anf. 21 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Jag skall börja med att tacka för behandlingen av min motion angående kvinnosjukdomar. Utskottet har haft en välvillig och i mitt tycke bra inställning och har skrivit positivt om den. Möjligen är jag litet konfunderad över skrivningen beträffande bröstrekonstruktion, men jag tolkar utskottets skrivning så, att alla kvinnor skall ha rätt till detta, och då är mitt krav tillgodosett.

Nr 165

**Fredagen den
7 juni 1985**

*Utvecklingslinjer
för hälso- och sjuk-
vården*

Men vad jag egentligen tänkte tala om var någonting helt annat. Varje år lämnas åtminstone en motion in till riksdagen med anknytning till tobaksbruk. I år inlämnades med anledning av den här propositionen två sådana motioner. Båda är undertecknade av företrädare för samtliga partier här i riksdagen. Skälen till att vi skriver dessa motioner år efter år är inte privatmoraliska på något sätt, utan de är strikt hälsopolitiska.

Bakgrunden är den, att ingen åtgärd kan så verksamt bidra till förbättrad folkhälsa, minskad sjukfrånvaro, minskat antal cancerfall, drastisk tillbakagång av hjärt- och kärlsjukdomar, lägre sjukvårdskostnader osv. som en fortsatt minskning av tobaksrökningen. Dessutom är det inte bara den som själv aktivt röker som utsätts för dessa hälsorisker, utan de drabbar också andra genom den ofrivilliga passiva rökningen.

I opinionsbildningen kring tobaksfrågan råder en rad missuppfattningar och myter. Jag skall ta upp tre av dessa myter:

1. "Rökningen minskar över hela fältet, det går åt rätt håll", sägs det. Men sanningen är att andelen ungdomar som börjar röka i tonåren under en följd av år har gått tillbaka. Andelen rökare bland välutbildade män har gått tillbaka. Däremot ökar rökningen bland yngre kvinnor med lägre utbildning och i lägre inkomstgrupper. Det är mer än dubbelt så vanligt att sjukvårdsbiträden röker som att läkare röker. Lungcancer går om bröstcancer som den vanligaste dödsorsaken bland kvinnor, och lungcancerdödligheten kommer att öka mycket starkt under 1990-talet.

2. "Det är sällan någon besväras av rökig miljö numera", sägs det. Sanningen är att de allmänna råden om begränsning av tobaksrökning som utfärdats av arbetarskyddsstyrelsen och socialstyrelsen efterlevs på endast var femte arbetsplats. På hälften av landets alla arbetsplatser röks det utan hänsyn till de mer eller mindre svåra besvär icke-rökare kan utsättas för.

3. "Det råder fanatism och ren förföljelse av rökare numera", sägs det. Men tre av fyra rökare önskar bli kvitt sitt rökbegär och vill sluta röka. Sanningen är den att en rökares nikotinberoende är svårare att komma till rätta med än alkoholberoendet – påstår experterna. Antalet rökavvänjningskliniker och den utbildade personal på vårdcentralerna som skall möta rökares behov av hjälp och stöd är helt otillräckliga.

Sanningen är också den att det dör tio gånger fler människor av tobakens skadeverkningar än genom trafikolyckor. Vi har ett trafiksäkerhetsverk, men det finns ingen kraftfull satsning för att komma till rätta med tobaksdöden.

Det är mot den bakgrunden som vi från samtliga partier varje år skriver motioner i den här frågan. Det som jag säger och det som andra efter mig kommer att säga är inga speciella nyheter, utan det har sagts från talarstolen tidigare. Men det glädjande är att vi nu har ett starkt stöd både från cancerkommittén och genom IIS 90-utredningen.

När vi under dessa år har diskuterat tobaksbruket här i kammaren har våra förslag ofta avvisats med hänvisning till den proposition som behandlas i dag. Där skulle alla våra visioner och tankar gå i uppfyllelse, och där skulle de verkliga krafttagen mot tobaksbruket tas.

Men vi som är aktiva i tobaksfrågan är inte riktigt nöjda. Vi menar att det samlade program som tobakskommittén lade fram aldrig har verkställts.

Vi har tidigare krävt – och vi gör det också i dag – en officiell policy från regeringens och riksdagens sida, en målsättning i den här frågan och konkreta vägar för att nå målet. Det har vi inte kunnat finna i den hälsopolitiska propositionen och inte heller i betänkandet.

Sedan vi läst propositionen har vi alltså skrivit en motion där vi tagit upp tre punkter som ingalunda utgör ett heltäckande program men som ändå är de punkter som de mest sakkunniga på området anser vara de viktigaste åtgärderna just nu.

Det gäller för det första en kraftfull informationsinsats. Cancerkommittén föreslog ett femårigt informationsprogram med en satsning i pengar räknat i storleksordningen 5–10 milj. kr. per år. Vi tycker det är bra, och därför har vi tagit upp detta som ett av våra förslag.

För att också finansiera det hela har vi för det andra föreslagit att medel skall tas ut i form av en hälsovårdsavgift på 2 öre per cigarettpaket. Detta är ett krav som socialstyrelsen stödjer aktivt.

För det tredje menar vi att en kraftig höjning av tobaksskatten skulle vara bra i konsumtionsdämpande syfte.

Dessa åtgärder skulle vara ett steg på vägen mot en förbättrad folkhälsa som sparar liv, hälsa och pengar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 3148 yrkandena 1, 2 och 3.

Anf. 22 TORE NILSSON (m):

Herr talman! "Får man röka här?" Det var en teckning i Sveriges största dagstidning för tio år sedan – en Strøyer-teckning som jag har klippt ut och bevarat. Teckningen visar en jättelik idrottsarena, kanske ett fotbollsstadion, med otaliga människor och så en liten person som stiger fram, tittar sig omkring och säger: "Får man röka här?"

Teckningen var full av ironi, och anledningen till teckningen var en motion i riksdagen, där en riksdagsman hade dristat sig till att begära rökförbud på offentliga platser.

Då skrattade Sverige. "Får man röka här?" Det var helt orimligt att man inte får röka var man vill.

I socialutskottets betänkande 28, som vi behandlar i dag, står det att mycket tyder på att rökvanorna i en befolkning är påverkbara. Med anledning av de åtgärder som har vidtagits står det att man har noterat påvisbara effekter.

Om man jämför betänkandet Minskat tobaksbruk, SOU 1981:18, med vad som har hänt sedan dess tvivlar jag på detta. Jag tror visserligen att man inte längre skrattar åt den som inte själv röker och önskar slippa stå eller sitta i rök eller vara omgiven av rök. Men det är många som har mycket svårt att begripa att det finns många människor som rent av blir sjuka av rök, t. ex. allergiker. Dessa människor tycks inte heller veta hur oerhört dyrbar rökningen är.

Kan det då bli en förbättring? 1974 kom det ett brev till riksdagen med

adressen Riksdagen, Stockholm, Sverige. Det var skrivet i Moskva den 25 november av en rysk journalist. Han hade läst en notis i en rysk tidning och skickade med den. Översatt lyder denna notis:

Den svenska regeringen har utarbetat en plan enligt vilken Sverige under loppet av 25 år kommer att förvandlas till ett icke-rökarnas land. År 1975 upphör cigarettförsäljningen i automater. Från 1981 börjar man att i laga ordning införa straff för försäljning av cigaretter till personer yngre än 16 år. De svenska myndigheterna hoppas att nikotin helt enkelt skall vara okänt för människor födda efter 1975.

Lyckliga journalist, lyckliga Sverige och lyckliga land som kunde förverkliga detta!

I min motion, 1975:1275, från vilket detta är hämtat skriver jag: "Att bli kvitt rökningen – en utopi?" Det är det förvisso.

Vi måste ändå arbeta på att få en förbättring. Man kan ta fram fruktansvärd statistik om rökningen.

Man beräknar att 7 miljoner människor dör varje år, alltså ungefär lika många som bor i Sverige, och att en rökares liv förkortas med i genomsnitt sju år och att en passiv rökares liv förkortas med fyra år.

Jag vill inte säga att jag helt tror på dessa siffror, men de är upprörande nog.

I en cirka två år gammal artikel står det att 1 500 rökare dör i lungcancer varje år. Det borde vara möjligt att ändra på detta förhållande.

Rökningen är skadlig för den som röker och för den som utsätts för röken. Rökningen är också dyr och belastar vår sjukvård, och den tar resurser från det som borde vara mer angeläget.

WHO har sagt att ingenting skulle förbättra mänsklighetens hälsa mer än om rökningen vore helt okänd eller kunde försvinna.

Jag vill trots detta se propositionen och betänkandet som ett steg på rätt väg. Jag skulle också önska att riksdagsmän och andra som har ansvar för Sveriges budget, Sveriges sjukvård och Sveriges hälsa med personligt föredöme kunde gå före – om de röker behöver de åtminstone inte göra det offentligt.

Senast i dag när jag gick från Sergels torg till kanslihusets entré och upp till vår foajé förvånades jag över hur människor kan strö cigaretter och fimpar omkring sig – de finns överallt. De människor som bara kastar sådana orenande saker omkring sig måste ha drabbats av någon skada. Det måste väl vara möjligt att på något sätt informera om detta, eftersom dessa människors handlande måste bero på tanklöshet. Jag vill åtminstone tyda det så. Om det inte beror på tanklöshet, måste det betyda att en mängd människor har drabbats av en kronisk skada som gör att de inte kan fatta vad de ställer till med. Framför allt borde man aldrig behöva se en person i massmedia, TV eller i en offentlig samling av ansvarsmedvetna och ansvarsställande människor som röker så att barn och ungdomar ser det. Givetvis borde inte någon röka i barns närvaro i hemmet.

Jag vill även instämma i det yrkande som Margareta Winberg nyss har ställt.

I detta anförande instämde Börje Stensson (fp).

Anf. 23 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! I likhet med de två tidigare talarna vill jag med några ord uttala mig för åtgärder som kan minska bruket av tobak.

Vi vet att rökningen har en mycket dålig inverkan på vår hälsa och att den är skuld till en hel mängd sjukdomar. Nästan alla undersökningar som gjorts har visat att rökningen är det som man direkt kan peka på när det gäller orsakerna till cancer, och då framför allt lungcancer. Tore Nilsson och Margareta Winberg har emellertid ingående redovisat de problem som finns och de krav man bör kunna ställa, och jag skall därför inte gå närmare in på detta.

Jag tycker att utskottet har trott litet för mycket på regeringen i det här sammanhanget. Utskottets skrivning går ut på att de synpunkter som vi för fram i vår motion för all del är bra, men förhoppningsvis kommer regeringen att göra någonting åt problemen. Regeringen har ju haft chansen att göra det under ett antal år, men så förfärligt mycket har man inte gjort. Jag tror inte att man bara kan vänta och hoppas på att någonting skall ske. Vi vill att riksdagen skall skynda på regeringen genom att bifalla motionen, så att vi därmed får till stånd de åtgärder som har föreslagits.

Herr talman! Jag skall inte föra ett långrandigare resonemang än så om rökningens fördärlighet, utan vill med detta bara yrka bifall till vår motion 3148.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om socialutskottets betänkande 33.)

Anf. 24 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera socialutskottets betänkande 33 om patientjournallag m. m.

Patientjournallag

Anf. 25 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! De bestämmelser om förande av patientjournal som finns i dag är spridda på ett flertal författningar. Allmänna bestämmelser om hur en journal skall utformas eller förvaras finns inte.

Från tidigt 1970-tal har vi moderater motionerat och interPELLERAT vid många tillfällen för bestämmelser om journaler som skall säkerställa god vård och integritetsskydd för patienten. Att vi nu skall fatta beslut om en lag som skall samla de grundläggande bestämmelserna om patientjournaler, om skyldigheten att föra dem och om deras utformning, innehåll och hantering är

därför mycket bra, även om vissa svåra frågor rörande integritet och sekretess som är förknippade med detta inte är lösta utan föremål för utredning i data- och offentlighetskommittén, DOK. Att lagen skall gälla all individinriktad vård av patienter inom hälso- och sjukvården, att patientjournal skall föras för varje patient och gälla för all hälso- och sjukvård, både allmän och enskild, är också bra. Likaså att patientjournallagen skall vara teknikneutral och gälla oavsett framställningens form.

Ett förstahandsintresse för patienten anges i propositionen vara patientens intresse av god och säker vård. Jag vill instämma i detta. Journalen är ett arbetsinstrument i vården, men den ger också samhället möjlighet att utöva tillsyn över hälso- och sjukvården. Fel och försummelser eller missförhållanden kan också utredas och beivras. Jag vill också understryka vikten av att journaluppgifter skall kunna användas för forskning.

I lagförslaget 3 § ställs krav på innehåll, utformning och hantering av journalen. Utgångspunkten är att det som antecknas skall tjäna patientens intresse av god och säker vård, samtidigt som rättsäkerhets- och integritetsintressena tas till vara. Jag vill starkt understryka dessa krav. Att alla uppgifter i en journal utformas så, att patientens integritet respekteras och rättsäkerheten garanteras är utomordentligt viktigt.

En patientjournal skall innehålla uppgift om patientens identitet. Den medicinska informationen måste kunna hänföras till rätt person. Enligt propositionen är personnumret den bästa identifikationsuppgiften. Föredragande statsrådet säger sig dock inte vara beredd att föreslå ett lagstadgat krav på personnummer i patientjournaler i avvaktan på DOK:s översyn.

Utskottet säger sig benäget att se personnummer som den bästa och säkraste lösningen på detta problem. Utskottets uttalande kan inte förstås som annat än ett ställningstagande för personnummer, även om man säger sig inte ta ställning.

Det finns anledning att vara mycket försiktig med användandet av personnummer som identifikationsuppgift i hälso- och sjukvården. Många människor känner också oro inför uppgivande av personnummer. Patientens trygghet och vissheten om att fullständig sekretess råder är en hörnsten för god vård. I vad gäller de centrala dataregister som skall vara grund för epidemiologiska studier och annan forskning, finns det starka skäl att använda andra uppgifter än personnummer, om det över huvud taget är nödvändigt med identifikationsuppgifter i dessa sammanhang.

Det är självfallet viktigt att man inte kan förväxla patienter i patientjournaler. Hur det skall ske är det för tidigt att binda sig för innan DOK utrett frågan ytterligare. Det kan utformas på olika sätt.

Jag vill därför yrka bifall till reservation 1 till betänkande 33.

Jag vill i detta sammanhang också understryka vikten av DOK:s arbete när det gäller de problem ur integritetssynpunkt som uppkommer vid dataregistrering av personuppgifter inom hälso- och sjukvården. Detta tas bl. a. upp i motion 2720 av Gunnar Hökmark. Människor måste känna trygghet när de lämnar känsliga uppgifter. Den snabba övergången till dataregistrering av

journaler får inte medföra risker för obehörig insyn eller oro för hur uppgifterna används.

I propositionen anges att patientjournal skall innehålla uppgift om vem som har gjort en viss anteckning och när anteckningen gjordes. Däremot ställs inga krav på kontrolläsning och signering.

Flera motioner tar upp detta, bl. a. motion 3177 av Gunnar Biörck i Värmdö. Gunnar Biörck säger bl. a. att kontrolläsning och signering ovillkorligen måste krävas som rutin i sjukvården för patientens säkerhets skull. Bl. a. hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd har i remissvar till journalutredningen sagt att det bör finnas ett generellt krav på signering av journalanteckningar om läkemedelsordinationer. Att utskottet föreslår en principiell skyldighet att signera journalanteckningar och på denna punkt enligt går emot propositionen är därför väsentligt för patienterna.

Propositionen föreslår att en journalhandling skall bevaras i minst tre år efter att sista uppgiften förts in. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att vissa handlingar skall bevaras i minst tio år. Slutligt förslag har dock inte lagts. Föredragande statsråd säger att hon avser att återkomma till regeringen i fråga om nya rekommendationer till huvudmännen i vad gäller gallringen av de medicinska arkiven.

Vi moderater anser att frågan om bevarandetider och gallring är av stor principiell betydelse, såväl när det gäller rättssäkerheten, t. ex. i skadestånds- och ansvarsärenden, som när det gäller forskningens behov. Statsrådet avser att återkomma till regeringen med nya rekommendationer till huvudmännen. Vi anser dock att det är en fråga där riksdagen skall ta ställning. Det gäller inte minst undervisningssjukhusens journalarkiv. Journalerna är grundmaterial för forskning, och forskning måste anses som en statlig angelägenhet.

Jag yrkar därför bifall till reservation 2.

I reservation 3 yrkar vi reservanter att patienten tillförsäkras en formell rätt att påkalla rättelse av sakfel i en patientjournal. Det är inte tillfredsställande att patienterna är hänvisade till den goda viljan hos journalföraren. Det räcker inte heller att patienten kan begära att journalen eller delar av den förstörs.

Eftersom utgångspunkten för förslaget till journallag är att det som antecknas skall kunna tjäna patientens intresse av god och säker vård, samtidigt som rättssäkerhets- och integritetsintressena tas till vara, bör patientens rättigheter i dessa avseenden utredas. Det är en viktig rättssäkerhets- och integritetsfråga.

Fru talman! Jag vill därför till sist yrka bifall även till reservation 3.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 26 ULLA TILLANDER (c):

Fru talman! I propositionen om patientjournallag slås fast att journalen skall innehålla de uppgifter som behövs för en god och säker vård av

patienten. Det är uppgifter som skall lämnas om patientens identitet, väsentliga uppgifter om bakgrunden till vården, uppgifter om ställd diagnos och anledningen till mer betydande åtgärder. Det gäller väsentliga uppgifter om vidtagna och planerade åtgärder. Avsikten med patientjournalen är att den skall kunna användas av sjukvårdspersonalen som ett instrument för planering, genomförande och uppföljning av vården.

En annan avsikt med patientjournalen är att samhället skall kunna utöva tillsyn över hälso- och sjukvården. Patienten skall på så sätt garanteras en möjlighet att få eventuella fel och försummelser klarlagda och åtgärdade. Då är det viktigt med journalen som bevis.

Det finns också ett intresse ur forskningssynpunkt av att journaler finns, inte minst när det gäller att förebygga sjukdomar och skador, vilket sker inom t. ex. den yrkesmedicinska verksamheten och inom företagshälsovården.

Men det ligger också i patientens intresse att personliga uppgifter inte sprids. Att vi reserverar oss i fråga om att ha personnummer som identifikationsuppgift beror helt enkelt på att vi vet att det är så lätt att uppgifter kan läcka ut. Det är ett försök att trots allt värna om den enskildes integritet. Risken att uppgifter om enskilda kommer ut, uppgifter som inte borde lämnas ut, är alltför stor. Det måste finnas många uppgifter om enskilda människor som bara de själva borde ha rätt att känna till. Men finns det i verkligheten, kan man fråga sig, någon garanti för en sådan fredad zon? Det finns en risk att myndigheter vet mer i detalj om den enskildes tidigare liv än vederbörande själv känner till. Det inger inte den lilla människan någon känsla av trygghet, snarare tvärtom. Tanken bakom identifikation med personnummer har säkert varit god, men hur många farliga vägar finns det inte som är stensatta med de bästa föresatser? Andra uppgifter än personnummer måste kunna användas.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

I motion 3179 av Karin Israelsson föreslås att journalerna skall bevaras i minst tio år, både ur rättssäkerhetssynpunkt och för att tillgodose forskningens behov. I ett särskilt yttrande om bevarandetiden för journalhandlingar av Ingemar Eliasson, Rosa Östh och Gunnar Elm tas dessa tankar upp. Det understryks att man bör vara försiktig vid utgallringen av journalhandlingar, inte minst av de skäl som berör rättssäkerheten. Många handlingar har betydelse i skadestånds- och ansvarsärenden. För fordringar är preskriptionstiden tio år. Ur forskningssynpunkt är det viktigt med en längre bevarandetid. Därför är det nödvändigt att man från regeringens sida ger noggranna rekommendationer till huvudmännen utifrån de synpunkter som framförs i motionerna och i det särskilda yttrandet om vilka handlingar som måste bevaras under längre tid.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 1 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 27 KERSTIN ANÉR (fp):

Fru talman! Den som sitter i hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd har ibland att ta ställning till felaktigheter inom sjukvården, som beror på att en

läkares ordinationer har varit ottydligt skrivna, så att sjuksköterskan fått ett alldeles för stort ansvar när det gäller att ta reda på vad där verkligen står. Ibland är sådana ordinationer inte ens signerade, så att det i efterhand inte går att ta reda på vem som är upphovsmannen. Denna absurda situation förekommer ingalunda på alla sjukhus, men på en del. Jag är därför mycket glad att socialutskottet har tagit intryck av HSAN:s, Gunnar Biörcks i Värmdö, Björn Molins och mitt eget krav på att sådan signering alltid skall ske och noterar med tacksamhet den ståndpunkten.

Däremot har utskottet gått emot ett annat krav som framförts av Björn Molin och som också har sin grund i erfarenheten av hur journaler behandlas, nämligen att patienten själv skall ha rätt att påkalla ändringar av sakfel i sin egen journal. Utskottet anser att det räcker med att lita på journalföraren, som inte heller vill ha några fel i den journal som förs. Emellertid är förhållandena inte alltid så enkla. Att patienter t.ex. uppfattar delar av journalen som kränkande och osanna förekommer ibland, att döma av vad vi får se i HSAN. Patienten bör alltså ha lagstadgad rätt att åtminstone få sådana uppgifter borttagna som patienten kan styrka är felaktiga. Detta hör ihop med den allmänt ökade respekt för patienten som ligger till grund för den nuvarande lagen om hälso- och sjukvård. Jag yrkar därför, fru talman, bifall till reservation nr 3, och för övrigt även till reservation nr 1, som understryker att data- och offentlighetskommittén måste se mycket noga på hur personnummer används i sjukvården.

Jag vill i detta sammanhang påpeka att utskottet även på ett annat ställe – denna gång utan några reservationer – tar ställning till data- och offentlighetskommitténs uppdrag. I min motion 3178, yrkande 2, påpekar jag att datapersonal med rent teknisk kompetens ofta får tillgång till hur hemliga data som helst, när de skall serva och reparera mjukvara och hårdvara i datorerna. Denna personal har väl någon sorts formell tystnadsplikt – men ingen utbildning, inget gruptryck och ingen tradition som kan jämföras med vad som finns inom sjukvården. Detta är ett problem både i sjukvården, i näringslivet och förmodligen även på andra håll. Utskottet avfärdar min motion med att data- och offentlighetskommittén har i uppdrag att se på denna fråga. Det finns nu inget som helst i data- och offentlighetskommitténs direktiv som uttryckligen talar om detta. Det enda som står är på s. 19 i tilläggsdirektiven från den 13 december 1984, nämligen att kommittén "bör vara oförhindrad att ta upp sårbarhetsfrågor i den mån de har anknytning till frågor som aktualiseras genom kommitténs arbete i övrigt". Därvid, står det, skall data- och offentlighetskommittén samarbeta med sårbarhetskommittén. Nu råkar det vara så, att den sistnämnda kommittén just i dessa dagar har framlagt en rapport som i någon mån går in på den av mig upptagna frågan. Jag noterar därför socialutskottets enhälliga uttalande som en fingervisning åt data- och offentlighetskommittén att den bör betrakta det i min motion aktualiserade problemet som en del av sitt uppdrag, vilken hittills ingen visste något om.

Jag yrkar alltså, fru talman, bifall till reservationerna 1 och 3 och med

tillfredsställelse till utskottets hemställan i övrigt, särskilt vad det gäller frågan om signering av läkarordinationer inom sjukvården.

Anf. 28 LILLY BERGANDER (s):

Fru talman! Jag vill på samma sätt som Ann-Cathrine Haglund konstatera att vi i utskottets betänkande slår fast att de nuvarande bestämmelserna om förande av patientjournaler är spridda på alltför många håll. Det är därför med stor tillfredsställelse vi nu kan besluta om en samlande lag, som inte bara reglerar skyldigheten att föra patientjournaler utan också utformningen av och innehållet i journalerna.

Att patientjournaler förs med omsorg och ansvar utgör ett för patienten viktigt trygghetsmoment i den vård och behandling som ges.

Utskottet är också till stora delar enhälligt i sitt ställningstagande. När det gäller frågan om signering av journalanteckning har utskottet föreslagit en skärpning av propositionens förslag. Kerstin Anér har redogjort för HSAN:s och motionärernas synpunkter. Därutöver har Stockholms läns landsting och Svenska läkaresällskapet i sina remissyttranden framhållit att signeringskravet är en väsentlig trygghetsfaktor.

Trots att vi i utskottet varit eniga i många frågor, har det ändå fogats tre reservationer till betänkandet.

I reservation 1 har utskottets ordförande och de övriga borgerliga ledamöterna gjort gemensam sak och vill att riksdagen skall uttala sig för en stor restriktivitet när det gäller användandet av personnummer för identifikation av patienterna. För oss som står bakom majoritetens skrivning förefaller det märkligt och ologiskt att man först för att öka patienternas säkerhet vill skärpa bestämmelserna om signering av journalanteckning av den för diagnosen, vården och behandlingen ansvarige läkaren, men sedan vill göra avkall på säkerheten i en så viktig fråga som att man är övertygad om att det är rätt patient som behandlas. Vi anser i likhet med föredragande statsråd att personnumret för närvarande är det säkraste sättet för en identifiering. Statsrådet hänvisar också till data- och offentlighetskommittén, som enligt sina direktiv har att behandla frågan om personnumrens användning även inom hälso- och sjukvården. Vi brukar ju i riksdagen inte fatta beslut i frågor som är under utredning. Jag tror att det även i denna fråga är klokt att avvakta utredningens förslag.

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till de borgerliga reservanterna: Litar ni inte på era partiers företrädare i utredningen?

Kerstin Anér tog också upp frågan om sekretesskravet på de personer som servar datautrustningen på sjukhusen. Jag vill till skillnad från Kerstin Anér påstå att det med utskottets skrivning och med de tilläggsdirektiv som data- och offentlighetskommittén fått – en kommitté som för övrigt vi båda är ledamöter i – är kommittén, som jag ser det, skyldig att ta upp de frågor som rör sekretessen. Att riksdagen därutöver skulle ge regeringen till känna att man dessutom bör beakta sjukvårdshuvudmännens och socialstyrelsens ansvar kan jag inte finna vara nödvändigt, eftersom dessa redan har detta ansvar.

Därför, fru talman, yrkar jag avslag på reservation 1.

Reservation 2 från moderaterna gäller förslaget om gallring av journaler. Utskottsmajoriteten anser att propositionens förslag ger möjlighet att på ett nyanserat sätt företa den gallring av journalerna som behövs. Jag yrkar därför avslag på reservation 2.

När det gäller reservation 3 finns det enligt majoritetens mening möjlighet att företa rättelser om felaktiga uppgifter antecknats i en patients journal, varför jag yrkar avslag även på reservation 3.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 29 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Fru talman! Det finns andra sätt att säkert identifiera patienter än att använda personnummer. Visst, Lilly Bergander, litar vi fullt på våra representanter i data- och offentlighetskommittén. Vi anser att den utredningen skall kunna arbeta på ett förutsättningslöst sätt. Men utskottet säger: "Utskottet är i likhet med föredragande statsrådet benäget att se personnummer som den bästa och säkraste lösningen på detta problem." Detta innebär faktiskt ett klart ställningstagande för personnummer.

Vi vet att många människor känner oro inför att uppgive personnummer och oro för att känsliga uppgifter skall läcka ut. Då tycker vi att det är bättre att låta data- och offentlighetskommittén förutsättningslöst belysa problemen, innan vi tar ställning genom att uttala ett så klart förord.

Anf. 30 ULLA TILLANDER (c) replik:

Fru talman! Som Ann-Cathrine Haglund sagt måste det finnas andra identifikationsmöjligheter. Vi har i en motion till årets riksmöte fört fram våra synpunkter på integritetsskyddet.

Dessutom är reservationen ett svar på propositionen.

Ur rationalitetssynpunkt kan det verka lockande att med hjälp av personnummer få fram allt om en person; det verkar ju effektivt och – som Lilly Bergander var inne på – ofarligt. Men vi anser att denna rationalitet är förledande och att man bör tänka sig för mer än en gång. Det är ju inte fråga om lagerlokaler, där man skall hålla reda på varor, utan det är fråga om människor. Vad som är rationellt och klokt är inte alltid vist.

Detta kan av många upplevas som ett hot. Det är litet oroande att man i regeringsförslaget inte uttrycker någon tveksamhet inför användandet av personnummer. Datasamlandet är ju ett hot i sig, men det kan också upplevas som ett hot, om riskerna inte inses.

Anf. 31 KERSTIN ANÉR (fp) replik:

Fru talman! Jag noterar att det råder fullständig enighet mellan Lilly Bergander och mig om att vi skall i data- och offentlighetskommittén, där vi båda sitter, ta upp den fråga som jag har tagit upp i min motion och som utskottet i detta betänkande behandlar. Jag har inte yrkat på annat än att riksdagen i dag skall följa utskottet.

Jag är väldigt glad över att denna fråga har markerats. Den fanns verkligen

inte omnämnd i några tydliga ordalag i kommitténs direktiv. Men vår uppgift i kommittén är ju att vi skall tolka dessa direktiv och ta upp alla praktiska frågor som kan uppkomma. Frågan om den tekniska personalens reella och inte bara formella tystnadsplikt när det gäller hemliga data är en viktig och allvarlig fråga som vi kommer att studera.

Anf. 32 LILLY BERGANDER (s) replik:

Fru talman! Jag är övertygad om, Kerstin Anér, att vi tillsammans skall kunna se till att denna fråga blir nöjaktigt utredd.

Till Ann-Cathrine Haglund och Ulla Tillander vill jag säga att personnumret i dag är det säkraste sättet att identifiera patienter. Men varken utskottet eller statsrådet har ju tagit ställning för att det så skall vara även i fortsättningen.

Utskottet förklarar också att data- och offentlighetskommittén. DOK, skall studera denna fråga och se om man kan komma fram till något annat säkert sätt för identifiering utan att använda personnummer. Data- och offentlighetskommittén har ju såsom sin första uppgift att verkligen se över i vilka sammanhang personnummer är lämpliga att använda och hur man skall kunna minimera användningen så mycket som möjligt.

Även jag sitter i hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd och vet hur lätt det är att förväxla både människor och lemmar. Jag vet också hur viktigt det är att vi på allt sätt, i detta sammanhang i varje fall, inte ger avkall på patienternas rätt att känna den tryggheten att rätt patient får rätt vård.

Anf. 33 ANN-CATHRINE HAGLUND (m) replik:

Fru talman! Utskottet uttalar klart att personnummer är den bästa och säkraste lösningen. Det är ju ett klart förord för att man skall använda personnummer. Detta säger utskottet samtidigt som en utredning skall se över frågan.

Att vi har reserverat oss beror på att vi vill säkra patienternas ställning. De upplever en osäkerhet när de uppger personnumret. De är rädda för att uppgifter skall läcka ut, och de är rädda för de stora registren. Det är litet av samma anda bakom reservation 3, där vi vill stärka patientens rättsliga ställning och ge patienten en formell rätt att kunna påkalla rättelse av fel i en patientjournal.

Anf. 34 ULLA TILLANDER (c) replik:

Fru talman! I senaste numret av tidskriften Teknik och Samhälle diskuteras just frågan om sjukjournaler på data. Där påpekas att behörighetskontrollen och kontrollen av vem som efterfrågar vilken information kan förstärkas i datoriserade arkiv. Men å andra sidan kan behörighetskoder brytas, varigenom risken för att stora mängder specialiserad information kommer ut ökar. Det finns då en risk för att förtroendet för läkaren och sjukvården minskar. Detta måste motverkas. Så kan ske om riksdagen följer reservation 1.

Anf. 35 LILLY BERGANDER (s) replik:

Fru talman! Jag vidhåller att personnumret i dag är det säkraste sättet att kontrollera en persons rätta identitet. Men samtidigt säger utskottet i sin skrivning att man inte tar ställning, eftersom utredningen har detta uppdrag.

Alla de tre reservationerna hanterar sakfrågan på ett underligt sätt. Vi är ju egentligen rörande eniga i utskottet om dessa svåra frågor. Det kan inte hjälpas att man får en känsla av att detta utskottsbetänkande, om vi inte hade befunnit oss i början av en valrörelse, hade varit enhälligt. Det är sorgligt om vi skall använda kammarens talarstol i valrörelsen. Valrörelsen skall vi hålla utanför detta hus.

Förste vice talmannen anmälde att Ann-Cathrine Haglund och Ulla Tillander anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 36 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Fru talman! Bara tre korta kommentarer till detta betänkande.

Först vill jag tacka socialutskottet för att det när det gäller 3 § i lagförslaget har följt samma linje som jag av personlig erfarenhet har gjort mig till talesman för beträffande obligatorisk signering av journaluppgifter.

Frågan om bevarande av journaler bör av i min motion 3177 angivna skäl på nytt underställas *riksdagen* och inte *regeringen*. Det är vi här som skall ta ställning till sådana saker. Jag vill i alla lägen hävda att riksdagen är den första statsmakten och ansvarig för lagstiftningen. Jag yrkar följaktligen bifall till reservation 2.

Beträffande 15 § har jag en allmän synpunkt på bemyndiganden. Jag anser från min erfarenhet här att riksdagen över huvud taget bör vänja sig av med att ge onödiga bemyndiganden till regeringen eller dess organ. Lagstiftningen är en trestegsraket, där riksdagen bara kontrollerar det första steget: propositionen och riksdagsbeslutet. Därefter kommer en förordning, och slutligen utfärdar myndigheterna ute i periferin verkställighetsföreskrifter, som vi inte får se och således vet vi inte i vilken utsträckning de skiljer sig från andemeningen i riksdagsbeslutet.

Vi borde göra som man lär göra i Norge: se till att alla förordningar och verkställighetsföreskrifter, som utfärdas till följd av bemyndiganden, underställs stortinget för förnyad granskning. Först om vi tillämpar sådana regler kan vi fylla vår uppgift som en i sann mening lagstiftande församling med fullt ansvar gentemot medborgarna. Detta vill jag ha sagt här, även om det inte lönar sig att nu yrka bifall till min motion – så mycket mer som utskottet i alla fall har skrivit om formuleringen av denna paragraf på ett sätt som förefaller att begränsa regeringens handlingsfrihet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

Patientjournal

Socialutskottets betänkande 28

Mom. 1 (frågan om avslag på förslaget om utvecklingslinjer för hälso- och sjukvården samt begäran om nytt förslag)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 217 röster mot 75 för hemställan i reservation 1 av Göte Jonsson m. fl.

Motivering

Utskottets motivering – som ställdes mot utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservation 2 av Ingemar Eliasson – godkändes med acklamation.

Mom. 2 (etableringsrätt för läkare)

Utskottets hemställan bifölls med 201 röster mot 91 för reservation 3 av Ingemar Eliasson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (mål för hälsoarbetet fram till år 2000)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 17 för reservation 4 av Inga Lantz.

Mom. 9 (specialister inom primärvården)

Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 16 för reservation 5 av Inga Lantz. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 10 (mödrahälsovårdens kvalitet m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (informationsinsats mot tobaksbruket)

Utskottets hemställan bifölls med 260 röster mot 29 för reservation 7 av Inga Lantz. 5 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 12 och 13 (en hälsovårdsavgift för tobak, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 233 röster mot 49 för motion 3148 av Margareta Winberg m. fl. i motsvarande del. 10 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 18 (kartläggning av rehabiliteringsbehovet för handikappade)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 22 (anslag till samhällsmedicinsk forskning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Mom. 26 (hälsostatistiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

Mom. 32 (återskapande av en medicinalstyrelse)

Utskottets hemställan bifölls med 218 röster mot 75 för reservation 11 av Göte Jonsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 33

Mom. 1 (personnummer som identifikationsuppgift inom hälso- och sjukvården)

Utskottets hemställan bifölls med 164 röster mot 130 för reservation 1 av Ingemar Eliasson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 7 (kompletterande förslag om gallring m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Göte Jonsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (rättelse i journalhandling)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Ingemar Eliasson m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande

1984/85:38 Uppskov till 1985/86 års riksmöte med behandlingen av vissa ärenden

Bostadsutskottets betänkande

1984/85:26 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Vad utskotten hemställt bifölls.

8 § Fortsattes behandlingen av näringsutskottets betänkanden 1984/85:35 och 36 (*forts. från prot. 164*).

Fredagen den
7 juni 1985

*Utländska bank-
etableringar i
Sverige*

Anf. 37 ERIK HOVHAMMAR (m):

Fru talman! Dess värre fick vi inte i anslutning till debatten i går möjlighet att gå in i replikskiften. Tiden var långt framskriden, och det var väl inte så mycket att göra åt det hela. Men det är beklämmande när det blir en uppdelning på det sätt som nu har skett.

Socialdemokraternas förespråkare i näringsutskottet, Lars Andersson, sade bl. a. i sitt anförande om utländska banker, att de endast undantagsvis skall få tillstånd att förvärva aktier i företag. Då kan man fråga sig: Varför skall inte samma regler få gälla för utländska banker som etablerar sig i Sverige som för de svenska kreditinstituten? Redan nu beviljas faktiskt undantag för svenska banker genom att regeringen kan lämna tillstånd. Med stöd härav driver också svenska banker bl. a. finansbolag i form av dotterbolag. Vad vi från moderat håll eftersträvar, och vad reservationen går ut på, är helt enkelt att vi skall ha enhetliga regler. Vi tycker att det är ett rättvisekrav.

Jag vill också säga några ord till Jörn Svensson, som jag för övrigt under en lång följd av år här i riksdagen haft nöjet att debattera med. Det är ingen tillfällighet, skulle jag tro, att Jörn Svensson går emot beslutet att möjliggöra för utländska banker att etablera sig i Sverige. Det ligger helt säkert i nivå med hans ideologi, som han för övrigt företräder på ett förnämligt sätt utifrån sina utgångspunkter.

Om man däremot som jag – och många andra – är vän av marknadsekonomi, som innebär att alla företag, också utlandsägda, sorterar under svensk lag, då är utländska banketableringar i vårt land inget att oro sig över. Jag vill gärna göra det konstaterandet.

Anf. 38 JÖRN SVENSSON (vpk):

Fru talman! Det låter ju så snyggt och vackert när man talar om att svenska och utländska företag skall behandlas lika här i Sverige. Men det är egentligen en alldeles ohållbar princip. Den är hållbar bara för de extrema nyliberalerna, som fullständigt struntar i om Sverige blir penetrerat av multinationella intressen. I verkligheten är det så att det har funnits en gammal etablerad tradition här i Sverige, både inom den nationella borgerligheten och inom arbetarrörelsen, som har haft blick för att det inte går att ha någon fullständig likabehandling. Det är politiskt ohållbart. Det var ingen tillfällighet att de gamla nationella borgerliga politikerna på 1890-talet var på det klara med att man måste förstatliga Lofotenbanan – eftersom den annars skulle hamna under engelska kapitalisters domvärjo. Det var ett nationellt intresse, och de hävdade detta nationella intresse från en strikt borgerlig tanke – och de var sannerligen inga motståndare till det som har kallats marknadsekonomi.

På samma sätt kan det för vår tids ansvariga politiker och parlamentariker här i landet naturligtvis inte vara likgiltigt huruvida PK-banken har större eller mindre inflytande eller huruvida dess inflytande begränsas av Citibank

på Manhattan. Visst är det ett nationellt intresse att se till att en jätte som Citibank – med alla de politiska kopplingar som den har i sitt handlande – inte får för mycket att säga till om i det här landet.

Det kan inte heller vara likgiltigt för oss huruvida det är ett multinationellt företag som Nestlé som kontrollerar stora delar av vår livsmedelsindustri eller om det är svenskägda och svenskbaserade företag. Det kan inte heller vara ointressant för någon – varken någon borgerlig politiker eller någon socialdemokratisk politiker – huruvida läkemedelsindustrin är styrd av en multinationell jätte som Ciba-Geigy eller om det finns ett hyggligt samhällsligt inslag i denna för folkhälsa och hälsovårdspolitik så avgörande och viktiga näringsgren.

Jag tycker att man skall vara ärlig nog från alla håll att erkänna att det måste finnas – och alltid har funnits skäl för att det funnits – skillnader mellan stora utländska kapitalintressens behandling här i Sverige och svenskbaserade företags. Det är en fråga om nationell självständighet. Det är en fråga om att hävda en rimlig integritet för en nationell och självständig ekonomisk politik. Alternativet är den totala penetrationen av det svenska ekonomiska livet med ty åtföljande upphävande av den reella politiska suveräniteten över viktiga politikområden – och det är denna suveränitet som vi från vpk vill slå vakt om när vi säger att man på det område som det nu gäller lika väl som på en del andra områden inte skall ha samma regler för alla utan att man där måste hålla vissa multinationella intressen borta om den nationella självständigheten skall kunna hävdas.

Anf. 39 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! Jörn Svensson vet mycket väl att vi lever i en internationell värld, och man kan fråga sig varför exempelvis en engelsk bank inte skall få etablera sig i Sverige när svenska banker nästan på löpande band får tillstånd att öppna kontor i London.

Svenska banker tror inte att utländska banker skall lägga under sig någon större andel av kreditmarknaden. Man är inte alls så rädd för den konkurrensen som Jörn Svensson tycks tro. Det är i stället på det sättet, fru talman, att en ökad konkurrens inom banksektorn – som inom parentes är bland de mest genomreglerade sektorer vi har inom svenskt näringsliv – verkar stimulerande. I en marknadsekonomi fungerar det faktiskt på det sättet. Därför är det till stor nytta för Sverige att sådana här etableringar kommer till stånd, inte minst med hänsyn till vårt näringsliv.

Anf. 40 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! Erik Hovhammar åberopar sig på svenska bankers åsikter och intressen. Det är kanske naturligt från hans utgångspunkter, som han företräder här i kammaren med stor talang – och det har han gjort under en följd av år. Men det är inte svenska bankers synpunkter som är de mest intressanta här utan om nationens flertal har ett intresse av att Sverige penetreras av olika multinationella finansgrupper och deras filialer.

Det är med den ekonomiska politiken och dess förhållande till nationell

självständighet i princip på samma sätt som när det gäller allianser och militärpolitik. De är båda beroende av varandra. Ett materiellt osjälvständigt land som har en ekonomisk satellitroll och inte förmår värja sig för penetration från internationella intressen i rimlig grad har också svårt att föra en neutralitetspolitik.

Det är ett intressant perspektiv att diskutera moderaternas inställning till den svenska självständigheten i dag på det neutralitetspolitiska området och på det ekonomisk-politiska området. Ni har hela tiden ståndpunkter som innebär att den materiella basen för denna självständighet undermineras. Det är er sak att driva en sådan linje om ni vill; jag kan bara konstatera att denna står helt i motsättning till den gamla klassiska nationella högerpolitiken. Den hade en klar blick för dessa problem. Den tog faktiskt t. o. m. initiativ till lagstiftning på viktiga områden, exempelvis på det mineralpolitiska området, för att hävda vad som betraktades som nationella intressen. Man kan bara konstatera, att medan gårdagens höger hade blick för den nationella självständighetens betydelse i ett litet land, har dagens höger ingen sådan blick. Högern öppnar sig hämningslöst för multinationella intressens inflytande över svensk ekonomi och svensk politik.

Anf. 41 ERIK HOVHAMMAR (m) replik:

Fru talman! Tiden står ju inte stilla. Det är visserligen intressant med den historiebeteckning som Jörn Svensson nu helt kortfattat har gjort, men vi måste fungera i den värld som vi nu upplever. Där är det faktiskt så att de kontakter som vi har internationellt med banker och kreditinstitut, som också får etablera sig i Sverige, kommer att medföra möjligheter för ökad sysselsättning och bättre ekonomisk trygghet. Det måste väl, Jörn Svensson, vara till stor fördel också för folkets flertal.

Det är inte fråga om någon ekonomisk underkastelse eller någon minskad självständighet, så uppfattar vi det absolut inte. Om Jörn Svensson talar med folk inom bankväsen och ekonomi i vårt land, finner han att man där inte, som jag nyss sade i mitt inlägg, är rädd för den här konkurrensen. Den verkar stimulerande och den bidrar, vill jag påstå, till möjligheter för bättre sysselsättning.

Jag tror alltså att Jörn Svensson kan sova tryggt och lugnt om natten, även om de här bankinstituten kommer hit.

Anf. 42 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! Tiden står inte stilla, säger Erik Hovhammar. Nej, faktum är ju att det multinationella trycket på Sverige har ökat – desto större anledning då att vara vaksam och inte ha en så aningslös utgångspunkt som Erik Hovhammar har.

Anf. 43 LARS ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag tänker inte upprepa mitt i och för sig på grund av gårdagens sena timme något knapphändiga anförande. Jag vill dock ge några kommentarer till Jörn Svensson och Erik Hovhammar.

Först till Jörn Svensson. Jag skall villigt erkänna att jag delar Jörn Svenssons uppfattning om några av de skall vi kalla dem principer som han framförde i går kväll och i dag. Däremot tycker jag det är olyckligt när principer övergår till att bli doktriner, speciellt i en föränderlig värld. Vi kan inte komma ifrån att vi lever i en omvärld som vi är beroende av. Detta måste ibland innebära att vissa anpassningsåtgärder måste vidtas, speciellt om de som i detta fall gagnar svensk industri. Förslaget om utländska bankers etablering i Sverige skall just ses som en sådan åtgärd. Och, Jörn Svensson, det förslag som vi diskuterar innebär trots allt en marginell förändring av nuvarande regler, även om de – jag håller med om det – har viss principiell betydelse. Och framför allt: vi frångår oss ju inte suveräniteten över vår ekonomi genom att med samma regler som dem som gäller för de svenska bankerna släppa in de utländska bankerna. De utländska bankerna har alltså att rätta sig efter exakt samma lagar som de svenska.

Det kan dock vara på sin plats att diskutera hela kapitalmarknadsstrukturen och de regler som gäller för den, möjligen i sådana makttermer som vpk använder i sin motion. Men det skall vi göra när kapitalmarknadskommittén har lämnat hela sitt slutbetänkande.

Till det Erik Hovhammar sade skall jag bara göra en enda kommentar. Både i fråga om den omvända behovsprövningen, som man talar om i en reservation, i fråga om de utländska bankernas möjligheter att förvärva aktier och även i fråga om deras möjligheter att förvärva andelar i svenska banker hänvisar utskottsmajoriteten till kapitalmarknadskommitténs fortsatta arbete. Just dessa frågor skall kommittén på nytt behandla. Det förslag som vi behandlar i dag är ett förslag som kapitalmarknadskommittén har behandlat med förtur.

Med det ställningstagandet finns det enligt min och utskottsmajoritetens mening ingen anledning att ytterligare diskutera just de frågorna.

Anf. 44 JÖRN SVENSSON (vpk):

Fru talman! Om det förhåller sig så som man hävdar från regeringssidan, att det här är en relativt liten åtgärd som man inte skall anlägga alltför dogmatiska synpunkter på, då hade det faktiskt varit mer logiskt att vänta till dess den kunde sättas in i ett helhetssammanhang, dvs. till dess kapitalmarknadskommittén hade lagt fram sitt betänkande och berört hela kapitalmarknadens struktur och problematik. Det hade varit mer logiskt än att bryta ut frågan och betrakta den som så oerhört angelägen. Det lilla dröjsmålet hade man väl kunnat kosta på sig.

Jag kan hålla med regeringstalesmannen om att man inte skall ha en dogmatisk syn på små frågor och driva dem för hårt. Men man måste å andra sidan se saken i sitt sammanhang och inse att det här bara är en åtgärd på ett område som åtföljs och verkar parallellt med en mängd utvecklingstendenser på andra områden, av vilka jag har berört några i mina tidigare inlägg. Det är dock så, som filosofen Friedrich Hegel en gång konstaterade, att smärre kvantitativa förändringar till sist har en tendens att slå över i kvalitativa förändringar. Det är kanske inte önskvärt. Då måste man inför en

bedömning av den väntade, kvalitativa förändringen faktiskt ha vissa principer utifrån vilka man tar ställning.

Anf. 45 ERIK HOVHAMMAR (m):

Fru talman! Lars Andersson hänvisade till kreditmarknadskommitténs fortsatta arbete. Vi får hoppas att det arbetet skall bli mer framgångsrikt än tidigare. Mycket i propositionen har ju ändrats till det bättre jämfört med vad kommittén har uttalat. Det nämnde jag för övrigt redan i gårdagens debatt.

Utländska banker skall inte utsättas för en mer restriktiv behandling än svenska banker. Det är den linje som vi moderater företräder. Jag tror också att vi riskerar motåtgärder mot svenska banker i andra länder, om vi för en alltför hård politik när det gäller att ta emot utländska kreditinstitut. Jag tror att vi har mycket att vinna på att vara ganska generösa i fråga om nyetableringar här i Sverige. Då kan vi också förvänta oss att våra banker blir väl mottagna när de etablerar sig utomlands.

Anf. 46 LARS ANDERSSON (s):

Fru talman! Låt mig upprepa vad jag sade tidigare. De utländska bankerna skall alltså etablera sig på i princip samma villkor som de svenska bankerna. Däremot står det angivet i propositionen – och då riktar jag mig till Jörn Svensson – att regeringen skall bevaka de utländska bankernas etablering speciellt noggrant. Man kommer i vissa avseenden att ha en mycket restriktiv hållning. Jag kan se det som en del i det resonemang som Jörn Svensson förde, om delarna och helheten, och det tycker jag räcker.

Än en gång: samma regler för de utländska bankerna men en restriktivare hållning från regeringens sida.

Anf. 47 ERIK HOVHAMMAR (m):

Fru talman! Jag har vid upprepade tillfällen i debatten sagt att mycket av det som står i propositionen är bra, betydligt bättre än vad den kommitté som vi refererar till har åstadkommit. Men det hindrar inte att det finns en del punkter som vi tycker kan bli *ännu* bättre. Vad detta innebär behöver jag icke upprepa. Det finns klart och tydligt markerat i våra reservationer till detta betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om näringsutskottets betänkande 36.)

Anf. 48 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera näringsutskottets betänkande 36 om vissa anslag inom finansdepartementets område, m. m.

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Fredagen den
7 juni 1985

Anf. 49 LARS AHLSTRÖM (m):

Fru talman! I näringsutskottets betänkande nr 36 behandlas budgetpropositionens förslag om de anslag som faller inom näringsutskottets beredningsområde. Dessutom gör regeringen en anmälan angående teckning av aktier i PK-banken.

De aktuella förslagen gäller anslag till vissa myndigheter, höjning av aktiekapitalet i Nordiska investeringsbanken samt förslag till kompensation för förluster i Vänerskogs konkurs. På alla dessa punkter tillstyrker ett enhälligt utskott regeringens förslag.

När det gäller regeringens förslag beträffande statens pris- och kartellnämnd råder oenighet inom utskottet. Reservationer föreligger såväl från folkpartiet som från oss moderater.

I reservation nr 1 anser vi att kostnaderna för SPK:s verksamhet bör kunna minskas väsentligt. Vi har i ett tidigare sammanhang aktualiserat frågor med denna innebörd, nämligen då näringsutskottet tidigare i år avgav ett yttrande till lagutskottet. Detta yttrande redovisas i lagutskottets betänkande nr 39.

Vi förordar nämligen en sammanslagning av SPK med konsumentverket, förslagsvis benämnd statens pris- och konsumentnämnd. Detta ställningstagande innebär en uppföljning av den ståndpunkt som min kollega i moderata samlingspartiet Sten Svensson deklarerade i ett särskilt yttrande som fogats till varuprovningsskommitténs betänkande Fakta för konsumenter (SOU 1982:38). Dessa förslag beträffande konsumentverkets framtida organisation, som han förde fram i sitt särskilda yttrande, innebär att konsumentombudsmannens funktion brytes ut och att återstående del av konsumentverket renodlas till en servicefunktion som sedan inordnas i SPK:s organisation. I detta sammanhang bör konsumentverkets egen provningsverksamhet överflyttas till statens provningsanstalt, vilket sammanfaller med den uppfattning som provningsanstalten själv har redovisat i ett remissyttrande över departementspromemorian Översyn av konsumentverket m. m. avgivet den 17 juni 1981. De här åtgärderna leder således till att konsumentverket i sin nuvarande organisation avvecklas.

Dessa förändringar, fru talman, framstår som ett naturligt inslag i en omdaning av konsumentpolitiken, inriktad på att denna skall fungera som ett medel att stärka marknadsekonomin och stimulera en fri konkurrens.

De omfattande regleringar som nu kännetecknar statens verksamhet på konsumentområdet bör avvecklas. Information i prisfrågor skulle därefter, som rimligt är, bli den dominerande uppgiften för den av oss föreslagna nya inriktningen av SPK:s verksamhet.

De av oss förordade åtgärderna, som skulle genomföras i samband med en omfattande *avreglering* på det område där konsumentverket och SPK i dag agerar, skulle uppenbarligen redan i sig medföra avsevärda besparingseffekter. Vi har därför i reservationen föreslagit att regeringen under kommande budgetår skall ta de initiativ som erfordras för att såväl på kort som på lång sikt begränsa medelsanvändningen för SPK:s del.

*Statens pris- och
kartellnämnd.*

Fru talman! Med återopande av det anförda yrkar jag bifall till reservation 1.

Anf. 50 CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Det är främst folkpartiets syn på prisregleringsinstrumentet som ligger bakom vårt besparingskrav på SPK. När ett antal tillfälliga tjänster för priskontroll föreslogs bli permanenta i förra årets budgetproposition redovisade vi samma synpunkter. Folkpartiet anser att prisregleringar och långvariga prisstopp får negativa effekter för samhällsekonomin. Priserna fyller i en marknadsekonomi enligt vår uppfattning en viktig funktion som informationssignal mellan konsument och producent.

Vi har också i vår reservation, liksom under diskussionerna i utskottet, särskilt betonat att det är den här delen av SPK:s verksamhet som vi vill reducera. Det är *inte* utredningar om prisutvecklingen eller sammanställningar av t. ex. olika former av monopol som skall påverkas.

Utskottets anmärkning att folkpartiet är det parti som särskilt verkar för att monopolen skall brytas är i och för sig alldeles riktig. Men det har ingenting med den här frågan att göra.

Det är naturligtvis beklagligt att beslut i denna fråga, liksom i så många andra, kommer i ett så sent skede av riksdagsarbetet. Men om man följer utskottsmajoritetens sätt att resonera så skulle man ju i praktiken *aldrig* kunna ta några beslut om utgiftsminskningar!

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2. Jag kommer däremot inte att begära votering.

Anf. 51 SYLVIA PETTERSSON (s):

Fru talman! Att det pågår en allmän borgerlig kampanj mot verksamhet som bedrivs av såväl konsumentverket som SPK har väl ingen undgått att notera. Vanligen anför den här kampanjen av moderaterna, men denna gång går också folkpartiet i främsta ledet. Vid något tillfälle har man även haft centerpartiet med sig; i dag ingår dock centerpartiet i den utskottsmajoritet som föreslår kammarens ledamöter att ansluta sig till regeringsförslaget att anslå ungefär 35,5 milj. kr. till SPK:s verksamhet för kommande budgetår.

Förslaget ingår som en del i näringsutskottets betänkande nr 36, och detta är den enda punkt där oenighet råder. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan, och det innebär samtidigt avslag på de två reservationerna när det gäller anslaget till statens pris- och kartellnämnd.

I sin motion föreslår folkpartiet en minskning av anslaget med 10 milj. kr. – alltså nära 30 % av anslaget. I reservationen anför folkpartiet att detta är en väl avvägd reduktion. Folkpartiet föreslår reduktionen med hänvisning till att prisregleringslagen skall upphöra att gälla. Utskottsmajoriteten påpekar då att SPK inte har någon speciell organisation för prisreglering, utan vid de tillfällen då det införs en prisreglering administreras den av personal som annars sköter SPK:s ordinarie verksamhet.

I motionen pläderar folkpartiet för att monopol skall motverkas. Och, fru

talman, i en sådan verksamhet spelar SPK en viktig roll. Därutöver har riksdagen uttalat sig för att SPK skall göra en undersökning av prissättningen på olja och bensin, och det blir ju en ytterligare arbetsuppgift.

Till betänkandet har alltså fogats två reservationer, en folkpartistisk reservation och en reservation från de moderata ledamöterna, som har valt att lämna en egen reservation. De har insett att eventuella besparingar i varje fall inte kan göras annat än på längre sikt.

Jag yrkar bifall till näringsutskottets hemställan.

Anf. 52 CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Sylvia Pettersson talar om kampanj mot SPK. Möjligen skulle det för vår del handla om en kampanj mot prisregleringar och prisstopp. Någon annan kampanj är det inte fråga om från folkpartiets sida. Det är en kampanj som vi gärna vill föra vidare.

Jag tycker för övrigt att Sylvia Petterssons argument visar hur viktigt det är att besparingspolitiken förs långsiktigt och med framförhållning. Utskottsmajoritetens motivering till att säga nej till besparingar är egentligen bara att verkningarna inte kan bli så stora under kommande budgetår. Men det argumentet kan man ju upprepa nästa år och året därpå igen. Någon gång måste beslutet fattas. Enligt min uppfattning bör det tas så snart som möjligt.

Anf. 53 SYLVIA PETTERSSON (s):

Fru talman! Nej, Christer Eirefelt, det är inte bara det att besparingarna inte kan bli så stora det här året som ni har föreslagit. Det kan hända att det är så som ni skriver i reservationen, att administrering av prisregleringen tar en betydande del av SPK:s resurser. Det gör det troligen, men det är inte fråga om 30 %. Dessutom är det fråga om arbete av tillfällig natur. Personalen har vid sidan av detta andra arbetsuppgifter.

Sedan kan man notera att det här kravet fördes fram av folkpartiet även förra året. Vid det tillfället trodde man sig om att kunna spara 500 000 kr. Den här gången föreslås en reduktion på 10 milj. kr.

Anf. 54 CHRISTER EIREFELT (fp):

Fru talman! Vid det tillfället gällde det några specifika tjänster, som skulle permanentas. Därav summan då.

Jag tycker att det är viktigt att slutligen notera att i utskottsmajoritetens skrivning och Sylvia Petterssons argumentering nu inte finns några som helst sakargument. Det handlar bara om budgettekniska aspekter. Jag tycker att skall vi någon gång komma fram till beslut om besparingar, måste vi också fatta beslut och inte bara hänvisa till att besparingarna inte får full effekt under kommande budgetår.

Anf. 55 SYLVIA PETTERSSON (s):

Fru talman! Det är inte bara fråga om budgettekniska skäl. Jag sade i min förra replik att det inte finns någon särskild organisation inom SPK för dessa uppgifter. Vid de tillfällen vi har prisreglering sköts den av samma personal

Nr 165

**Fredagen den
7 juni 1985**

*Statens pris- och
kartellnämnd*

som vid andra tillfällen sysslar med de uppgifter SPK normalt sköter, nämligen att informera regeringen om prisbildning och prisutveckling, att sprida kännedom om rådande pris- och konkurrensförhållanden, att undersöka och analysera priskonkurrens och marknadsförhållanden. Det är alltså dessa arbetsuppgifter som i viss mån får läggas åt sidan, åtminstone tillfälligt, medan man sköter de uppgifter som måste utföras i samband med prisreglering.

Överläggningen var härmed avslutad.

Näringsutskottets betänkande 35

Mom. 1 (lagförslagen)

Utskottets hemställan bifölls med 274 röster mot 17 för reservation 1 av Jörn Svensson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (oktroj)

Utskottets hemställan bifölls med 204 röster mot 89 för reservation 2 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 3 (utländskt ägande i svenska banker)

Utskottets hemställan bifölls med 202 röster mot 90 för reservation 3 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 4 (tillstånd att förvärva aktier)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (etablering av svenska banker i Norge)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (styrelseordförande i affärsbank)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 132 för reservation 6 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 7 (offentliga styrelseledamöter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Näringsutskottets betänkande 36

Punkt 2 (statens pris- och kartellnämnd)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl.,
dels reservation 2 av Christer Eirefelt,
bifölls med acklamation.

Övriga punkter

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Prisreglering på jordbruksprodukter, m. m.

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1984/85:36 om reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m. (prop. 1984/85:211).

Talmannens förslag att betänkandet skulle avgöras efter endast en bordläggning bifölls av kammaren.

Anf. 56 Andre vice talman ANDERS DAHLGREN (c):

Fru talman! I går diskuterades den nya livsmedelspolitiken. I dag har riksdagen att ta ställning till jordbrukets prisreglering, och även detta ärende är kontroversiellt.

Vi kan nu se resultatet av de nya riktlinjer för jordbrukspolitiken som bestämdes i början av år 1984. Dessa riktlinjer har starkt bidragit till att någon överenskommelse om jordbrukspriserna inte har kunnat träffas. Regeringens proposition till riksdagen bygger nu i allt väsentligt på jordbruksnämndens förslag. Det är i sig en allvarlig påminnelse om att allt inte är som det borde vara när överläggningar strandar. Ännu allvarligare blir det naturligtvis när yrkesutövarna demonstrerar och visar sin rädsla i nutid och inför framtiden. De över 20 000 yrkesutövare som genomförde en kraftig manifestation här i Stockholm för en tid sedan och överlämnade en skrivelse till partiledarna gjorde det inte med glädje utan med det allvar som situationen kräver.

Sedan den socialdemokratiska regeringens tillkomst har obalansen fortsatt, och livsmedelssubventionerna har minskat. Man kan inte påstå att regeringen och jordbruksministern levt som man lärde exempelvis 1982. Svante Lundkvist sade då i ett anförande i riksdagen:

”Som en följd av detta har vi fått minskad konsumtion och ett allt större gap mellan vad vi producerar och konsumerar. Jordbruket får inte avsättning för sina produkter och måste öka den förlustbringande exporten.”

I samma debatt sade han:

”Inflationen och det höga ränteläget har vållat stora ekonomiska problem i första hand för de nyetablerade jordbrukarna. Ingen kan undgå att se att det hela gått snett.”

Om detta var sanning 1982 så är det en ännu större sanning 1985. Man kan fråga sig varför regeringen inte har gjort någonting åt det som man tyckte var så gräsligt 1982.

Sanningen är ju att det mesta har förvärrats under den nuvarande regeringens tid. Överskotten har ökat, och konsumtionen har ytterligare minskat under den socialdemokratiska regeringstiden.

I dag redovisas en stor hushållsundersökning som visar att var tionde barnfamilj inte har skälig levnadsnivå. Mätperioden är då från 1982 – dvs. det år då jordbruksministern och andra statsråd gav uttryck åt hur gräslig den borgerliga ekonomiska politiken var – t. o. m. 1984, och resultatet har alltså under den tiden försämrats på det här sättet.

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

I detta läge, när barnfamiljerna har fått det sämre, höjer regeringen priset på konsumtionsmjölken med nära 2 öre för att betala en del av det Norrlandsstöd på 22 milj. kr. som riksdagen snart skall fatta beslut om. Man höjer prisnivån på får- och lammkött med 1:80 per kilo genom att man tar bort det tidigare skattestödet för att med de pengarna göra en utredning på jordbruksområdet. Man frågar sig om det över huvud taget finns någon konsekvens i detta handlande.

Inte heller i det betänkande som riksdagen nu har att behandla har majoriteten några lösningar på de dagsaktuella frågorna. Överläggningarna mellan parterna har strandat, och regeringen framlägger jordbruksnämndens förslag. Om detta är att säga att resultatet med stor sannolikhet inte skulle ha blivit strandade förhandlingar, om regeringen inte ändrat grunderna för avtalens konstruktion genom att nu införa fria förhandlingar, där jordbruket förvägras kostnadskompensation för de fördyrade insatsvarorna. Få näringar torde dessutom ha ett rationaliserings- eller effektivitetsmål som de ständigt tvingas att betala för.

Den rationaliseringsvinst som jordbruket antas göra leder naturligtvis i sig till produktionsformer, där man ständigt kräver ökade avkastningar när det gäller mängden mjölk per ko, hektarskördarnas storlek, osv. I sin tur leder detta till företeelser som att kor står på stall året runt, att grisar föds upp till normala slaktvikter på allt kortare tid och i allt trängre utrymmen, att höns står i burar för att vara effektiva, att broiler föds upp tätt sammanpackade och att djur kanske stressas till en produktion som överstiger vad som förut betraktats som naturligt.

I centerpartiet har vi därför föreslagit att den avtalsperiod som det nu är fråga om skall begränsas fram till den 31 december, att nya överläggningar skall tas upp och att man då bör föra förhandlingarna så att jordbruket får ut den kompensation som det är berättigat till. I avvaktan på förhandlingsresultatet bör 100 milj. kr. föras över till jordbrukets prisregleringsmedel och användas för att sänka slaktdjursavgifterna på framför allt kött. Dessa 100 miljoner är pengar som enligt riksdagsbeslut skulle ha använts till försöksverksamhet, forskning och miljövårdsinsatser på jordbrukets område och som betalats in av jordbruket självt i form av en alldeles speciell handelsgödselavgift eller handelsgödselskatt. Eftersom regeringen inte har använt pengarna till det ändamål som riksdagen sagt, bör de nu finnas tillgängliga.

När det gäller Norrlandsstödet beklagar jag den inställning som moderaterna och även folkpartiet i dag ger uttryck för. I det betänkande som behandlades i går av riksdagen blev riksdagens beslut att hela Norrlandsstödet skall betalas av budgetmedel, eftersom det är ett regionalpolitiskt stöd. När det i dag gäller de 22 miljonerna till Norrlandsstödet accepterar både moderater och folkpartister att pengarna tas inom jordbrukssektorns ram, vilket betyder att man för alla mjölkkonsumenter i landet fördyrar konsumentmjölken med ca 2 öre. Det sammanhänger naturligtvis med att moderaterna och folkpartiet yrkar att de kvarvarande livsmedelssubventionerna skall upphöra. Socialdemokraterna accepterar också en minskning av

livsmedelssubventionerna genom att de nu tar de 22 miljonerna just från dessa medel.

Det kan då konstateras att vi inom centerpartiet, trots den allmänt vänliga inställningen till jordbrukets utövare som samtliga partier säger sig ha, är ensamma om att föreslå omförhandlingar under hösten och att yrka att 100 milj. kr. skall föras över som ett engångsanslag med hänsyn till den besvärliga situation som jordbruket nu befinner sig i.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 4, 6, 7, 14, 17, 18, 19 och 20 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 57 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Fru talman! Den oro som bondekåren har gett uttryck för under vintern har naturligtvis gällt näringens framtid. Den har berott på osäkerhet inför det jordbrukspolitiska beslut som skulle fattas och inför dess sakliga innehåll. Oron har säkerligen också förstärkts, därför att något avtal om jordbrukspri- serna inte har kunnat slutas. Således har parterna, jordbrukets företrädare och statens jordbruksnämnd, inte enats om det belopp som jordbruket skulle tillföras. Det är, fru talman, inte ens troligt att det beslut som riksdagen fattar om ett par timmar kommer att innebära någon avgörande lösning för jordbruket i denna del. Här finns en nära anknytning till gårdagens debatt och beslut då det gäller frågan om s.k. obundna förhandlingar skall vara ett bestående fenomen eller inte. Enligt vår mening hade en del av problemen och en av anledningarna till att det inte har slutits ett avtal sannolikt kunnat undanröjas, om jordbrukets kostnader i insatsvaror hade räknats upp enligt PM-index. Det hade känts tryggt för jordbruket. Det hade ingalunda inneburit någon lösning på problemen men ändå varit av betydelse.

Det bud som statens jordbruksnämnd förelade parterna om 465 milj. kr. har framförts i propositionen, och till detta har riksdagen att ta ställning. Det har sedan länge varit kutym i riksdagen att parterna inte föreslås förändringar av detta belopp. De förhandlingar mellan parterna som för övrigt i själva verket är överläggningar skulle ju under sådana förhållanden bli tämligen meningslösa. Något annorlunda förhåller det sig de år, såsom i år, då någon uppgörelse inte har träffats. Denna kutym har likväl hittills, även vid dessa tillfällen, respekterats.

Det är därför med en viss förvåning vi har iakttagit att centerpartiet i år har föreslagit en uppräknings av beloppet med 100 milj. kr. Ingen kan i dag riktigt säga vad detta uppbrott från den gamla principen kommer att innebära i framtiden. Även om det finns aldrig så goda skäl för en beloppsförändring, kan detta för jordbruket ha varit en dyrköpt vänlighet från ett riksdagsparti. Bara framtiden kan ge svar. För övrigt är det inte sannolikt att just 100 milj. kr., om man valt det beloppet från utgångspunkten att det gällt att göra en uppräknings, är exakt rätt valt. För vårt parti är det i detta sammanhang också märkligt att iaktta att man använder ett belopp som redan en gång anvisats av riksdagen. Det är knappast någon förmildrande omständighet att det är avgiftsmedel på handelsgödsel som på detta sätt återförs till jordbruket. Det ligger nära till hands att se det så, men vi var de facto överens partierna

Nr 165

**Fredagen den
7 juni 1985**

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

emellan om den anvisning som vi gjorde för ett år sedan beträffande dessa medel.

Fru talman! Det är min förhoppning att detta avsteg från tidigare principer skall vara en engångsföreteelse.

Regeringens ekonomiska politik har naturligtvis skapat stora problem också för lantbruket. Detta, i förening med den otillräckliga uppräknings riksdagsbeslutet i dag innebär, gör att förhållandena efter den 1 januari 1986 kan bli nog så bekymmersamma. Regeringen har gjort en beräkning av jordbrukets priser efter den 1 januari 1986 och funnit att dessa skall räknas upp med 348 milj. kr. Det torde vara alldeles klart att denna preliminära beräkning av nyss nämnda skäl kommer att vara otillräcklig. Enbart den nyligen genomförda diskontohöjningen torde göra att beloppet ökar med uppemot 200 milj. kr. Vi betraktar det som självklart att jordbruket inför överläggningarna om sista halvårets ersättning skall ges full kompensation. Jag vill, oaktat vi inte använder uttrycket omförhandling, peka på att vi, såvitt jag förstår, inte har något särskilt annorlunda synsätt än det som andre vice talmannen Anders Dahlgren nyss för centerpartiets vidkommande gav uttryck för.

I propositionen tas också upp moderata samlingspartiets förslag om minskning av livsmedelssubventionerna med 250 milj. kr. Vi har klargjort att livsmedelssubventionerna på sikt bör avvecklas. Vi har också tidigare gett besked om att en lämplig avvecklingstid bör vara tio år. Vi anser att man härigenom kan undvika att konsumenter och producenter drabbas av alltför negativa effekter av denna avveckling. Dessutom anser vi att vi genom att klargöra avvecklingstakten har gynnat dessa syften.

När det gäller frågor av mera formell art behandlas i denna proposition medelsanvisning för det beslut som i går fattades i kammaren beträffande kostnaderna för spannmålsexport. Vi framför i vår reservation att statens andel skall vara 60 % och vara budgetfinansierad. Det är samma ställningstagande som vi nu gör.

Vi fattade likaså i går beslut om att såväl Norrlandsstödet som ersättningen för spannmålsöverskottet skall finansieras över budgeten. Principen härom ligger självfallet fast. Däremot har moderata samlingspartiet i fråga om uppräknings av Norrlandsstödet hamnat i den något märkliga situationen att vi tillsammans med centerpartiet, folkpartiet och vpk fått riksdagsmajoritet beträffande principen om budgetfinansiering. En annan partikonstellation, bestående av socialdemokrater och vpk, har, vilket vi också diskuterade i går, bestämt beloppsnivån. Detta innebär i praktiken att vi moderater kan komma att ställas inför en mycket märklig budgetsituation, nämligen att vi står för principen om budgetfinansiering när det gäller ett belopp som vi själva inte kan påverka. Inför dagens beslut har vi för den skull sagt oss att vårt bud om uppräknat Norrlandsstöd med 50 milj. kr. är överspelat av nyss nämnda konstellation med 32 milj. kr. och därtill med 60 milj. kr. av budgetfinansierade medel samt att vi när det gäller Norrland har fått budgetfinansiering med det belopp som vi anser att man kan orka med. Följaktligen har vi med hänsyn till den skiftande majoritet som förekommer i

jordbruksutskottet ställt oss utanför i den här frågan, och vi har i konsekvens med detta inte haft någon invändning att göra mot regeringens förslag om finansiering.

Jag vill gärna säga att detta är en reaktion från vår sida inför det kommande beslutet. Jag vill också säga att vi inte tror att den här ovanliga situationen skall uppträda ofta. Vår uppfattning att Norrlandsstödet skall uppräknas via budgetmedel gäller. Däremot är det vår förhoppning att vi skall ha större förutsättningar att påverka den budgetmässiga nivån och att vi skall ha inflytande över såväl beloppets storlek som över finansieringen. Denna situation har nu inte varit för handen.

Fru talman! Det är flera punkter som borde beröras. De kommer att tas upp av andra moderata företrädare. Jag vill med detta yrka bifall till de reservationer som företrädare för moderata samlingspartiet har under-tecknat.

Anf. 58 BÖRJE STENSSON (fp):

Fru talman! Regeringens förslag om reglering av priser på jordbruksprodukter fr. o. m. den 1 juli 1986 accepteras varken av lantbrukarnas förhandlingsdelegation eller av konsumentdelegationen. Jordbruksnämnden har tvingats konstruera ett förslag som har utgångspunkter i regeringens uppställda mål beträffande löneökningarnas storlek och inflationsutvecklingen. Det kan starkt i frågasättas om det är riktigt att kalla detta för "fria förhandlingar".

Folkpartiet har flera gånger tidigare kritiserat den nu gällande förhandlingsordningen med s. k. fria förhandlingar. Vi anser att den tidigare ordningen med utgångspunkt i den s. k. produktionsmedelsindex – PM-index – bör återinföras. Det är uppenbart att det nuvarande förhandlingssystemet lider av brister, vilket inte minst framgår av att parterna denna gång inte har kunnat enas. En utgångspunkt i PM-index skulle skapa betydligt bättre förutsättningar för att parterna skall kunna komma överens.

Vi anser att kompensation för inträffade kostnadsökningar måste utgå. Regeringens och jordbruksnämndens förslag till kompensationsbelopp från den 1 januari 1986 har beräknats med utgångspunkt i en pris- och kostnadsprognos för tiden april–oktober 1985. Enligt vår uppfattning kommer denna prognos inte att hålla. T. o. m. april var inflationen i Sverige drygt 2 1/2 %, och när man därtill lägger effekten av räntehöjningen och de föreslagna skattehöjningarna blir resultatet att inflationen redan före halvårsskiftet kommer att klart överstiga de målsatta 3 %. Det återstår då hälften av kalenderåret 1985.

Vi anser alltså att jordbruket måste få kompensation för den verkliga utvecklingen av PM-index under den berörda perioden. Vi tar upp detta i reservation 2, som jag yrkar bifall till.

Jordbruksnämnden bör få möjlighet att använda medel för avvecklings- och uppehållsersättning även för producenter inom kött- och fläskproduktion – en möjlighet som Lantbrukarnas riksförbund föreslagit och som

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

återfinns i en moderat motion. Den har följts upp i reservation 3, som vi stöder från folkpartiets sida.

Subventionen på får- och lammkött har kopplats ihop med kostnader för insamling av skördestatistik. Vi menar att för insamling av denna statistik bör medel anvisas på vanligt sätt. Rationalisering av verksamheten bör givetvis också provas.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

Så till frågan om avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Alternativa produktionsformer inom jordbruket och trädgårdsnäringen är nödvändiga för att på lång sikt producera goda livsmedel och bevara markens produktivitet. Miljö och natur måste skyddas. Riksdagen beslöt därför att avgifter skulle tas ut på handelsgödsel och bekämpningsmedel och att medlen skulle användas till utökad forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder.

Regeringen har ånyo uppskjutit sitt ställningstagande i fråga om hur dessa medel skall användas, enligt propositionen. Det är närmast upprörande att riksdagsbeslut kan förhalas på detta sätt. Vi kan inte acceptera detta utan anser att riksdagen redan nu bör ta ställning till hur en del av dessa medel skall användas.

Vid Sveriges lantbruksuniversitet pågår forskning inom många områden av stor betydelse för alternativ odling och möjligheten att minska jordbrukets miljöpåverkan. Långt framskridna planer finns också på att utvidga verksamheten på dessa områden. Det saknas emellertid medel, framför allt för de forskartjänster som måste tillskapas. Vidare föreligger en risk för att universitetets mikrobiologiska institut måste minskas, vilket skulle kunna vara förödande för bl. a. sådan forskning som kan anvisa alternativ till dagens jordbruk.

Dessutom bör medel kunna anvisas för direkt stöd till experimentverksamhet med alternativa odlingsmetoder liksom till inkörningskostnader vid sådana odlingsmetoder på olika brukningsenheter. Det här är förslag som vi gärna överlämnar till regeringen att ta emot och utnyttja.

Vi tar upp detta i reservation 9, som jag yrkar bifall till.

I reservation 11 tar vi från folkpartiet upp regeringens förslag att SIDA skall betala inhemskt avräkningspris för det vete som utgör Sveriges bidrag till dels 1980 års konvention om livsmedelshjälp, dels Internationella beredskapslagret av livsmedel för katastrofinsatser. Hittills har SIDA avräknat mot världsmarknadspriser. Från folkpartiet anser vi att det även i fortsättningen skall vara den principen som följs.

I vår motion med anledning av regeringens budgetförslag i januari i år har vi föreslagit neddragning av anslaget till lantbruksnämnderna med 12 milj. kr. Vi hänvisar härvid till att lantbruksnämnderna torde få minskade arbetsuppgifter i ett läge då våra motionskrav om avveckling av investeringsförbud och om ändringar av jordförvärvslagen kan få genomslag. Vidare vill jag hänvisa till vad som tidigare sagts om utnyttjande av avgiftsmedel från handelsgödsel och bekämpningsmedel som läggs på hög. De skall enligt

riksdagens beslut användas bl. a. i lantbruksnämndernas verksamhet med t. ex. rådgivning.

Jag yrkar härmed bifall till reservation 12.

I reservation 15 yrkar vi avslag på regeringens förslag om att Norrlandsstödet skall finansieras genom höjda livsmedelspriser. Riksdagen tog ju under gårdagen avstånd från en sådan princip. Norrlandsstödet skall i sin helhet finansieras med budgetmedel, säger vi i vår reservation nr 15.

Vårt förslag om ett starkt ökat familjestöd har avslagits av riksdagen. Detsamma skulle delvis ha finansierats med viss neddragning av livsmedels-subventionerna. Inte heller det förslaget har alltså vunnit riksdagens stöd. Men vi har med summorna i vår reservation nr 15.

Skördeskadeskyddet är ju en fråga som har varit uppe till behandling flera gånger. Vi understryker vikten av att frågan om skördeskadeskyddets framtida utformning snarast bringas till en lösning.

Jag yrkar bifall till reservation 18.

Frågan om djurens hälso- och sjukvård har varit föremål för riksdagsbehandling mot bakgrund av de ovissa följdverkningar som uttaget av s. k. djursjukvårdsavgift har fått och får.

Folkpartiet ställer sig bakom den av regeringen aviserade höjningen av djursjukvårdsavgiften. Det är dock med stor tillfredsställelse vi noterar att utskottet i ett tillkännagivande till regeringen begär en översyn av systemet med djursjukvårdsavgifter.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till de reservationer som jag är med på, och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 59 JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! I går hade vi en debatt om livsmedelspolitiken, som varade i sex timmar. Detta gör att jag avser att inte ta så lång tid i anspråk i dag. Jag kan i mycket hänvisa till den debatten.

Jag vill först säga att när det gäller jordbruksnämndens förslag till prisregleringen på jordbruksprodukter så har vi inte ställt något yrkande. Här följer vi en praxis som vi haft sedan länge. Detta betyder självfallet inte att vi helt delar regeringens syn på frågan. Men som jag anförde i ett särskilt yttrande i jordbruksutskottets betänkande 1984/85:33 kommer vi att följa frågan om kompensationsmetod och även förhandlingsordning med uppmärksamhet framöver.

I enlighet med vad som anmälles i proposition 1984/85:166 om livsmedelspolitiken föreslås i nu aktuell proposition att samhällets ansvar för överskottsarealens kostnader skall finansieras inom jordbrukssektorns ram. Det beräknade beloppet, 160 milj. kr., är tänkt att tas ut i form av prishöjningar per den 1 januari 1986.

Vi har från vårt parti redan förut avvisat en sådan finansiering. Den skulle ju innebära ytterligare prishöjningar med därtill påhängd matskatt. Vi har vid flera tidigare tillfällen, senast i går, hävdade att det ur fördelningspolitisk synpunkt är bättre att samhällets kostnader tas över budgeten.

I betänkandet behandlas vårt partis yrkande om en rejäl ökning av

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksprodukter,
m. m.*

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

matsubventionerna. Vi ser detta som ett första steg mot att avveckla den orättvisa matskatten. Det blir alltmer ohållbart med denna beskattning av maten. En allt starkare opinion kräver också att något nu görs. En helt färsk undersökning visar att hela 87 % av svenska folket anser att en sänkning av matskatten är den mest angelägna skattesänkningen nu. Man kan ju undra om inte riksdagen är representativ för Sveriges folk, eftersom det endast är vpk som förordar en sänkt matmoms. Det är klart att det finns två vägar att gå, antingen att sänka momssatsen eller att öka matsubventionerna. Vi är beredda att diskutera bägge dessa åtgärder.

Fru talman! Fr. o. m. den 1 juli 1984 uttas särskilda avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Riksdagen har vidare gett regeringen till känna att de influtna medlen borde användas till utökade insatser i fråga om forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder. Vi tycker att det är klart otillfredsställande att en lösning av frågan om dessa medels användning åter skjuts på framtiden. Till nöds får vi dock acceptera detta, men då utgår vi också från att förslag kommer att läggas fram i början på nästa riksmöte.

Jag har emellertid i en reservation pekat på ett par åtgärder som bör kunna finansieras av dessa medel. Anledningen till att vi nu för fram dessa förslag är att vi anser att de bör ingå i det underlag på vilket regeringen skall göra sina överväganden. Vi anser att rådgivning om alternativ odling bör finnas tillgänglig på alla lantbruksnämnder i landet. Vi vill också att en fond inrättas för att underlätta för intresserade jordbrukare att göra en omläggning av jordbruksdriften.

Vi har också tillsammans med centern en reservation om djursjukvårdsavgifterna. Regeringen vill åter höja dessa avgifter, trots att riksdagen uttalat att ökad finansiering med avgifter kan medföra risk för att enskilda djurägare av kostnadsskäl drar sig för att tillkalla veterinär, även i fall där en sådan insats erfordras. Enligt samma uttalande kan också risk föreligga att en höjd avgift främjar en privatisering av veterinärväsendet, som på sikt kan bryta sönder den nuvarande statliga organisationen på området.

Jordbruksministern gör här ett bedömande som jag tycker är något förvånande, när han säger att den nu föreslagna höjningen inte medför någon risk att organisationen skall brytas sönder. Jag skulle vilja fråga jordbruksministern om han är beredd att här utveckla sin syn på hur han kommit fram till den slutsatsen. Enligt min mening är det tvärtom. Det finns tecken som tyder på att även en mindre höjning av avgifterna kan få svåra följder. Från veterinärhåll har man gjort vissa undersökningar, som visar att trots att antalet sällskapsdjur inte har minskat har det ändå skett en minskning i antalet förrättningar. Man har också konstaterat att djurägare i ökad utsträckning besöker distriktsveterinärer under obekvämt arbetstid. Av detta kan man dra vissa slutsatser.

Jag tycker att man bör ta dessa tendenser på allvar, och då kan inte en höjd avgift vara den rätta åtgärden. Vi föreslog att man skulle överväga en annan finansiering av det belopp som fattas. Det borde vara möjligt att införa en omsättningsavgift inom trav och galopp. Nu har vi inte fått något gehör för dessa synpunkter i utskottet. Därför har vi reserverat oss för att budgetmedel

skall tas i anspråk i stället för att man skall göra avgiftshöjningar. Vi får kanske anledning att återkomma till förslaget om den här omsättningsavgiften.

Till sist vill jag beröra reservation nr 6 i betänkandet. Genom ett förbiseende har vi varken i vår motion eller i utskottet motsatt oss att pristillägget för får- och lammkött halveras. Vi har de senaste dagarna fått samtal från många upprörda människor som sysslar med fåravel och fårskötsel. Vi har efter bästa förmåga gjort egna undersökningar och kommit fram till att skulle detta pristillägg sänkas med hälften, så skulle det kanske få ödesdigra följder.

Både ur kost- och miljösynpunkt är får- och lammproduktion värdefull. Bl. a. ingår det också i glesbygdsdelegationens ambitioner att främja just denna produktion i glesbygd. Vi kommer därför att rösta med reservation nr 6 i den kommande omröstningen. Jag utgår då också ifrån att det är en mänsklig rättighet även för en riksdagsledamot att i en utskottsbehandling göra ett sådant förbiseende som det här handlar om. Den eventuella kritik som jag här kan få väger enligt min mening ändå lättare än att man när situationen står helt klar medverkar till att det kan bli ett dråpslag mot fårnäringen. Det senare är självklart min egen bedömning.

Jag utgår ifrån att det finns möjlighet till rationaliseringar och inbesparingar när det gäller insamling av skördestatistik så att den summa som det här handlar om inte helt måste användas.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till de reservationer som jag undertecknat samt bifall till reservationerna 6 och 17 i betänkandet, och i övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 60 ULF LÖNNQVIST (s):

Fru talman! Regeringen framlägger i propositionen de förslag på prisregleringens område när det gäller socker och sockerbetor samt jordbruksprodukter i övrigt som statens jordbruksnämnd överlämnat till regeringen. För sockerbetor och socker gäller förslaget tvåårsperioden den 1 juli 1985 – den 30 juni 1987. Förslaget bygger på att driften vid samtliga nu existerande sockerbruk skall bibehållas samt att arealen skall minskas och uppgå till högst 51 300 hektar för åren 1985 och 1986. Kostnadskompensationen till betodlare och sockerbolag samt betodlarnas inkomstfölsamhet skall bestämmas en gång om året efter obundna överläggningar.

När det gäller prisregleringen på övriga jordbruksprodukter har denna gång någon överenskommelse mellan jordbrukets förhandlingsdelegation och jordbruksnämndens konsumentdelegation inte kunnat nås. I enlighet med gällande ordning har då statens jordbruksnämnd att framlägga ett eget förslag till regeringen. Så har skett vid tidigare tillfällen då parterna inte kunnat enas. Så sker också denna gång. Regeringen har i propositionen i detalj följt jordbruksnämndens förslag. Det innebär förslag om att jordbruket från den 1 juli i år tillförs 465 miljoner samt från den 1 januari 1986 ytterligare ett preliminärt belopp på 348 miljoner.

Det har i debatten från jordbrukarhåll hävdats att jordbruksnämndens

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksprodukter, m. m.*

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

förslag icke ger kompensation för de kostnadsökningar jordbruket haft. Så är det inte. Jordbruket får kompensation för höjda produktionsmedelskostnader fullt ut, med undantag för den del av lantarbetarlönernas höjning som ligger över 5 %.

Jordbruket ges vidare en inkomstökning med 5 %, vilket är detsamma som gäller för svensk arbetsmarknad i övrigt. Jordbruksnämndens förslag ligger inom ramen för det 3-procentiga inflationsmål som regeringen har ställt upp. När parterna 1981 inte kunde enas, överlämnade jordbruksnämnden på samma sätt ett förslag till regeringen. Den dåvarande borgerliga regeringen följde i sin proposition helt och fullt jordbruksnämndens förslag.

Riksdagens olika partier anslöt sig då till det i propositionen redovisade förslaget. Det var ganska självklart att göra så, därför att en statlig myndighet har att söka göra sådana bedömningar att dess förslag står över olika parterers intressen. Så har jordbruksnämnden gjort också denna gång. Det hade därför varit naturligt med en fullständig uppslutning från riksdagens olika partier också denna gång. Men centerpartiet kunde inte hålla tassarna i styr. I strävan att vinna opportunistiska poäng avvek centerpartiet från den eniga linjen och framlade ett eget bud. Man föreslår nu att 100 milj. kr. skall tillföras jordbruket utöver jordbruksnämndens förslag.

Fru talman! Det är beklagligt att centerpartiet valde att vandra den opportunistiska vägen.

Än mer intressant är det att se hur centerpartiet vill finansiera detta tillskott på 100 milj. kr. Partiet vill nämligen använda de 100 milj. kr. som man räknar med att miljöavgiften på handelsgödsel och bekämpningsmedel inbringar. Det intressanta är emellertid att centerpartiet därmed intar tre olika ståndpunkter i fråga om miljöavgiften.

För det första vill man avskaffa avgiften. För det andra vill man använda de pengar som den avskaffade avgiften inbringar till bl. a. rådgivning och forskning på jordbruksområdet. För det tredje vill man använda den avskaffade och den en gång redan använda avgiften till att finansiera det nämnda tillskottet på 100 milj. kr. till jordbruket. Mer luft i potten är svårt att finna. Centerpartiet tycks tro att miljöavgiften är någon sorts galten Särimer, som dels kan slaktas och ätas upp, dels ständigt på nytt tas i bruk. Så mycket värt är centerns opportunistiska överbud. Det är glädjande att samtliga övriga partier tar avstånd från centerns uppträdande i denna fråga.

Anders Dahlgren och hans partikamrater borde denna gång ha handlat på samma sätt som de begärde att riksdagens partier skulle handla när Anders Dahlgren och hans parti år 1981 var i samma situation som den socialdemokratiska regeringen nu har varit i.

Fru talman! Riksdagen tog i går ställning för att staten under en femårsperiod skall svara för 40 % av kostnaderna för spannmålsöverskottet vid beräknad normalskörd. I den proposition som vi i dag har att ta ställning till redovisar regeringen sitt förslag till finansiering av dessa för första budgetåret beräknade 160 miljonerna. Regeringen följer därvid livsmedelskommitténs kompromissförslag, som innebär att beloppet skall totalfinansieras inom jordbrukssektorns ram.

De borgerliga partierna och vänsterpartiet kommunisterna har inte anslutit sig till regeringsförslaget. De talar allmänt om att budgetmedel skall användas för finansiering. Men därmed är också enigheten slut. Moderata samlingspartiet vill skapa detta budgetmässiga utrymme genom att dra ner livsmedelssubventionerna med 250 miljoner, alternativt sälja ut domänverkets skogar. Vänsterpartiet kommunisterna vill ta fram dessa medel genom en höjd kapitalbeskattning. Folkpartiet vill avveckla livsmedelssubventionerna helt på tre år med 1 miljard kronor första året. Vidare har man talat om att man vill höja den s. k. förmålningsavgiften. Centerpartiet har sin vana troget inte redovisat något finansieringsförslag.

Det är alltså största tänkbara splittring mellan de olika oppositionspartierna när det gäller finansieringsfrågan. Därmed är det egentligen majoritet för regeringens förslag i denna fråga, ett förslag som går ut på att de 160 miljonerna skall finansieras inom prisregleringens ram genom höjda priser.

Det är endast genom det propositionsförfarande som råder i riksdagen som man inte kan få det riktiga ställningstagandet till stånd, nämligen att ställa de olika borgerliga förslagen mot regeringens förslag. Nu flätas oppositionspartierna samman. Och då uppkommer en något märklig situation – i varje fall förmodar jag det – för t. ex. vänsterpartiet kommunisterna, som ansluter sig till förslag som på finansieringssidan innebär en neddragning och på sikt avveckling av mjölksubventionerna. För moderata samlingspartiet inträffar det något märkliga att man flätas samman med vpk:s krav på en höjd beskattning av kapitalet. Det är onekligen, fru talman, ganska intressanta perspektiv som på det sättet kommer i dagen. Och jag tycker att flera av de deltagande partierna borde darra något på manschetten när frågan om finansiering diskuteras.

På grund av den, som jag sade, något märkliga propositionsordningen tvingas vi från socialdemokratiskt håll till en reservation i denna fråga, och jag vill yrka bifall till reservation 5 som är fogad till utskottsbetänkandet.

Låt mig sedan kort kommentera några av de övriga förslag som redovisas i propositionen.

När det gäller de intäkter som handelsgödselavgiften ger avser regeringen att återkomma till riksdagen med redovisning av medlens användning sedan skogs- och jordbrukets forskningsråd lämnat det forskningsprogram i fråga om alternativa odlingsformer som man har regeringens uppdrag att ta fram.

Finansieringen av Norrlandsstödet sker genom budgetmedel inom jordbruksprisregleringen. Det är alltså fråga om budgetmedel, även om varken Anders Dahlgren eller Börje StenSSon vill låtsas om detta.

I fråga om skördeskadeskyddet har diskussioner förts mellan företrädare för jordbrukare och regering. Överläggningarna har ännu inte lett till önskat resultat, och därför föreläggs nu inget förslag för riksdagen. För att bekosta erforderlig statistik har det föreslagits i propositionen att 8 miljoner skulle tas av medel utanför fördelningsplanen, vilket innebär att pristillägget på får- och lammkött minskas med motsvarande belopp. Vpk har nu uppenbarligen ändrat ståndpunkt i denna fråga – på basis av upprörda samtal. Men jag vill bara understryka: Prisstödet för får- och lammkött är de enda köttsubventio-

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

ner som finns kvar. Att minskningen av detta pristilllägg – som John Andersson formulerade det – skulle kunna bli ett dräpslag mot näringen tror jag, mildt uttryckt, är en överdrift.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till hemställan i jordbruksutskottets betänkande 36 med undantag för moment 8 samt avslag på de till betänkandet fogade reservationerna, utom reservation 5 som jag tidigare yrkat bifall till.

Anf. 61 Andre vice talman ANDERS DAHLGREN (c) replik:

Fru talman! Jag måste säga att Ulf Lönnqvists argumentation för att ta bort de 8 miljonerna av subventionerna för får- och lammkött är märklig. Man skulle göra detta, eftersom det är det enda område när det gäller kött där det över huvud taget finns några subventioner. Därför skulle de alltså minskas ytterligare. Det är inte någon särskilt stark motivering.

Ulf Lönnqvist säger att centern vill använda de 100 milj. kr. som har influtit från handelsgödselavgiften två gånger. Han sade att pengarna ju redan är använda. Det var intressant. Det betyder att regeringen har använt dessa pengar till någonting annat än vad riksdagen har bestämt. Jag tror att riksdagens ledamöter – i varje fall majoriteten av dem – som har beslutat hur användningen skulle ske är mycket intresserade av att få veta vad regeringen har använt pengarna till. Av propositionen har jag förstått att jordbruksministern senare skall redovisa hur dessa pengar skall användas i ett forskningsprogram. Men nu säger Ulf Lönnqvist att dessa medel redan är använda. Jag väntar med spänning på Ulf Lönnqvists svar.

Det är självfallet så att det uppstår situationer då regeringar inte alltid kan bifalla alla de krav som ställs. Men skillnaden mellan de förhandlingar som strandade 1981 och de som strandade i år 1985 är ju avsevärd, Ulf Lönnqvist. Först och främst skall Ulf Lönnqvist komma ihåg, att vid det förra tillfället stod bakom jordbruksnämndens framställning till regeringen en av LRF:s två ledamöter i styrelsen. Den här gången stod ingen av LRF:s ledamöter bakom förslagen. Vid det förra tillfället fick jordbruket i huvudsak kompensation enligt reglerna, enligt PM-index och med hänsyn till inkomstföljsamheten. Men därutöver begärde jordbruket ca 500 milj. kr., varav 300 milj. kr. skulle ses som en direkt inkomstförstärkning och resten avse inkomstföljsamhet utöver rationaliseringsvinsten. Det var *där* förhandlingarna strandade.

Men detta var ju någonting helt annat än vad det nu gäller. I dag har jordbruket inte fått kompensation för höjda lantarbetarlöner med 70 milj. kr., inte kompensation med hänsyn till inkomstföljsamheten med 46 milj. kr., inte kostnadskompensation när det gäller industrin med 84 milj. kr. Sammantaget skiljer det på 301 milj. kr., och det är i huvudsak fråga om sådant som är fördyrande för jordbrukets produktion.

Detta är skillnaden mellan situationen 1985 och situationen 1981.

Anf. 62 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Fru talman! Låt mig i all stillsamhet göra ett par kommentarer till anförandet av Ulf Lönnqvist.

Jag finner det litet underligt att man gör ett nummer av de 8 milj. kr. som regeringen finner lämpligt hämta från stödet till fårköttproduktionen och placera på finansiering av skördeskadeskyddet. Det har väl varit angeläget för regeringen att hitta dessa pengar någonstans, och då har man tyckt att stödet till fårköttproduktionen kunde vara försumbart. Men vi har inte kunnat se något samband här. Samtidigt har vi gärna velat trycka på hos regeringen och tala om, att detta är faktiskt femte eller möjligen sjätte året som vi väntar på ett förslag från regeringskansliet om en ny ordning för skördeskadeskyddet. Det har vi alltså funnit anledning att framhålla i det här sammanhanget.

I ett avsnitt av anförandet raljerade Ulf Lönnqvist kraftigt över de olika konstellationer som uppstått. Vi kan väl vara överens om att dessa konstellationer inte är önskvärda och inte så trevliga. Men konstellationerna är ju en frukt av att det möjligen föreligger socialdemokratisk majoritet men att landet har en minoritetsregering i så måtto att ni socialdemokrater måste lita till stöd från något håll för era förslag. Detta visar hur bräcklig den socialdemokratiska politiken i grunden är. När kommunisterna viker från er sida, blir det borgerliga förslag som vinner, och detta kan ju skapa irritation.

Jag har själv i mitt anförande givit uttryck för att vi kommit i en märklig finansieringssituation på grund av att ni utnyttjat kommunisternas vilja att höja beloppen, medan de icke vill vara med på er finansieringsmetod. Det har skapat en underlig situation, och för den skull är det väl lyckligast att vi får en annan regering – en majoritetsregering, en borgerlig regering. Då behöver ni inte utsättas för detta elände i fortsättningen.

Anf. 63 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Fru talman! Ulf Lönnqvist säger att jordbruksnämndens förslag har helt följts av regeringen i propositionen. Man kan, med lika stor sanningshalt, säga att jordbruksnämndens förslag helt och hållet följer regeringens verklighetsfrämmande målsättningar när det gäller inflationen. Det är nämligen så att jordbruksnämndens förslag har sin utgångspunkt i en pris- och kostnadsprognos för tiden april–oktober 1985 – en prognos som vi från vår sida menar inte kan vara med verkligheten överensstämmande ens i dagsläget, och ännu mindre längre fram under året.

Beträffande finansieringen av spannmålsöverskottet, så skall det från vår utgångspunkt sett vara så att medel tas upp i budgeten för varje år, undan för undan. Den av oss föreslagna förändringen av livsmedelssubventionerna, som Ulf Lönnqvist talade om, innebär ju att dessa subventioner i sin helhet skall hjälpa till att finansiera ett bättre barnstöd, ett bättre familjestöd. Pengarna skall alltså i full utsträckning återgå till barnfamiljerna.

Anf. 64 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Fru talman! Ulf Lönnqvist sade att vpk har ändrat ståndpunkt när det gäller får- och lammkött. Det är helt riktigt. Det försökte jag också tala om. Det var självklart att göra detta inte minst enligt många som har hört av sig. Är det många människor som tar kontakt och tycker att det kan bli

problematiskt, måste man försöka göra de efterforskningar och undersökningar som är möjliga på så kort tid för att själv bilda sig en uppfattning. Vi drog den slutsatsen att detta, om det nu inte blir ett dräpslag, kanske kommer att innebära så stora besvär att näringen åsamkas stora problem.

Som Ulf Lönqvist mycket riktigt säger finns det en riksdagsmajoritet för att samhällets kostnader för överproduktionen skall tas över budgeten. Men det finns ingen enighet då det gäller finansieringsformen. Det är inte riktigt, som Ulf Lönqvist säger, att vpk skulle ha anslutit sig till förslag som bl. a. innebär att mjölksubventionerna minskas. Det är här på samma sätt som då det gäller finansieringssättet, nämligen att det måste finnas en riksdagsmajoritet för att fatta ett beslut om detta. Jag utgår från att socialdemokraterna inte är beredda att t. ex. ställa upp tillsammans med folkpartiet och minska mjölksubventionerna.

Jag får beklaga att vi inom arbetarrörelsen inte har kunnat komma överens om en finansiering av dessa kostnader. Vi har framställt flera förslag därvidlag. Vi har naturligtvis föreslagit kapitalbeskattning. Jag beklagar att regeringen inte har varit intresserad av att ta de pengar som behövs genom kapitalbeskattning. Där tror jag, Ulf Lönqvist, att vi har en hel del outnyttjade resurser att ta till när det gäller att finansiera olika åtgärder som vi anser bör genomföras.

Anf. 65 ULF LÖNNQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag skall läsa ett litet citat ur riksdagsprotokollet från fredagen den 5 juni 1981. Den nuvarande andre vice talmannen Anders Dahlgren sade så här: "Jag vill uttrycka min tillfredsställelse över att ett enigt jordbruksutskott står bakom det förslag angående jordbruksprisregleringen som har lagts fram i regeringens proposition. Det skulle ha kunnat ge upphov till svåra motsättningar, om företrädare för olika intressen hade drivit sina ståndpunkter också här i riksdagen. Det handlingsätt som nu visas vittnar om ansvar i ett läge då --- riksdagen för första gången har att ta ställning till en proposition om jordbruksprisregleringen som inte baseras på ett förslag av jordbruksnämnden, som har biträts av lantbrukarnas förhandlingsdelegation och konsumentdelegationen."

Det hade varit välgörande, Anders Dahlgren, om samma enighet hade kunnat visas den här gången. Det hade varit välgörande om det också nu hade varit så, att man inte sökt driva olika partsintressen här i riksdagen. Jag noterar att Anders Dahlgren sade att den stora skillnaden mellan förslaget nu och förslaget då var att en representant för LRF i jordbruksnämnden då stod bakom nämndens förslag. Det gör man inte nu. Men, Anders Dahlgren, det är väl inte partsintressena som skall få råda i Sveriges riksdag?

Skillnaden var avsevärd, sade Anders Dahlgren, också ur en annan synvinkel. Ja, då skilde det 400 milj. kr. mellan jordbruksnämndens bud och jordbrukarnas önskemål. Nu är skillnaden 300 milj. kr.

Anders Dahlgren sade vidare i sitt inlägg att de obundna överläggningarna bar skulden för att man inte kunde enas. Jag vill bara stillsamt erinra om att man vid de två tidigare tillfällen då priserna fastställts sedan de obundna

överläggningarna började tillämpas har nått uppgörelse. 1981, då Anders Dahlgren hade ansvaret för fögderiet i departementet, nåddes alltså ingen uppgörelse, men då var det ju det av Anders Dahlgren hyllade systemet för överläggningar som användes – så det kanske inte är i formerna för överläggningarna som den stora skillnaden finns. Den kan möjligen ligga i synsättet hos dem som skall företräda skilda intressen.

Sedan skall jag gärna befria Anders Dahlgren från spänningen. Jag berörde inte med ett ord huruvida regeringen hade för avsikt att förelägga riksdagen någon redovisning om användningen av handelsgödselavgiften. Jag sade bara att *centerpartiet* uppenbarligen vill använda pengarna på flera olika sätt – ni vill dels avveckla avgiften, dels använda pengarna till rådgivning, dels använda dem till att kompensera jordbrukarna.

Anf. 66 Andre vice talman ANDERS DAHLGREN (c) replik:

Fru talman! Det var bra att pengarna fanns kvar, för då kan vi ju använda dem i dag till att tillfälligt förstärka den ekonomi som behöver förstärkas hos jordbrukarna i avvaktan på att förhandlingarna kommer i gång.

Det var en väsentlig skillnad, Ulf Lönnqvist, i förhållandena 1981 och 1985 – exakt den skillnad som jag redogjorde för i min förra replik. Vid det tidigare tillfället hade jordbrukarna fått den compensation som man skulle ha efter PM-index och uppnått den inkomstfölsamhet som man också skulle ha.

Det är inte att referera till en part när man säger att en av representanterna stod bakom nämndens förslag. Det visar bara att det inom den partsammansatta delen fanns olika uppfattningar om budet och om den strandning av förhandlingarna som då hade skett.

Jag tror att även Ulf Lönnqvist, när han får fundera över det här, skall se att det inte är så märkligt att vi den här gången inte kunde ställa upp för det bud som regeringen har lagt fram, eftersom regeringens ekonomiska politik har avsevärt försämrat situationen för jordbruket under de senaste åren. Detta framgår inte minst av den undersökning som har publicerats i dag, som visar att konsumenterna och barnfamiljerna har fått det så pass mycket sämre att var tionde barnfamilj i dag inte uppnår en skälig levnadsnivå. Då är det ju inte underligt att det är svårt att sälja jordbruksprodukter.

Jag tycker att Ulf Lönnqvist, med det sociala ansvar han visar när han så ofta säger att det är risk för att den sociala uppbyggnaden skall raseras, borde fundera ett ögonblick över vart regeringens ekonomiska politik har lett.

Anf. 67 ULF LÖNNQVIST (s) replik:

Fru talman! Visst finns de pengar som flyter in från handelsgödselavgiften till disposition. Men för centerpartiet är de uppenbarligen inte disponibla. Centerpartiet vill ju a) avveckla avgiften – gör man det finns ju inga pengar – b) använda pengarna bl. a. till rådgivning på jordbrukets område. Och använder man dem till det finns de ju inte heller kvar, Anders Dahlgren. Då kan man inte heller med någorlunda bibehållen trovärdighet föreslå ytterligare ett användningsområde. – Det var det.

Anders Dahlgren tar upp skillnaden mellan 1981 och nu och säger: Då fick

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

jordbruket kompensation för höjda produktionsmedelskostnader. Jag vill säga: Jordbruket har fått kompensation för höjda produktionsmedelskostnader också denna gång – med undantag för lantarbetarlöner över 5 %, vilket jag nämnde i mitt anförande.

Anders Dahlgren sade vidare: Då fick jordbruket inkomstföljksamhet. Jag vill säga: Jordbruket har denna gång fått samma inkomstföljksamhet som övriga grupper på den svenska arbetsmarknaden, dvs. de 5 procenten. Där finns det alltså ingen skillnad, och det är vad vi har försökt förklara.

Jag kan bara dra den enkla slutsatsen att det är opportunism som ligger bakom centerns handlande på denna punkt.

Beträffande Anders Dahlgrens syn på den svenska ekonomin kan jag bara erinra om att ekonomin efter den socialdemokratiska regeringens tillträde har förbättrats avsevärt på område efter område, jämfört med det läge som fanns när Anders Dahlgren och den regering som han ingick i lämnade över fögderiet.

Jag kan med ett varmt instämmande i det Arne Andersson i Ljung sade i sitt slutinlägg säga: Vi skall, Arne Andersson, göra allt som står i vår makt för att se till att det blir en majoritetsregering efter höstens val – en socialdemokratisk majoritetsregering.

Förste vice talmannen anmälde att andre vice talman Anders Dahlgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 68 JAN-ERIC VIRGIN (m):

Fru talman! Regeringen har än en gång visat att man inte har för avsikt att följa riksdagens beslut om användning av avgift på handelsgödsel- och bekämpningsmedel. I den prisregleringsproposition som nu föreligger har man funnit ett svepskäl i uppdraget till skogs- och jordbrukets forskningsråd att redovisa ett program för forskning om bl. a. alternativa produktionsformer inom jordbruket. Effekten av regeringens förhållningsteknik skulle bli att medlen kommer till användning först budgetåret 1986/87. Det finns därför anledning för riksdagen att nu ta ett sådant initiativ att avsikten med det beslut som riksdagen fattade redan för ett år sedan kan förverkligas under det budgetår som vi har framför oss, 1985/86.

Beslutet skulle gälla från den 1 juli förra året. Vad som då beslöts var att dessa medel skulle användas till forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder. Man har nu beräknat att det har kommit in 110–120 milj. kr. Hade regeringen verkligen haft en ärlig avsikt att använda dessa pengar så som avsikten var, hade man lagt fram ett program så att vi hade kunnat få en redovisning för detta.

I oktober ställdes det en fråga här i kammaren, och då svarade jordbruksministern att det pågår en beredning i kanslihuset och att en redovisning kommer att lämnas till riksdagen.

Om regeringen verkligen hade varit angelägen om att på sikt minska handelsgödselanvändningen och användningen av bekämpningsmedel i

jordbruket, hade den givetvis samtidigt skyndat sig att lägga fram förslag för att få en positiv möjlighet att genom rådgivning påverka lantbrukarna att minska användningen av dessa bekämpningsmedel. Detta gäller naturligtvis även forskningen som arbetar med att förbättra miljön, framför allt arbetsmiljön när det gäller bekämpningsmedel. Man har många områden när det gäller rådgivning på växtodlingsområdet – lantbruksnämnder, hushållningssällskap, m. fl.

I vår reservation framför vi uppfattningen att dessa medel delvis skall kunna användas som bidrag till gödselvårdsanläggningar. I de undersökningar som har genomförts under senare år av naturvårdsverket, lantbruksuniversitetet, m. fl., har det entydigt framkommit att miljöolägenheter vid användning av gödselmedel framför allt uppkommer vid olämplig stallgödselhantering. Ett verkningsfullt sätt att minska dessa olägenheter är att förbättra gödselvårdsanläggningarna vid animalieföretagen. Utökade krav på sådana anläggningar har nyligen införts av naturvårdsverket. De nya kraven innebär naturligtvis en stark ekonomisk belastning för främst de mindre animalieföretag som inte utnyttjar de bidragsmöjligheter som fanns i mitten av 1970-talet.

Enligt de löften som regeringen nu har ställt i utsikt skall man göra prioriteringar mellan olika åtgärder på området. Nu har dessa pengar flutit in, och vi moderater anser, och ansåg redan vid beslutet i maj förra året, att man inte skall ha den här skatten på bekämpningsmedel och inte heller på handelsgödselmedel. Därför är det nu glädjande att höra av Ulf Lönnqvist att dessa medel finns kvar. Vi finner det nämligen mycket egendomligt att man inte bättre och snabbare har kunnat redovisa detta.

John Andersson har förhoppningen att detta snart skall ske. Han tror att man redan i höst skall ha fått en redovisning för hur man skall använda dessa medel. Jag är mycket skeptisk mot det, och jag tror inte att vi har dessa pengar synliga inom det närmaste halvåret. Jag har en förhoppning om att vi möjligtvis genom påtryckning från alla partier på regeringen får möjlighet att se att de pengar som nu har inlutit verkligen används till det ändamål som ursprungligen var tänkt.

Fru talman! Det är min förhoppning att det inte skall gå på samma sätt med detta ärende som med trygghetspaketet för skogsbrukare, som blev en visa i jordbruksutskottet under mer än ett år. Jag hoppas att vi finner en lösning på det snaraste.

Anf. 69 KARL ERIK OLSSON (c):

Fru talman! Under gårdagens debatt om jordbrukspolitiken talade jordbruksministern om samförstånd. För jordbrukarna, som arbetar under prispress och delvis under nedläggningsshot, ter sig detta tal obegripligt.

I den jordbrukspolitiska debatten blir jordbrukarna förebrådda för att de producerar för mycket, för att de varit alltför effektiva. Vi skall då komma ihåg att effektivitetsökningen, eller produktivitetsökningen, i jordbruket har varit större än i någon annan näringsgren under de senaste åren. Om jordbruket hade ökat produktiviteten i samma takt som industrin under den

Nr 165

**Fredagen den
7 juni 1985**

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

senaste tioårsperioden, då skulle vi inte ha haft något överskott. En fråga man kan ställa till bl. a. socialdemokraterna och regeringen är om jordbrukarna i ett sådant fall skulle ha fått nöja sig med ännu lägre inkomster än i dag. Jag har anledning att tro att inte ens socialdemokraterna skulle ha varit för en sådan situation. Men om vi inte haft något överskott, vad hade då egentligen sparats? Man hade möjligen kunnat spara litet kapitalkostnader, men i varje fall inte något arbete.

Med detta synsätt, som jag anser vara det enda rimliga, är överskottet av livsmedel ett nationalekonomiskt tillskott, som jordbrukarna genom stort engagemang och hårt arbete har skapat och som de borde få ett tack för och inte bara förebråelser.

Regeringens proposition om prisregleringen på livsmedel är ett belägg för regeringens negativa hållning till jordbruket och visar inte på någon reell vilja till samförstånd. I utgångspunkterna för jordbruksnämndens förslag, som låg till grund för propositionen, var målet högst 3 % inflation och högst 5 % lönehöjning för 1985. Vi har ingenting att invända mot detta mål, om det hade kunnat förverkligas. Men mycket har förändrats under de senaste månaderna. Både lönetaket och inflationstaket har brutits igenom.

Man skall inte förvåna sig över att jordbrukarna i dag känner en stor oro. Den ekonomiska utvecklingen under senare år och den nyligen genomförda kraftiga räntehöjningen är väsentliga orsaker till detta. Jordbrukare är faktiskt inte bara vanliga företagare. I jordbrukarrollen ligger också att vara förvaltare av svenskt land. Ovissheten om huruvida man i denna roll skall kunna ha kvar förmågan att bevara kulturlandskapet och att upprätthålla den odlade jorden som en av framtidens viktigaste resursbaser känns för många väldigt svår. Därtill kommer en ökande oro för den egna ekonomin och för familjens ekonomi. Denna oroskänsla har vuxit sig allt starkare i hela jordbrukarkåren och resulterade, som vi vet och som ofta har nämnts i debatten under dessa två dagar, i en historisk manifestation där cirka en tiondel av jordbrukarbefolkningen i hela landet tågade till riksdagshuset för att överlämna ett upprop till riksdagspartierna.

De förutsättningar som ställdes upp när prisöverläggningarna startade gäller alltså inte längre. Det kunde motivera nya överläggningar på grundval av aktuella förutsättningar, men av tidsskäl är detta omöjligt. Vårt förslag om att tillskjuta 100 milj. kr. skall ses som en provisorisk lösning, som en extraordinär åtgärd i en extraordinär situation.

I det sammanhanget vill jag anknyta till det resonemang som Ulf Lönnqvist förde. Man kan ställa sig frågan om han menar att det enkla faktum att vi föreslår att gödselmedelsavgiften skall avskaffas gör att vi är fråntagna rätten att ha åsikter om hur de avgiftsmedel som finns skall användas. Där finns ju i dag ett belopp som är större än det som enligt vårt förslag skall överföras.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Jag skall också kommentera ett par andra reservationer som jag tycker är väldigt viktiga. En av dem gäller regeringens förslag om att minska subventionerna på lammkött, vilket måste avvisas. Jag yrkar alltså bifall till reservationen 6.

Det gäller också en relativt liten men intressant fråga, om linodling. Vi har i den frågan en reservation till förmån för utredning. Jag ser den som en del i den diskussion som förs och som behöver föras om vidgade produktionsuppgifter för jordbruket, och jag yrkar bifall till reservationen 20.

Fru talman! Den dominerande posten i det anslag som vi strax skall besluta om är livsmedelssubventionerna. Därför vill jag ta upp litet om dem också.

Vi har till betänkandet fogat ett särskilt yttrande i den frågan. Den höga inflationen i kombination med höjd moms har medfört att momsintäkterna har stigit starkt under senare år. I ett samhälle med en stor offentlig sektor går en stor del av penningflödet genom denna offentliga sektor. Skatte- och avgiftssystemet får då en mycket stor styrande effekt. Under senare år har förts en livlig debatt om hur man skall begränsa offentliga sektorn och även om hur man skall kunna begränsa skatteuttaget.

I detta sammanhang är det naturligtvis så att olika politiska grupperingar har olika uppfattningar. Moderata samlingspartiet har drivit dessa frågor hårdast. Moderaterna och folkpartiet framför också synpunkten att matsubventionerna skall avvecklas. Samtidigt vill moderaterna avveckla marginalskatterna. I detta finns sambands- och motsatsförhållanden. Samband finns så till vida att sänkta skatter på höga inkomster innebär minskade intäkter för samhället och detta måste balanseras med minskade utgifter för samhället. Motsatsförhållande finns så till vida att sänkta skatter på höga inkomster gynnar människor med höga inkomster, medan minskning av matsubventionerna drabbar framför allt barnfamiljer, pensionärer och låginkomsttagare.

Från centerpartiets sida anser vi det angeläget att konstruera ett system där mer av matskatten, i synnerhet nya påslag, återförs, så att skatten på sikt blir en mindre del av den totala matkostnaden. Frågan om differentierad mervärdeskatt är ju ganska nyligen utredd, och utredningen föredrar livsmedelssubventioner framför en differentierad moms.

Kritiken av och debatten om den höga marginalbeskattningen har lett till att det funnits en stark opinion för att minska denna beskattning. Både centerpartiet och socialdemokraterna har ställt upp på detta till viss del. I dag har vi emellertid kraftigt reducerat den fördelningspolitiska profilen i vårt skattesystem. Den höga skatten på mat och minskade matsubventioner innebär att denna fördelningsprofil undan för undan ytterligare försvagas.

I denna fråga har vi inget yrkande, men jag vill från vårt partis sida ändå ha sagt att om samhällets nettoskatteuttag på livsmedel ytterligare tenderar att öka, och det inte är möjligt att politiskt genomföra en återbetalning av matskatten, måste frågan om en differentiering av momsen aktualiseras. Detta är måhända förknippat med en del tekniska problem. Men eftersom många andra länder sedan många år tillämpar sådana system, väger de tekniska argumenten inte särskilt tungt.

Fru talman! Jag yrkar även bifall till samtliga andra reservationer som är undertecknade av centerpartister.

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

Anf. 70 CHRISTER SKOOG (s):

Fru talman! Jag skulle med några ord vilja lyfta fram och påvisa minknäringens och pälsdjurnäringens betydelse för Sverige.

Minkuppfödningen som näring kom till Sverige 1928 och minken kom för första gången till Listerlandet i Blekinge, Sölvesborgs kommun, 1933. Det var tre minkhonor och en minkhanne som introducerades i det området. Detta har tills i dag utvecklats till 500 000 – alltså en halv miljon – djur och ett produktionsvärde årligen på ca 100 milj. kr.

Som en logisk följd fick Sölvesborgs kommun landets första gymnasiala utbildning inom minknäringen; pälsdjursteknik och pälsdjurnäring.

Den här utbildningen startades läsåret 1983/84 efter tillstyrkan av skolöverstyrelsen.

Den teoretiska delen av utbildningen är förlagd till gymnasieskolan i Sölvesborg, Furulundsskolan. Den praktiska delen av utbildningen har varit förlagd till olika minkfarmar i området. Det har under den period som gått sedan utbildningen startade visat sig att det inte varit praktiskt möjligt att göra utbildningen så bra som det är angeläget att få den. Därför har Sölvesborgs kommunfullmäktige fattat beslut om att bygga en särskild utbildnings- och utvecklingsfarm, som skall svara för service för och utveckling av näringen, inte bara i Sölvesborgsområdet utan givetvis för hela landet och kanske även för utlandet.

För att den här verksamheten skall kunna fungera på ett riktigt sätt och efter de intentioner man har med den fordras det att det knyts en veterinär till verksamheten och att det inrättas en konsulenttjänst vid denna utvecklingsfarm.

Ett annat syfte med denna farm är att den skall vara en s. k. mönsterfarm, där man kan visa upp hur en farm skall fungera vad det gäller drift, skötsel, uppbyggnad och liknande, något som förhoppningsvis skall föranleda intresserade att studera verksamheten.

Minknäringen i Sverige omsätter årligen 350 milj. kr. Av dessa 350 miljoner omsätts 25 % på Listerlandet. En av anledningarna till att koncentrationen till Listerlandet blivit så stor är förmodligen tillgången till råvara för foder, som i första hand är fiskavfall och till viss del slakteriavfall. Trots att det går att tillgodose det stora antalet farmar på Listerlandet finns det fortfarande foderråvaror över, så att Sverige kan exportera sådana motsvarande 1 miljon skinn. Denna export sker framför allt till Finland. Med vissa insatser skulle dessa råvaror kunna användas i Sverige för produktion av minkskinn och på så sätt ge landet bättre inkomster.

Jag vill göra en liten jämförelse beträffande det antal skinn som produceras i de olika nordiska länderna. På ett år producerar Sverige 1,9 miljoner skinn, Finland 4,5 miljoner och Danmark 6 miljoner. Lyssnaren förstår säkerligen att det finns möjligheter att utveckla denna näring på samma sätt i Sverige som skett i dessa båda nordiska grannländer. Det finns, åtminstone teoretiskt, möjligheter till en fördubbling av verksamheten.

Näringen har också sysselsättningseffekt. I Sverige sysselsätts direkt eller indirekt totalt ca 4 000 personer i minknäringen. Räknat i antalet sysselsatta

sker 46 % av världens skinnproduktion i Norden. Sveriges andel av den totala produktionen är 6 %.

Under den allmänna motionstiden i år väckte jag en motion, nr 2162, vari jag hemställde att en konsulenttjänst skulle knytas till denna verksamhet i Sölvesborg. Utskottet har behandlat denna fråga på ett, som jag bedömer det, mycket välvilligt sätt. Jag tolkar utskottets hemställan i stort sett som en tillstyrkan, åtminstone i sakfrågan. Jag utgår vidare från att lantbruksstyrelsen, som nämns i sammanhanget, läser betänkandet. Därmed torde vägen vara öppen, och frågan skulle inom en inte alltför avlägsen tid vara löst. Möjligheterna skulle öka att utveckla denna för landet så viktiga näring.

Anf. 71 BO ARVIDSON (m):

Fru talman! Jag skall här ta upp resterande reservationer som moderata samlingspartiet står bakom. Men låt mig först såsom en kommentar till vad Karl Erik Olsson tidigare sade om moderata samlingspartiets ställningstagande beträffande avskaffande av mjölksubventionerna medge att man naturligtvis kan kritisera det. Men man måste sätta in det i sammanhang med moderata samlingspartiets ekonomiska politik och det stöd som vi vill ge till barnfamiljerna. För såväl jordbruksnäringen som barnfamiljerna borde det moderata förslaget vara avsevärt bättre.

Låt mig så övergå till det betänkande som vi nu behandlar. I reservation 3 tas upp frågan om möjligheten att använda medel för låginkomstsatsning m. m. för en avvecklingsersättning även till kött-, fläsk- och smågrisproducenter. Sådan avvecklingsersättning har sedan något år utgått till mjölkproducenter som upphört med sin produktion. Resultatet härav har varit positivt. Jordbruksnämnden har i sin hemställan till regeringen föreslagit att möjlighet ges att "införa avvecklings- eller uppehållsansättning även för producenter inom kött- och fläsk/smågrisproduktionen".

Vi reseranter har svårt att förstå den negativa inställning som kommer till uttryck i utskottsmajoritetens skrivning. Jag tolkar det dock så att den nuvarande regeringen inte kommer att motsätta sig konkreta förslag från jordbruksnämnden till den avvecklingsersättning som vi nu diskuterar. Det hade emellertid varit bättre att redan nu ha fått ett klart ställningstagande från hela utskottet. Alla åtgärder som kan medverka till en bättre balans inom animalieproduktionen bör vidtagas.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Fru talman! Jag vill också yrka bifall till reservation 4. Vi kan inte finna några skäl till att anslå 5 milj. kr. av regleringsmedel för att dämpa priserna på importpotatis. Förslaget har inte stöd i någon överenskommelse. Detsamma är förhållandet vad gäller ändrade regler för buffertzoner.

När det gäller reservation 6 har vi moderater anslutit oss till oförändrade subventioner på får- och lammkött. Att använda minskade subventioner på detta område till kostnader för skördestatistik, vilket regeringen föreslår, finner vi inte riktigt.

Jag yrkar bifall till reservation 6.

I reservation 17 fullföljs vår uppfattning om kostnaderna för administra-

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

tion av skörde-skadeskyddet. Jag yrkar bifall till reservation 17, vari föreslås att riksdagen anvisar ett förslagsanslag på 24 956 000 kr.

En lösning av problemet med skörde-skadeskyddet har den nuvarande regeringen inte lyckats åstadkomma. Detta är djupt otillfredsställande. Flera brister i det nuvarande systemet gör att en snabb lösning är angelägen. Vissa grödor har sålunda inget skörde-skadeskydd. Likaså har problemen för den fältmässiga trädgårdsodlingen inte beaktats.

Utskottsmajoriteten framhåller att man har inhämtat att långtgående överläggningar har förts i frågan mellan företrädare för staten och jordbruksnäringen. Det sägs att diskussionerna fortsätter med sikte på att slutligt förslag i ämnet så snart som möjligt skall kunna framläggas. Med anledning härav vill majoriteten inte göra någon särskild framställning i ämnet.

I reservation 18 vill vi reservera oss från de tre borgerliga partierna stödja de krav som framförts i ett par motioner, varav en moderat. I den moderata motionen understryks att nuvarande situation är ohållbar. Inga nya medel tillskjuts. Både utbetalningarna vid skörde-skador och administrationskostnaderna har finansierats av den under årens lopp uppbyggda skörde-skadefonden. Ett förslag måste skyndsamt föreläggas riksdagen.

Jag yrkar bifall till reservation 18.

Jag vill också yrka bifall till reservation 20. Men frågan om stödet till linodling har måhända större intresse från kultursynpunkt än från ren jordbrukspolitisk synpunkt.

I den moderata kommittémotionen tar vi upp frågan om en översyn av distriktsveterinärorganisationen. Utskottet hemställer nu att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört bl. a. med anledning av den moderata motionen. Det är tillfredsställande att utskottet nu finner det lämpligt att undersöka vilka slutsatser som kan dras av erfarenheterna från den hittillsvarande tillämpningen av systemet med avgiftsfinansiering.

När det gäller denna fråga yrkar jag bifall till mom. 31 b i utskottets hemställan.

Anf. 72 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 20 och samtidigt som röstförklaring meddela att folkpartiets ledamöter kommer att rösta för den reservationen som folkpartiet på grund av den korta handläggningstiden i utskottet inte kom med på.

Frågan om linodlingen ligger egentligen utanför regleringsfrågorna. Det är en fråga som i högre grad är inriktad på kulturhistoria och hembygdsvård än på reglering av priset på jordbruksprodukter. Lin har ju odlats i vårt land i minst 2000 år. Den aktiva hemslöjdsrörelsen engagerar allt fler människor.

Det kan konstateras att nämnden för hemslöjdsfrågor inte har tillräckliga resurser för att göra den utredning som erfordras om inhemsk odling och beredning av lin i industriell skala. Det är därför rimligt att regeringen får ansvaret för att denna utredning kommer till utförande.

Man skall, fru talman, inte underskatta den betydelse de frågor har som

hör samman med vårt kulturarv och också har samband med turismen. Hemslöjdsprodukterna är viktiga komplement för sysselsättningen, inte minst i glesbygder där det är brist på andra arbetstillfällen.

Fru talman! Det sägs att när den vackra vävnad som pryder plenisalen skulle utföras fattades det lin. Man fick vidta insamlingsåtgärder över hela landet. Jag vill, fru talman, då slutligen säga: Vem kan tänka sig ett levande konsthantverk utan lin?

I detta anförande instämde Kerstin Anér (fp).

Anf. 73 HANS WACHTMEISTER (m):

Fru talman! På det att ingen månde tro att jag, som har varit motionär eller medmotionär i fråga om linet under en lång följd av år, skulle ha ändrat uppfattning och visar det genom att tiga vill jag här säga några ord.

I reservation 20 möter vi en gammal bekant, som vid det här laget närmast antagit följetongskaraktär. Under en lång följd av år har utskottet haft att behandla frågan om stöd till linodlingen. Varje gång har motionen fått en mycket positiv skrivning. Hade resultatet i praktiken motsvarat alla vänliga ord, hade vi nu nått fram till det lyckliga slutet på följetongen. Men tyvärr är det ju så att enbart ord inte räcker till – handling måste också till.

Nämnden för hemslöjdsfrågor, som ligger närmast till hands att utreda frågan om inhemsk produktion och vidarebearbetning av lin, är ett litet organ i vårt samhälle och kan inte verkställa en sådan här utredning inom ramen för sin ordinarie budget. Utskottets positiva inställning står emellertid kvar. Jag hoppas att också kammaren måtte tillägna sig den positiva inställningen och yrkar därför bifall till reservation 20.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 och 3 (prisreglering på jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker den 1 juli–den 31 december 1985)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 44 för reservation 1 av andre vice talman Anders Dahlgren och Karl Erik Olsson.

Mom. 4 (kompensationen per den 1 januari 1986)

Utskottets hemställan bifölls med 203 röster mot 90 för reservation 2 av Arne Andersson i Ljung m. fl.

Mom. 5 (viss avvecklingsersättning m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 och 7 (användningen av vissa införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av andre vice talman Anders Dahlgren m. fl. – bifölls med acklamation.

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

Fredagen den
7 juni 1985

*Prisreglering på
jordbruksproduk-
ter, m. m.*

Mom. 8 (samhällets delansvar för överskottsarealens kostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 152 röster mot 141 för reservation 5 av Håkan Strömberg m. fl.

Mom. 13 (pristillägg för får- och lammkött m. m. samt statistik på jordbrukets område)

Reservation 6 av andre vice talman Anders Dahlgren m. fl. bifölls med 151 röster mot 143 för utskottets hemställan.

Mom. 18 a (tillskott till regleringsekonomin)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av andre vice talman Anders Dahlgren och Karl Erik Olsson – bifölls med acklamation.

Mom. 18 b och c (bidrag till gödselvårdsanläggningar m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 204 röster mot 86 för reservation 8 av Arne Andersson i Ljung m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 18 d (bidrag till forskning m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Börje Stensson – bifölls med acklamation.

Mom. 18 e (viss rådgivning m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av John Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (det internationella samarbetet mot världssvälten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Börje Stensson – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (lantbruksnämnderna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Börje Stensson – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (prisreglerande åtgärder på jordbrukets område)

Först biträdde reservation 15 av Börje Stensson med 22 röster mot 20 för reservation 16 av John Andersson. 251 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdde reservation 14 av andre vice talman Anders Dahlgren och Karl Erik Olsson – som ställdes mot reservation 15 av Börje Stensson – genom uppresning.

Därpå biträdde reservation 13 av Arne Andersson i Ljung m. fl. med 75 röster mot 45 för reservation 14 av andre vice talman Anders Dahlgren och Karl Erik Olsson. 174 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 145 röster mot 76 för reservation 13 av Arne Andersson i Ljung m. fl. 73 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 29 (administration av permanent skördeskadeskydd m. m.)

Kammaren biföll reservation 17 av andre vice talman Anders Dahlgren m. fl.

Mom. 30 (permanent lösning av skördeskadeskyddet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av andre vice talman Anders Dahlgren m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 31 b (djurens hälso- och sjukvård)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av andre vice talman Anders Dahlgren m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 33 (stöd till linodling m. m.)

Reservation 20 av andre vice talman Anders Dahlgren m. fl. bifölls med 150 röster mot 142 för utskottets hemställan.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Värdepappersmarknaden

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1984/85:29 om förslag till lag om värdepappersmarknaden (prop. 1984/85:157).

Talmannens förslag att betänkandet skulle avgöras efter endast en bordläggning bifölls av kammaren.

Anf. 74 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Låt mig inleda med att yrka bifall till samtliga reservationer. Vi har inte för avsikt att begära vare sig votering eller rösträkning i detta ärende.

I näringsutskottets betänkande 29 behandlas en ny lag om värdepappersmarknaden. Det råder inget som helst tvivel om att det är angeläget med en modernisering av denna lag. Vi har inskränkt oss till några preciseringar och detaljförbättringar i lagen, och dessa har vi presenterat i våra reservationer. Det gäller till att börja med det s.k. väsentlighetsrekvisitet i fråga om "insider"-spekulation. Vi anser att ett visst antal dagar bör preciseras – vi föreslår 30 dagar – under vilka bolag som kommer med en nyhet inte får bedriva handel med aktier. Det skulle kunna påverka kursen på det ena eller andra sättet.

Denna 30-dagars regel gör att bolaget i fråga har något att utgå från. Vi tycker också det är väsentligt med ägare och styrelseledamöter som är aktiva. I många fall är det samma personer.

Beträffande straffbestämmelserna för överträdelse av "insider"-lagstiftningen finner vi det angeläget med en begränsning till bötesstraff. Det vore

Nr 165

Fredagen den
7 juni 1985

*Värdepappers-
marknaden*

att gå för långt att påfordra fängelsestraff i en lagstiftning där bedömningen av vad som är lagligt eller icke lagligt är svår att göra. "Insider"-affärer är över huvud taget utomordentligt svåra att avgränsa. Sådana affärer kan bedrivas och "insider"-information fås av ett stort antal människor som det inte går att kontrollera.

I en tredje reservation tar vi upp frågan om bankinspektionens bidrag från finansbolag för att täcka tillsynskostnaderna. Vi anser att man förutsättningslöst bör se över möjligheterna till ett annat debiteringssystem som mer grundas på de verkliga kostnaderna för tillsynen av resp. finansbolag. Det vore en uppmuntran för finansbolagen att införa rutiner som gör att redovisningen blir enklare och lättare att kontrollera. På så vis kan de underlätta bankinspektionens arbete och därmed minska kostnaderna för tillsynen.

I en fjärde, mera allmän reservation går vi in på skyddet för de mindre aktieägarna på aktiemarknaden. Vi berör bl. a. korsvist ägande, likabehandling vid fusioner på börsen av olika aktieägare, liksom vi även litet grand för en diskussion om att ifrågasätta de riktade emissionerna mot kontanter.

Vi tycker att det på dessa punkter är angeläget att man försöker få fram – helst på frivillig väg – någon form av regelverk, gärna i samarbete med börsstyrelsen och Näringslivets börskommitté.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 75 SIVERT ANDERSSON (s):

Herr talman! Regeringen har till riksdagen lämnat en proposition med förslag till lag om värdepappersmarknaden. Propositionen bygger i allt väsentligt på värdepappersmarknadsutredningen.

Den centrala delen av lagförslaget utgörs av bestämmelser som har till syfte att motverka "insider"-spekulation. Begreppet "insider"-spekulation omfattar ett förfarande som innebär att personer med särskild anknytning till ett företag köper eller säljer aktier i företaget med utnyttjande av sådan information om företaget som inte är tillgänglig för allmänheten.

Näringsutskottet betonar att frågan om personkretsens avgränsning är både viktig och komplicerad.

Det grundläggande motivet för "insider"-lagstiftning är att allmänhetens förtroende för värdepappersmarknaden skall bevaras.

Den som placerar sina medel i värdepapper som ett företag har utgivit skall kunna lita på att inte andra placerare får utnyttja ett informationsförsprång som de har fått genom förtrolig information i samma bolag.

Bankinspektionen får till uppgift att följa lagtextens 6 § vad gäller personkretsen. Lagtextens 8 § tar sikte på att den som har insynsställning inte köper eller säljer aktier m. m. i bolaget när han känner till en omständighet i bolagets verksamhet som det lämnas upplysning om i årsredovisning, delårsrapport eller årsbokslut som ännu ej offentliggjorts.

Förbudet gäller under förutsättning att uppgiften är ägnad att väsentligt

påverka kursen på aktierna när den blir allmänt känd.

Majoriteten i näringsutskottet anser att personkretsen och väsentlighetsrekvisitet är väl avvägda i regeringens proposition.

På en punkt har majoriteten i utskottet frångått regeringens proposition, och det gäller ikraftträdandet av de nya bestämmelserna.

Utskottet föreslår att de nya bestämmelserna skall träda i kraft den 1 oktober 1985, med hänsyn till att det för information och införande av nya rutiner krävs en viss tid.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till hemställan i näringsutskottets betänkande 29 och avslag på de reservationer som fogats till detta.

Anf. 76 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag vill göra klart att det råder full enighet om att man måste ha någon form av skydd mot "insider"-spekulation.

Vad vi har efterlyst i reservationerna är en form av avgränsning och precisering av vad som är "insider"-spekulation. Det är därför vi satt 30 dagar som en gräns inom vilka man inte får köpa och sälja aktier när förtrolig information som kan påverka kursen skall offentliggöras. Detta har vi gjort för att vi tror att det behövs ägare som även är beredda att sitta i styrelserna, och en alltför dåligt preciserad "insider"-lagstiftning skulle kunna motverka detta syfte. Även vid den oklara gräns som finns anser vi att fängelsestraff är för hårt och vill därför stanna vid böter.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 (väsentlighetsrekvisitet i fråga om förtrolig företagsinformation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (straffbestämmelser)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (finansbolagens bidrag för att täcka tillsynskostnader)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (aktiemarknaden m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Tage Sundkvist m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna och skrivelsen

1984/85:200 Närvarorätt för personalföreträdare i kommunala nämnder

1984/85:218 Redovisning av vissa planerade åtgärder för att effektivisera
statens insatser inom informationsteknologiområdet

1984/85:220 Datapolitik

1984/85:266 Ändring i rennäringslagen (1971:437)

12 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkande

1984/85:34 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Skatteutskottets betänkande

1984/85:68 Höjning av bilaccisen och stämpelskatten vid in-teckning av fast
egendom m. m. (prop. 1984/85:217 delvis)

Lagutskottets betänkande

1984/85:44 Vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. (prop. 1984/85:217
delvis)

13 § Kammaren åtskildes kl. 15.26.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Fredagen den 7 juni

Talmannen 3, 39
Förste vice talmannen 54
Ahlström, Lars (m) 55
Andersson, Arne, i Ljung (m) 61, 70
Andersson, John (vpk) 65, 71
Andersson, Lars (s) 52, 54
Andersson, Sivert (s) 84
Anér, Kerstin (fp) 42, 45
Arvidson, Bo (m) 79
Bergander, Lilly (s) 44, 46, 47
Biörck, Gunnar, i Värmdö (m) 33, 47
Brunander, Lennart (c) 39
Dahlgren, Anders, andre vice talman (c) 59, 70, 73
Eirefelt, Christer (fp) 56, 57
Eliasson, Ingemar (fp) 9, 19, 24, 27
Ernestam, Lars (fp) 80
Haglund, Ann-Cathrine (m) 39, 45, 46
Hovhammar, Erik (m) 50, 51, 52, 54
Ingvardsson, Margó (vpk) 12, 25, 28
Jonsson, Göte (m) 4, 18, 20, 23, 27
Lönnqvist, Ulf (s) 67, 72, 73
Nilsson, Tore (m) 37
Olsson, Karl Erik (c) 75
Pettersson, Sylvia (s) 56, 57
Sigurdson, Gertrud, statsråd 20, 26, 29
Skoog, Christer (s) 78
Stensson, Börje (fp) 63, 71
Svensson, Evert (s) 15, 19
Svensson, Jörn (vpk) 50, 51, 52, 53
Tillander, Ulla (c) 30, 41, 45, 46
Wachtmeister, Hans (m) 81
Westerberg, Per (m) 83, 85
Winberg, Margareta (s) 35
Virgin, Jan-Eric (m) 74

